

EUROPESE INVESTERINGSBANK

JAARVERSLAG 1968

EUROPESE
INVESTERINGSBANK

2, place de Metz
LUXEMBURG

Bureau te Rome
Via Sardegna 38
00187-Roma

Contactbureau te Brussel
Koningsstraat 60
Brussel 1

De rekeningen en de balans van de Europese Investeringsbank luiden in de rekeneenheid omschreven in artikel 4 lid I van haar Statuten. De waarde van de rekeneenheid bedraagt 0,88867088 gram fijn goud.

In dit verslag zijn de omrekeningen in rekeneenheden verricht met gebruikmaking van de volgende koersen :

$$1 \text{ Rekeneenheid (r.e.)} = \left\{ \begin{array}{l} 50 \text{ Belgische franken} \\ 4 \text{ Duitse marken} \\ 4,93706 \text{ Franse franken} \\ 625 \text{ Italiaanse lire} \\ 50 \text{ Luxemburgse franken} \\ 3,62 \text{ Nederlandse guldens} \\ 1 \text{ United States dollar} \\ 4,37282 \text{ Zwitserse franken} \\ 30 \text{ Griekse drachmen} \\ 9 \text{ Turkse ponden} \end{array} \right.$$

EUROPESE INVESTERINGSBANK

JAARVERSLAG 1968

RAAD VAN GOUVERNEURS

Voorzitter : HENDRIKUS JOHANNES WITTEVEEN (*Nederland*)

België : Baron JEAN SNOY ET D'OPPUERS, Minister van Financiën, Brussel; ⁽¹⁾

Duitsland : FRANZ-JOSEF STRAUSS, Minister van Financiën, Bonn;

Frankrijk : FRANÇOIS XAVIER ORTOLI, Minister van Economische Zaken en van Financiën, Parijs; ⁽²⁾

Italië : EMILIO COLOMBO, Minister van de Thesaurie, Rome;

Luxemburg : PIERRE WERNER, Minister van Staat, Minister-President, Minister van Financiën, Luxemburg;
President tot 27 mei 1968;

Nederland : HENDRIKUS JOHANNES WITTEVEEN, Minister van Financiën, 's-Gravenhage.

---

(1) ROBERT HENRION, tot juni 1968.

(2) MICHEL DEBRÉ, vervolgens MAURICE COUVE DE MURVILLE, tot juni 1968.

RAAD VAN BEWIND

President : PARIDE FORMENTINI

Vice-Presidenten : YVES LE PORTZ

ULRICH MEYER-CORDING

Bewindvoerders :

SJOERD BOOMSTRA, directeur van het Buitenlands Betalingsverkeer bij het Ministerie van Financiën, 's-Gravenhage;

DANIEL DEGUEN, adjunct-directeur van de Thesaurie bij het Ministerie van Economische Zaken en van Financiën, Parijs;

RAYMOND DENUCÉ, honorair directeur-beheerder van het Gemeentekrediet van België, Brussel;

SALVATORE GUIDOTTI, directeur-generaal van de Banco di Napoli, Napels; ⁽¹⁾

HERBERT MARTINI, lid der directie van de Kreditanstalt für Wiederaufbau, Frankfort a.d. Main;

Plaatsvervangers :

OTTO WILLEM VOS, directeur bij het Ministerie van Financiën, 's-Gravenhage;

JACQUES FRIEDMANN, hoofd van de Afdeling Financiering bij het Commissariaat-Generaal van het Plan d'Équipement et de la Productivité, Parijs; ⁽²⁾

PIERRE GUILL, president-directeur van de Staatsspaarkas, Luxemburg;

LIONELLO FRONZONI, afgevaardigde van de Banca d'Italia bij de Benelux, financieel adviseur van de ambassades van Italië te Brussel, 's-Gravenhage en Luxemburg, Brussel;

ALFRED KUBEL, Minister van Financiën van het Land Nedersaksen, Hannover; ⁽²⁾

⁽¹⁾ GIUSEPPE DI NARDI, tot 27 mei 1968

⁽²⁾ ROGER BOYER, tot 27 mei 1968.

⁽³⁾ WALTER DUDEK, tot 27 mei 1968.

UGO MOSCA, directeur-generaal van Economische en Financiële Zaken bij de Commissie van de Europese Economische Gemeenschap, Brussel;

ALFRED MÜLLER - ARMACK, honorair staatssecretaris, Keulen-Lindenthal;

LUDOVICO NUVOLONI, directeur-generaal der Thesaurie, Kabinetschef van de Minister van de Thesaurie, Ministero del Tesoro, Rome; ⁽¹⁾

MAURICE PÉROUSE, directeur-generaal van de Caisse des Dépôts et Consignations, Parijs;

ANDRÉ POSTEL-VINAY, directeur-generaal van de Caisse Centrale de Coopération Économique, Parijs; ⁽²⁾

HANS RANNOU, Ministerialdirektor bij het Bondsministerie van Financiën, Bonn;

STEFANO SIGLIENTI, president van het Istituto Mobiliare Italiano, president van de Associazione Bancaria Italiana, Rome;

MICHEL ALBERT, directeur - Structuur en Economische Ontwikkeling bij het Directoraat-generaal « Economische en Financiële Zaken » van de E.E.G. Commissie, Brussel;

WILHELM HANEMANN, Ministerialdirigent bij het Bondsministerie van Economische Zaken, Bonn;

ALDO BALDARI, inspecteur-generaal van de Thesaurie, Ispettorato Generale per i Rapporti Finanziari con l'Esterio, Ministero del Tesoro, Rome; ⁽³⁾

PIERRE ESTEVA, Kabinet-directeur van de Minister van Economische Zaken en van Financiën, Parijs; ⁽⁴⁾

JEAN-PIERRE METTAS, onder-directeur bij de Directie van de Thesaurie, Ministerie van Economische Zaken en van Financiën, Parijs; ⁽⁵⁾

FRIEDRICH BERNARD, Ministerialrat bij het Bondsministerie van Financiën, Bonn;

N ..... ⁽⁶⁾

---

(1) ROBERTO DUCCI, tot 27 mei 1968.

(2) JEAN SALTES, tot 27 mei 1968.

(3) ALBERTO CAPANNA, tot 27 mei 1968.

(4) ANDRÉ POSTEL-VINAY, tot 27 mei 1968.

(5) JACQUES FRIEDMANN, tot 27 mei 1968.

(6) ALDO BALDARI, tot 27 mei 1968.

GIROLAMO TROTTA, tot 1 april 1969.

DIRECTIE

PARIDE FORMENTINI, *President*
YVES LE PORTZ, *Vice-President*
ULRICH MEYER-CORDING, *Vice-President*

AFDELINGEN

Afdeling

Algemene Zaken :

HENRI LENAERT, directeur.
HANS HITZLBERGER, adjunct-directeur,
chef van het personeel ⁽¹⁾.

Afdeling Kredietverlening

– Lid-Staten :

GUY TRANCART, directeur. ⁽²⁾
ROMEO DALLA CHIESA, adjunct-directeur,
directeur van het Bureau te Rome.
HELLMUTH CRAMER, adjunct-directeur. ⁽³⁾

Afdeling Kredietverlening

– Geassocieerde Staten :

KARL-HEINZ DRECHSLER, directeur. ⁽⁴⁾
EUGENIO GREPPI, adjunct-directeur. ⁽⁵⁾
JACQUES SILVAIN, adjunct-directeur. ⁽⁶⁾

Afdeling

Financiën en Thesaurie :

LUCIANO MIURIN, directeur. ⁽⁷⁾

Studiedienst :

HORST-OTTO STEFFE, directeur.
LOUIS CASSAGNES, adjunct-directeur.

Juridische Afdeling :

J. NICOLAAS VAN DEN HOUTEN, directeur.

Technische adviseurs :

HENRI JEANDET.
HELLMUTH BERGMANN.
EUGENIO COMBONI.
JACQUES FAUDON.
MARCELLO GOFFI.

⁽¹⁾ ARNOLD RIETZ, tot 31 maart 1969.

⁽²⁾ HANS WERNER VON LINDEINER-WILDAU, tot 31 maart 1969.

⁽³⁾ ARMEL BELLEC, tot 31 juli 1968.

⁽⁴⁾ GUY TRANCART, tot 31 maart 1969.

⁽⁵⁾ PIETRO BEMBINA, tot 30 november 1968.

⁽⁶⁾ KARL-HEINZ DRECHSLER, tot 31 maart 1969.

⁽⁷⁾ GIANDOMENICO SERTOLI, tot 23 juli 1968.

COMITÉ TER CONTROLE VAN DE BOEKHOUDING

President

RENÉ BRESSON	Honorair Kamerpresident van de Cour des Comptes, oud-president van de Commission de Vérification des Comptes des Entreprises Publiques, Parijs;
--------------	---

Leden

KARL BERNARD	Oud-president van de Centrale Bankraad van de Bank Deutscher Länder, Frankfort a.d. Main;
ADRIAAN M. DE JONG	Oud-directeur-secretaris en waarnemend-president van De Nederlandsche Bank, Amsterdam.

INHOUD

Bladzijde

I. DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING IN DE GEMEENSCHAP EN DE GEASSOCIEERDE STATEN	17
<i>De investeringen in de Gemeenschap</i>	41
<i>De financiering van de investeringen</i>	47
De markt van openbare emissies van effecten	51
Overige voor de financiering van de particuliere sector beschikbare externe middelen	72
II. ACTIVITEIT VAN DE BANK	79
<i>Verleende kredieten</i>	79
Ondertekende contracten	79
Goedgekeurde leningen	79
<i>Gewone transacties</i>	80
<i>Bijzondere transacties</i>	88
Door de Bank goedgekeurde kredieten 1958 - 1968	
<i>Herkomst en gebruik van de middelen der Bank</i>	97
III. BALANS EN DE WINST- EN VERLIESREKENING	103
IV. BESTUUR VAN DE BANK	115
SPECIALE STUDIE : DE BANK EN DE ASSOCIATIES VAN DE EUROPESE ECONOMISCHE GEMEENSCHAP MET GRIEKENLAND, TURKIJE EN DE AFRIKAANSE STATEN EN MADAGASCAR	127

Het eerste deel van het Jaarverslag verstrekt, voor het jaar 1968, een gezamenlijk beeld van de algemene economische ontwikkeling van de Gemeenschap – waarbij vooral aandacht wordt besteed aan het probleem van de investeringen en van hun financiering – alsmede van de Geassocieerde Staten.

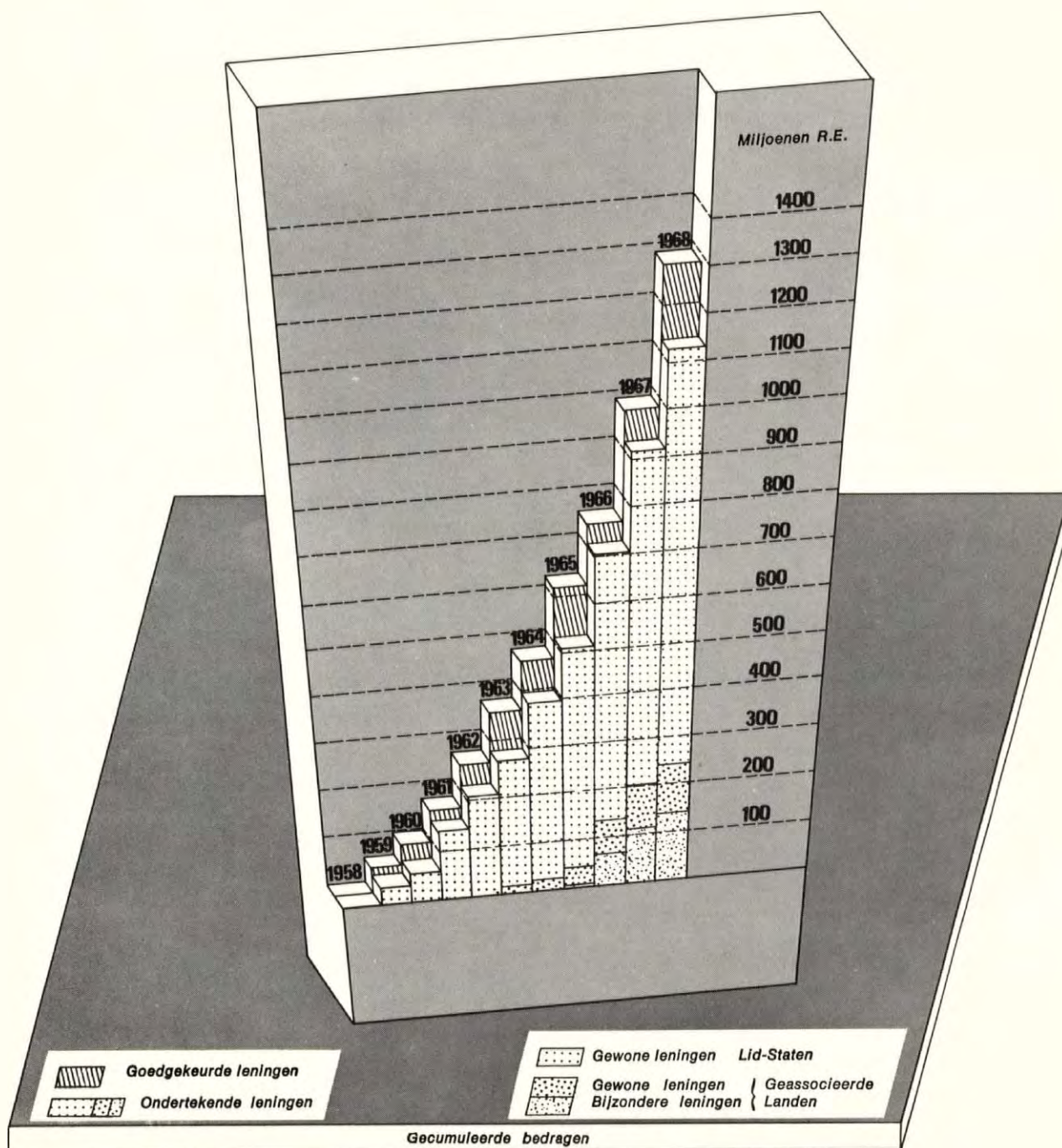
Het tweede deel is gewijd aan de activiteit van de Bank, de verleende kredieten en de opgenomen leningen in het verslagjaar, en geeft een overzicht van de verrichtingen sinds haar oprichting.

Het derde deel omvat een toelichting op de voornaamste balansposten en de winst- en verliesrekening.

Een speciale studie over de rol en de ervaring van de Bank in het kader van de Associaties van de Europese Economische Gemeenschap met Griekenland, Turkije en de Afrikaanse Staten en Madagascar, is aan het verslag toegevoegd.

ONTWIKKELING VAN DE WERKZAAMHEDEN VAN DE E.I.B.

JAARVERSLAG 1968

I

DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING IN DE GEMEENSCHAP EN IN DE GEASSOCIEERDE STATEN

DE GEMEENSCHAP.

In 1968 heeft de economie van de Gemeenschap in haar geheel op talrijke gebieden een duidelijke vooruitgang te zien gegeven ten opzichte van het voorafgaande jaar.

Deze verbetering was vooral merkbaar in de sectoren bij de investeringen, de produktie, de werkgelegenheid en het reële inkomen, maar deed zich ook voor bij de besparingen en de ontwikkeling op de kapitaalmarkt, zodat de mogelijkheden tot financiering van investeringen in tamelijk hoge mate werden verruimd.

Helaas vertoont dit algemene beeld ook veel minder bevredigende aspecten.

In de eerste plaats hebben niet alle Lid-Staten in gelijke mate de vruchten van de genoemde verbeteringen geplukt. In Frankrijk heeft de politieke en sociale beroering van mei en juni een consequentie gehad op het gebied van de prijzen en van de betalingsbalans. In Italië deed zich een zekere vertraging in de conjuncturele groei voor, althans tijdens het eerste halfjaar.

Maar het jaar 1968 werd vooral gekenmerkt door ernstige verstoringen op monetair gebied.

De aanhoudende evenwichtsverstoring op de betalingsbalansen van de landen wier munt reservevaluta is, gaf in de loop van het jaar aanleiding tot omvangrijke speculatieve kapitaalbewegingen, hoofdzakelijk in de richting van de Bondsrepubliek Duitsland : de meigebeurtenissen in Frankrijk en de weerslag ervan op de kosten hebben deze bewegingen versterkt, ten nadele dit keer van de Franse frank.

Reeds in juni, stelde de Franse Regering wederom de deviezencontrole in, alsmede een zekere contingentering van de invoer; opgeschort in september, moest deze deviezencontrole in november opnieuw worden ingesteld, daar de speculatieve kapitaal-transfers in het laatste kwartaal een zeer grote omvang hadden aangenomen. Frankrijk besloot toen tot het nemen van fiscale en budgettaire maatregelen welke tot doel hadden de lasten met name van de exportindustrie te verlagen, het begrotingstekort sterk te vermindern, en de kredietrem te hanteren. Tezelfder tijd paste de Bondsrepubliek Duitsland een samenstel van fiscale en monetaire maatregelen toe welke beoogden de toevloed van buitenlands kapitaal en het overschot op de handelsbalans te beperken, met het doel de stabiliteit van de prijzen te handhaven.

Gehoopt mag worden dat door al deze maatregelen, mits zij streng worden toegepast en eventueel versterkt, en geen nieuwe lasten de economie van de betrokken landen nadelig beïnvloeden, de verstoring van het evenwicht op de betalingsbalansen tot een aanvaardbaar niveau zal kunnen worden teruggebracht en zowel de deviezencontrole als de toegepaste fiscale maatregelen op de buitenlandse handel definitief kunnen worden afgeschaft. De algehele afschaffing door Frankrijk van de contingentering van de invoer op 1 januari 1969 is te dien aanzien een bemoedigende factor.

Er dient echter op gewezen te worden dat de huidige toestand niet te lang voort kan duren zonder ernstig gevaar op te leveren voor de samenhang van de Gemeenschap.

De huidige controlemaatregelen op het deviezenverkeer, die een tijdelijk afzien van het vrije kapitaalverkeer binnen de Gemeenschap betekenen,

vormen, evenals de belastingmaatregelen aan de grenzen, beslist geen belemmering voor de fundamentele werking van de gemeenschappelijke markt, doch indien het noodzakelijke evenwicht te lang uitblijft, kan de onzekerheid met betrekking tot de toekomst het investeringsevenwicht verstoren en aanleiding geven tot nieuwe speculatieve verwachtingen; de abnormale wijzigingen in de termijnkoersen, de toepassing van een stelsel dat gelijk staat met een differentiatie van de wisselkoers naargelang het goederen of diensten dan wel kapitaal betreft, brengen voor de handelstransacties aanzienlijke risico's van distorsie met zich.

In 1968 was de conjuncturele groei in de Gemeenschap krachtig. Het reële bruto nationaal produkt, dat van 1966 tot 1967 een groei had gekend van nauwelijks 3 %, is in 1968 met 5,5 % toegenomen. De opleving van de groei was nog duidelijker voor de industriële produktie : de stijging bedroeg 7,5 % tegen 1,7 % in 1967. Aan de vraagzijde was de versnelling het duidelijkst bij de investeringen : de brutoinvesteringen in vaste activa zijn ten opzichte van 1967 met 6,5 % in volume toegenomen, tegen slechts 1,5 % van 1966 tot 1967.

De versnelling van de economische groei is allereerst te danken aan de ontwikkeling van de buitenlandse vraag die voortdurend groter werd onder invloed van een zeer dynamische wereldconjunctuur, zodanig zelfs dat in belangrijke derde landen opnieuw bepaalde inflatoire tendenties optraden. De uitvoer van goederen uit de Gemeenschap is volgens nog voorlopige ramingen van 1967 tot 1968 met 11,5 % in waarde gestegen, tegen 7,5 % in het voorafgaande jaar. Dit percentage bedraagt zelfs 30 % voor de uitvoer naar de Verenigde Staten.

Voorts is de groei binnen de Gemeenschap zeer sterk bevorderd door de steeds snellere vlucht die de conjunctuur in de *Bondsrepubliek Duitsland* vanaf het voorjaar van 1967 heeft genomen en die werd veroorzaakt door de toeneming van de uitvoer en het weer vergroten van de voorraden, en die vervolgens in toenemende mate werd gesteund door een groei van de investeringen in vaste activa, welke werden uitgebreid door aanvullende programma's voor overheidsinvesteringen en maatregelen tot aanmoediging van de particuliere investeringen. In de loop van het tweede halfjaar 1968 nam, met de gebruikelijke naijling op de conjunctuurcyclus ook de groei van de uitgaven

van de gezinshuishoudingen duidelijk toe. Tot in de herfst behield de produktie een grote elasticiteit ten gevolge van de doorwerking van de gevolgen der vroegere verzwakking van de conjunctuur : het bruto nationaal produkt tegen constante prijzen is met bijna 7 % vermeerderd terwijl het in 1967 maar juist het niveau van het voorgaande jaar had bereikt.

De impulsen van de Duitse conjunctuur hebben zich doen voelen in *Frankrijk*, waar mede dank zij het conjuncturele ondersteuningsprogramma dat medio januari 1968 begon te werken, een snellere groei plaatsvond tot in mei, alvorens plotseling te worden onderbroken door de stakingen van het voorjaar. Ondanks de – met veel succes bekroonde – inspanningen van het bedrijfsleven om daarna de achterstanden in de produktie in te lopen, is het bruto nationaal produkt over het gehele jaar slechts met 3,7 % toegegenomen, terwijl de groei zonder de moeilijkheden van mei en juni en de nasleep daarvan 5,5 % tot 6 % had moeten bedragen. De inzinking in deze beide maanden is des te nadeliger voor de economie geweest omdat de totale vraag gedurende het gehele jaar, doch vooral na de gebeurtenissen van mei, sterk bleef toenemen. Deze stijging van de vraag ging vergezeld van een belangrijke voorraadintering en vervolgens van een versnelling van de invoer, die de handelsbalans aanmerkelijk heeft verslechterd, dit ofschoon de goederenuitvoer nog duidelijk is toegenomen, met name onder invloed van speciale stimuleringsmaatregelen.

De *Beneluxlanden* hebben in sterke mate de gevolgen ondervonden van de heropleving van de Duitse economische groei, van de opgaande lijn in de wereldconjunctuur en van de toeneming van de franse invoer. Deze verschillende factoren veroorzaakten een duidelijke groei van de uitvoer, die, in verband met het grote belang ervan voor de economie van deze landen, op zijn beurt vergezeld ging van een opleving van de investeringen der ondernemingen, eerst in Nederland en Luxemburg, en vervolgens vanaf medio 1968 in België. De uitgaven van de gezinshuishoudingen volgden over het algemeen de ontwikkeling van de andere bestanddelen van de vraag. Juist ten gevolge van de tamelijk grote elasticiteit van de produktie kwam een versnelling van de economische groei overeen met de toeneming van de totale vraag : zo nam het reëel nationaal produkt in België toe met 4,5 % (1967 : 3,5), in Nederland met bijna 6,5 % (1967 : 5,6 %) en in Luxemburg met 4,5 % (1967 : 2 %).

In Italië trad in het eerste halfjaar een vertraging op in de economische conjunctuur, ondanks de ook daar zeer krachtige toeneming van de buitenlandse vraag. De verzwakking van de groei was bijzonder duidelijk in de industrie : enerzijds nam de uitbreiding van de particuliere investeringen af, met name onder invloed van met de binnenlandse politiek samenhangende psychologische factoren; anderzijds hebben de inspanningen van de ondernemingen om de voorraden eindprodukten te verminderen, alsmede een beperking van de neiging der gezinshuishoudingen tot consumptie, welke ongetwijfeld verband hield met een toeneming van de uitgaven voor woningbouw, de produktie afgeremd. De snelle groei van de vraag in de bouwsector, de versnelde toeneming van de lopende staatsuitgaven en de stijging van de uitvoer waren niet voldoende om de vertraging bij de andere bestanddelen van de vraag te compenseren. In het tweede halfjaar werd besloten een reeks stimulerende maatregelen te treffen waarvan sommige ten uitvoer werden gelegd, terwijl de spontane ontwikkeling van de conjunctuur opnieuw een opgaande lijn ging vertonen. De groei van het reële bruto nationaal produkt is niettemin enigszins achter gebleven bij die van het voorafgaande jaar, nl. circa 5,7% in plaats van 6,4%.

De situatie op de *arbeidsmarkt* in de Gemeenschap is aanzienlijk verbeterd. Hoewel de produktiviteit – in de zin van produktie per werknemer – stellig sterk is toegenomen, zoals normaal is na een periode van conjuncturele verslapping, is het aantal tewerkgestelden in de loop van het jaar toegenomen naarmate de groei van de produktie sneller verliep en is de werkloosheid aanzienlijk teruggelopen, ondanks het grote aantal jongeren die hun intrede op de arbeidsmarkt hebben gedaan. Deze ontwikkeling was bijzonder duidelijk in Duitsland. In Frankrijk werd na een verergering van de werkloosheid ten gevolge van de gebeurtenissen van mei-juni in het begin van de herfst een duidelijke verbetering geconstateerd. In Italië nam de werkloosheid weer af na een lichte toename in de zomer : het jaargemiddelde van werklozen was iets hoger dan het vorige jaar.

Wat betreft de ontwikkeling van de prijzen heeft alleen Italië in 1968 betere resultaten geboekt vergeleken met het voorafgaande jaar.

In de andere landen, met uitzondering van Frankrijk, heeft de stijging van de prijzen zich ongeveer gehandhaafd op het niveau van 1967. De prijsstijging was daar bijzonder sterk, waar de te snelle stijging van lonen en

sociale lasten ten gevolge van de in het voorjaar gestelde eisen heeft bijgedragen tot een prijsstijging, welke door de concurrentie binnen de gemeenschappelijke markt en door de inspanningen van de overheid niettemin kon worden beperkt tot circa 5%.

In de Gemeenschap in haar geheel bedroeg de stijging van de prijzen van het bruto nationaal produkt meer dan 3% in 1968 tegen 2,4% in 1967 en die van de index van de consumptieprijzen 3% tegen 2,5%.

Evenals vorig jaar droegen binnen de Gemeenschap een aantal autonome factoren bij tot de prijsstijging : de verzwaring van de indirecte belastingen bijvoorbeeld, of ook de gestegen tarieven bij de overheidsbedrijven en de wettelijke huurverhogingen. Deze constatering mag echter niet uit het oog doen verliezen dat de conjunctuurtendens van de prijzen, onder invloed van de zeer sterke groei van de vraag, in de loop van het jaar in vijf van de zes Lid-Staten weer in stijgende lijn is gaan verlopen.

In Duitsland heeft het peil van de consumentenprijzen de gevolgen ondervonden van de prijsstijging aan het begin van het jaar ten gevolge van de inwerkingtreding van de B.T.W.; vervolgens is het stabiel gebleven tot aan de herfst, dank zij met name een daling van de prijzen in de voedingsmiddelensector. De stijgende beweging zette weer in tijdens het vierde kwartaal, onder invloed van een snelle uitbreiding van de vraag. De sterkere druk op de prijzen deed zich ook in de herfst gevoelen in de Beneluxlanden en in het bijzonder in Nederland.

Ondanks deze tendens vertoont de stijging van het *reële inkomen* in de Gemeenschap in 1968 een gunstiger beeld dan in 1967, behalve in Frankrijk en Italië. In Duitsland en de Beneluxlanden is het groeipercentage van het nominale inkomen n.l. veel hoger dan dat van de prijzen. Dit geldt evenzeer voor het inkomen van de gezinshuishoudingen als voor de door het bedrijfsleven ingehouden winsten.

De inkomensstijging in de Gemeenschap overtrof de stijging van het verbruik; de spaarneiging heeft zich dan ook vooral in de gezinshuishoudingen versterkt. Dit kwam, vooral in Duitsland, rechtstreeks ten goede aan het aanbod op de geld- en kapitaalmarkt. De situatie was natuurlijk minder bevredigend in Frankrijk, waar de markt na de stakingen een periode van spanning heeft gekend in verband met de plotselinge verhoging van de kosten, de inkrimping van de mogelijkheden tot zelffinanciering, de vermindering van de overheidsbesparingen en een toenemende consumptieve

neiging; de emissies moesten derhalve tijdelijk worden onderbroken; de kapitaalvlucht ten gevolge van speculaties over een eventuele wijziging van de wisselkoersen heeft de markt in november nog verder verzwakt. In Italië bleek nog steeds veel kapitaal op lange termijn te worden uitgevoerd, met name ten gevolge van de aantrekkingskracht van de in het buitenland aangeboden hogere rente, en van fiscale en politieke factoren : door het zeer soepele beleid van de Centrale Bank kon een verhoging van de rentevoet bij uitgifte op de kapitaalmarkt worden voorkomen, hoewel deze markt vooral in het tweede deel van het jaar weer krapper werd.

De begrotingen van de Lid-Staten der Gemeenschap geven een duidelijke afspiegeling van de hier geschetste economische ontwikkeling. In Duitsland kon door de verhoging van de fiscale inkomsten ten gevolge van de sterke opleving der conjunctuur, ondanks de grootte van de lasten die voortvloeien uit de tenuitvoerlegging van de conjunctuurprogramma's en uit de maatregelen tot aanmoediging van de investeringen, o.a. een verlaging worden bereikt van het tekort op het totaal der overheidsbegrotingen. In Frankrijk daarentegen gaf de terugslag van de gebeurtenissen in dit jaar aanleiding tot een sterke stijging van het tekort, dat voor 1968 11 miljard frank beliep. Ten einde mettertijd het evenwicht van de aldus in gevaar gebrachte openbare financiën te kunnen herstellen, heeft de Regering reeds aan het einde van het jaar passende maatregelen genomen om het tekort in 1969 terug te brengen tot circa 6,4 miljard, door middel van een vermindering van de extra-uitgaven en door belastingverhogingen welke vooral zijn bedoeld om de toeneming van het verbruik af te remmen.

Ook in de andere Lid-Staten heeft de begrotingspolitiek een sterker groeieffect gehad op de liquiditeit en op de binnenlandse vraag dan in 1967. De tekorten zijn overal toegenomen hoewel de ontvangsten, althans in de Beneluxlanden, steeds meer toenamen door de opleving van de produktie. De stijging van het tekort is gedeeltelijk een gevolg van maatregelen op het gebied van het conjunctuur- en het structuurbeleid; de situatie moet dus verbeteren zodra de opleving van de economische activiteit volledig effect heeft gesorteerd.

In het algemeen waren de nationale overheden geneigd de gestegen tekorten te financieren door toevlucht te nemen tot geldschepping. Dit geldt echter niet voor de Bondsrepubliek Duitsland, waar het begrotings-tekort, dat weliswaar ten opzichte van het vorige jaar kleiner is geworden,

in ruimere mate kon worden gefinancierd uit middelen op lange en middel-lange termijn dank zij het accres van de besparingen van ondernemingen en particulieren, en het door de circulatiebank gevolgde zeer soepele krediet-beleid.

In de andere Lid-Staten hebben de centrale banken tot aan het einde van het jaar eveneens een tamelijk soepel *kredietbeleid* gevoerd. Deze constatering geldt ook voor Frankrijk waar de discontovoet begin juli weliswaar is verhoogd van 3,5% tot 5%, doch waar strengere maatregelen tot afremming van de kredietverlening eerst op 12 november zijn getroffen in de vorm van een nieuwe verhoging van de discontovoet tot 6%, van een wederinvoering van verplichte reservepercentages en van kredietrestricties. Op 19 en 20 december hebben ook België en Nederland hun discontovoet verhoogd en deze respectievelijk op 4,5% en op 5% gebracht. Nederland, waar na Frankrijk het gevaar van een loon- en prijs-spiraal het grootste was, heeft toen ook kwantitatieve beperkingen ingesteld op de uitbreiding van krediet op korte termijn.

Aanmerkelijke groei van de besparingen, financiering van tekorten op de overheidsbegrotingen buiten de geld- en kapitaalmarkten om een soepel kredietbeleid, dit zijn de factoren, die een verslechtering hebben teweeggebracht van de op de meeste kapitaalmarkten van de Gemeenschap geldende *rentevoet op lange termijn*. Ondanks de uitbreiding van de investeringen en de sterke opwaartse druk, uitgeoefend door de ontwikkeling van rentevoet voor leningen op lange termijn in de Verenigde Staten en in Groot-Brittannië, welke druk had kunnen doorwerken door de interpenetratie van de Europese markten, zijn beduidende verhogingen van de rentevoet ten opzichte van 1967 slechts in Frankrijk en Nederland voorgekomen. In België en Italië is de verhoging van deze rentevoet zeer beperkt gebleven. In Duitsland werd zelfs een duidelijke verlaging geconstateerd.

Afgezien van de verstoringen ten gevolge van de speculatieve kapitaalbewegingen was de ontwikkeling van de *communautaire betalingsbalans* in 1968 tamelijk bevredigend. Ongetwijfeld was met 1,8 miljard rekenenheden het overschot op de handelsbalans hoger dan dat van het voorgaande jaar, zulks ondanks de conjunctuurversnelling. De goedereninvoer nam krachtig toe (circa 9% in waarde) na de stagnatie van 1967, doch de uitvoerstijging is groter geweest, met name ten gevolge van een aanzienlijke

vraag uit derde landen. Het overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans lag eveneens hoger dan in 1967. Maar de Gemeenschap heeft de positie ingenomen van een belangrijke netto exporteur van kapitaal op lange termijn, een situatie waartoe niet slechts de toegenomen besparingen en de op belangrijke markten van de Gemeenschap geconstateerde rentevoetdalingen hebben bijgedragen, doch ook de aanmerkelijke stijging van de rentevoet in derde landen. Op het gebied van de kapitaalbewegingen op korte termijn heeft de speculatie met bepaalde geldsoorten tijdelijk geleid tot aanzienlijke transfers naar de Gemeenschap, doch na de vergadering van de « Groep van Tien » die plaatsvond in november tijdens de verslechtering van de internationale monetaire toestand, en na de vervolgens door de Regeringen en de monetaire autoriteiten van meerdere landen genomen besluiten, zijn omvangrijke kapitalen teruggevloeid. Bij deze bewegingen kwam nog een netto-uitvoer van kapitaal van Frankrijk naar Zwitserland, waarvan een gedeelte aan het einde van het jaar nog niet was teruggekeerd.

Juist door de sterke toeneming van de kapitaaluitvoer op lange termijn is de totale betalingsbalans van de Gemeenschap in 1968 met een tekort afgesloten. De bruto goud- en deviezenreserves van de monetaire autoriteiten der Lid-Staten zijn van eind december 1967 tot eind december 1968 met ongeveer 1,8 miljard rekeneenheden verminderd. Parallel daaraan is het netto deviezenbezit van de banken gestegen, doch niet in dezelfde mate als de vermindering van de officiële reserves. Bij een vergelijking met andere jaren constateert men derhalve, dat de economische betrekkingen tussen de Gemeenschap en de derde landen, ondanks de in de loop van het jaar opgetreden moeilijkheden, zich toch echt hebben ontwikkeld in de richting van een beter evenwicht in de internationale betalingen.

De resultaten ten aanzien van het intracommunautaire handels- en betalingsverkeer zijn minder bevredigend.

Ongetwijfeld is de versnelling van de groei van het goederenverkeer tussen de Lid-Staten op zichzelf een gunstige factor : ten opzichte van 1967 bedroeg de groei 15 % in waarde tegen slechts 5,5 % van 1966 op 1967. De invoer in Duitsland afkomstig van de Europese partners nam zeer sterk toe na de teruggang van het voorafgaande jaar. De stijging van de Franse

invoer, die reeds in 1967 werd geconstateerd, was nog krachtiger. Bij de uitvoer viel een opmerkelijke groei waar te nemen in Italië wier industrie het best in staat bleek haar verkoop uit te breiden, zulks ten gevolge van de vertraging van de conjunctuur en de gunstige kosten- en prijsontwikkeling in dit land. De intracommunautaire uitvoer van de andere Lid-Staten nam ook in min of meer sterke mate toe.

Deze groei van het handelsverkeer tussen de Lid-Staten ging in het tweede halfjaar helaas gepaard met een verslechtering van de Franse handelsbalans.

De onevenwichtigheden die in de tweede helft van 1968 zijn opgetreden hebben ernstige problemen opgeroepen met betrekking tot de coördinatie van de conjunctuurpolitiek in de Gemeenschap.

Over het algemeen was de richting van deze politiek in de Bondsrepubliek Duitsland, in Italië en in de Beneluxlanden conform de gemeenschappelijke aanbevelingen. Wat betreft Frankrijk, was het eerste doel van de overheid na de gebeurtenissen van mei-juni, de situatie met betrekking tot de productie en de werkgelegenheid te normaliseren en te zorgen, dat zo snel mogelijk de productie-verliezen ten gevolge van de stakingen werden ingehaald. Om hieraan steun te verlenen heeft de Commissie het nemen van uitzonderlijke en tijdelijke maatregelen toegestaan (contingentering van bepaalde importen, exportsteun, de instelling van deviezencontrole voor bepaalde transacties) en heeft de Raad van de Gemeenschap aan Frankrijk wederzijdse bijstand ex artikel 108 van het EEG-Verdrag verleend.

Desondanks is de franse betalingsbalans in het tweede halfjaar verder verslechterd terwijl in Duitsland het betalingsexcedent onophoudelijk toenam. In November werd een nieuwe coördinatiepoging in de Gemeenschap ondernomen tijdens of na de bijeenkomst van de « Groep van Tien » ten einde de terugkeer naar het in- en externe evenwicht te vergemakkelijken.

De Raad van Ministers van de Gemeenschap hechtte in dit jaar zijn goedkeuring aan het tweede programma voor de *economische politiek op middellange termijn*.

Dit programma legt de concrete hoofdlijnen voor een samenhangende structuurpolitiek van algemene draagwijdte vast.

Het wijst erop dat het nodig is de mobiliteit der produktiefactoren, de concurrentie, het vennootschapsrecht, het belastingrecht, de voorwaarden voor externe financiering en de bedrijfsvoering te verbeteren.

Op het gebied van de sectorsgewijze structuurpolitiek legt het programma vooral de nadruk op de maatregelen die ertoe strekken de doorzichtigheid van de markt en de mobiliteit van arbeidskrachten te verbeteren.

Wat meer in het bijzonder de ontwikkeling van de besparingen en de financiering van de investeringen betreft, behelst het programma verschillende voorstellen voor het stimuleren van de besparingen door particulieren en het richten van een groter gedeelte daarvan op de kapitaalmarkt, alsmede verscheidene verbeteringen voor de wijze waarop deze markt functioneert : versoepeling van de voorschriften inzake beleggingen van verzekeringsmaatschappijen en spaarbanken, afschaffing van de aan beleggingen in stukken van beleggingsmaatschappijen verbonden fiscale nadelen, afschaffen van de te lange looptijden der stukken met vaste rente en ten slotte afschaffing van voorrechten van bepaalde emittenten. Het programma beveelt aan dat de kapitaalvragers zich meer zelfdiscipline opleggen, dat de voorschriften op de activiteiten van de institutionele beleggers worden geharmoniseerd, dat de nog bestaande dubbele belastingheffingen worden afgeschaft en dat de al te grote verschillen tussen de Lid-Staten wat betreft de methoden van belastingheffing op kapitaalinkomsten worden verminderd.

Ten slotte lijkt het dienstig erop te wijzen dat de werkgroep « Politiek betreffende Wetenschappelijk en Technisch Onderzoek » van het Comité voor de economische politiek op middellange termijn de bestudering heeft hervat van de mogelijkheden om tot een ruimere samenwerking tussen de Lid-Staten en eventueel met derde landen te komen in de volgende zeven sectoren : informatieverwerking, telecommunicatie, nieuwe vervoermiddelen, oceanografie, metallurgie, lucht- en waterverontreiniging, meteorologie.

Evenals in voorgaande jaren heeft de *Europese Investeringsbank* zich in 1968 beijverd aan de vereisten van het communautaire economische beleid te beantwoorden.

Op het gebied van het structuurbeleid bleef zij allereerst bijstand verlenen aan sectoren of gebieden waarin bepaalde omschakelingen nodig zijn, alsmede aan bepaalde projecten voor de modernisering van de industrie, of aan technologisch bijzonder belangrijke projecten. Ook dit jaar hielp zij voorts met haar leningen projecten van gemeenschappelijk Europees belang, meer bepaald op het gebied van de infrastructuur, verwezenlijken. Ten slotte handhaafde zij haar taak ten gunste van de minder ontwikkelde gebieden der Gemeenschap; dit gedeelte van haar activiteiten werd, als gevolg van een aanzienlijke uitbreiding van haar operaties in Italië, ten opzichte van het voorgaande jaar belangrijk vergroot.

Op het vlak van de conjunctuurpolitiek bleef de Bank, dank zij de groei van haar activiteiten binnen de Gemeenschap als geheel, steun verlenen aan de expansie der investeringen en vooral aan de financiering daarvan door middel van besparingen op lange termijn. De in 1968 goedgekeurde leningen voor projecten in de Gemeenschap beliepen 226,4 miljoen rekeneenheden, waarmede een belangrijke vooruitgang gemeten naar het bedrag (64,1 miljoen rekeneenheden) en naar relatieve waarde : 40% werd bereikt. Het totaalbedrag aan leningen die van 1966 tot en met 1967 in de Gemeenschap werden toegekend, was, gezien naar de relatieve waarde, nog sneller toegenomen, namelijk vrijwel verdubbeld. Een dusdanig versneld expansietempo was, als steun voor een heropleving van de verzwakte economische bedrijvigheid in de Gemeenschap, op dat moment volkomen gerechtvaardigd. Op conjunctureel gebied zou het daarentegen in het jaar 1968 kennelijk buitensporig zijn geweest met de in dat jaar van het begin af duidelijke tendenties tot algemene investeringshausse.

In Italië, de enige Lid-Staat die zeer duidelijke tendenties tot vertraging van de bruto-investeringen in vaste activa vertoonde, stond de Bank in 1968 leningen tot een bedrag van 122,5 miljoen rekeneenheden toe, waarmede de leningen van het voorgaande jaar met circa 90% werden overschreden. In 1967 daarentegen had de Bank de omvang van haar leningen aan dit land, dat toen als enig land in de Gemeenschap een snelle economische groei te zien gaf, licht verminderd.

De Bank beijverde zich voorts om het bedrag van haar interventies in Frankrijk op een belangrijk niveau te handhaven, ten einde de kapitaal-

bewegingen te helpen compenseren welke dit land in de tweede helft van dit jaar troffen en de moeilijkheden van dit land bij de financiering op lange termijn van de investeringen, te helpen ondervangen.

GEASSOCIEERDE LANDEN

In *Griekenland* is de economische expansie in 1968 hervat. Het reële bruto nationaal produkt is met 4,5% gestegen, vergeleken met een stijging van 3% in het voorafgaande jaar. Deze ontwikkeling weerspiegelt voornamelijk de stijging van de industriële produktie (7% tegen 3,3% in het voorafgaande jaar), terwijl de landbouwproduktie ten gevolge van ongunstige weersomstandigheden enigszins beneden het in 1967 bereikte resultaat is gebleven.

De bruto investeringen in vaste activa zijn ten opzichte van 1967 met ca. 17% gestegen. De twee voornaamste oorzaken voor deze toeneming waren de woningbouw en de overheidsinvesteringen. De hervatting van de particuliere bouw en de toegenomen bedrijvigheid in de sector van de openbare werken lagen ten grondslag aan de aanmerkelijke vooruitgang van de industriële produktie in bepaalde bedrijfstakken: bouwmaterialen, cement, staal. Andere bedrijfstakken, zoals die van chemische produkten, de aardolie-raffinaderij en de papierindustrie hebben eveneens vorderingen geboekt. De bedrijfstakken op het gebied van verbruiksgoederen, zoals voedingswaren en dranken, textielgoederen, lederwaren en huishoudelijke apparaten hebben een minder uitgesproken expansie te zien gegeven als de overige sectoren, hoewel zij in de tweede helft van het jaar een groter aandeel in de economische groei lijken te hebben gehad.

Het prijsniveau is stabiel gebleven, hoewel de lonen stijgingen te zien hebben gegeven die, al naargelang van de bedrijfstakken, varieerden van 5 tot 10%. In de geldcirculatie is van einde december 1967 tot en met einde december 1968 nauwelijks enige wijziging gekomen, ondanks een toeneming van de bankkredieten in de orde van 10%. De liquiditeit van het bankwezen werd bevorderd door een duidelijke stijging van de termijndeposito's van particulieren.

De ontwikkeling van de betalingsbalans werd gekenmerkt door een toeneming van het tekort op de lopende rekening, dat volgens de eerste ramingen is gestegen van 235 miljoen rekeneenheden in 1967 tot 275 miljoen in 1968. Deze wijziging werd voornamelijk veroorzaakt door de verslechtering

van de handelsbalans. Terwijl de invoer met 8% toenam, bedroeg de uitvoer slechts 2% meer dan in het vorige jaar. De stijging van het tekort op de handelsbalans werd onvoldoende gecompenseerd door een verbetering van de netto-deviezen inkomsten uit onzichtbare transacties, die met name voortvloeien uit de ontvangsten van de koopvaardijvloot. Het tekort op de lopende rekening bleef echter beneden de netto kapitaalimport die, na de teruggang in 1967, weer op het peil van 1966 is gekomen. Opgemerkt zij echter, dat dit herstel overeenkomt met een tamelijk sterke stijging van de particuliere kredieten (leverancierskredieten) en van de bankkredieten op korte en op middellange termijn. De reserves aan goud en aan converteerbare deviezen stegen in 1968 met ca. 35 miljoen rekeeneenheden.

In *Turkije* werd het jaar 1968, evenals de daaraan voorafgaande jaren, gekenmerkt door een krachtige toeneming van de economische bedrijvigheid. De stijging van het reële bruto nationaal produkt wordt geraamd op 6,6% van 1967 op 1968 tegen 6,1% van 1966 op 1967. Weliswaar is de toegevoegde waarde van de landbouw, evenals het vorige jaar reeds het geval was, slechts met ca. 1% toegenomen, hetgeen aanmerkelijk beneden de gemiddelde stijging van 4% per jaar blijft welke de doelstelling is van het Ontwikkelingsplan, maar het stijgingspercentage van de toegevoegde waarde van de industrie, dat iets meer dan 10% bedraagt, is uitzonderlijk hoog gebleven. Wanneer dit percentage iets lager ligt dan dat van 1967 (12,3%), dan is dat ten dele omdat belangrijke industriële sectoren de grens van de beschikbare capaciteit hebben bereikt, waardoor hun produktie nog slechts in het vervolg zal toenemen naarmate de thans in aanbouw zijnde nieuwe installaties in bedrijf worden gesteld.

De uit de stijging van het nationale produkt van 1967 op 1968 blijken de versnelde economische expansie komt uitsluitend voor rekening van een grotere bedrijvigheid in de dienstensector (stijging met 9% tegen 8% in het voorafgaande jaar) en in het bouwbedrijf (10% tegen 7%).

Na de duidelijke vertraging van de groei van de investeringen in vaste activa in 1967, werd het jaar 1968 gekenmerkt door een uitgesproken stijging. Volgens de thans beschikbare gegevens is dit voornamelijk te danken aan de toeneming van de investeringen in de particuliere sector, die in volume met ongeveer 14 tot 15% zijn gestegen (tegen 10,6% in het voorafgaande jaar). Daarentegen is de stijging van de investeringen in de overheidssector slechts iets groter dan die van 1967 (10,5%).

Het particuliere verbruik, en vooral het verbruik van de overheid, hebben hun duidelijk stijgende tendens voortgezet. Tegen het einde van het jaar werden echter maatregelen getroffen om het begrotingstekort nog vóór het einde van het begrotingsjaar (februari 1969) door een inkrimping van de overheidsuitgaven voor verbruik en investeringen omlaag te brengen.

In tegenstelling tot hetgeen in 1967 is geschied, toen de prijzen een aanzienlijke stijging ondergingen, zijn deze gedurende het grootste deel van 1968 betrekkelijk stabiel gebleven. De prijzen van levensmiddelen zijn blijven stijgen, evenals die van talrijke ingevoerde goederen, als gevolg van de verhoging van bepaalde invoerrechten; men kon daarentegen echter een daling waarnemen van de prijzen van een groot aantal industrieproducten, waarvan de kostprijzen konden worden verlaagd naarmate de produktie in grotere series vorderde. In de laatste maanden van het jaar deden zich echter opnieuw tamelijk duidelijke inflatietendenties gevoelen, waarvan één der belangrijkste oorzaken, die nog wordt versterkt door het begrotingstekort, de meer uitgesproken toeneming van de vraag schijnt te zijn.

De betalingsbalanssituatie is in 1968 zeer gespannen gebleven. De goederenuitvoer bleef, met een totaal van 496 miljoen rekeneenheden, 5,2% beneden het niveau van het voorafgaande jaar (523 miljoen), terwijl de goedereninvoer 79 miljoen, of 11,5% meer bedroeg dan in 1967 (764 tegen 685 miljoen). De voortdurende deviezenschaarste heeft in 1968 bij herhaling geleid tot aanzienlijke vertragingen in de overmakingen van de Centrale Bank ter vereffening van handelstransacties met het buitenland; tegen de jaarwisseling moest de afgifte van vergunningen voor geliberaliseerde produkten opnieuw worden geschort.

Met de stijging van tekort op de handelsbalans zijn de netto-deviezeninkomsten uit de onzichtbare transacties niet toegenomen. Weliswaar zijn de officiële inkomsten aan deviezen als gevolg van toerisme, na de invoering van een sedert het voorjaar aan toeristen toegekende wisselpremie gestegen, en zijn de overmakingen van lonen door de Turkse arbeiders in het buitenland, dank zij de gunstiger ontwikkeling van de arbeidsmarkt in de E.E.G. wederom toegenomen, maar de stijging van de uitgaven voortvloeiende uit rentebetalingen op de buitenlandse schuldenlast, en voor de door Turkse onderdanen ondernomen reizen naar het buitenland, heeft de stijging der inkomsten geëvenaard.

Het totale tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans bedroeg 210 miljoen rekeneenheden tegen 104 miljoen in 1967.

Evenals in de voorafgaande jaren werden het tekort op de lopende rekening en de kapitaalbehoeften voor de aflossing van oude schulden grotendeels gedekt door de in het kader van het Consortium van de O.E.S.O. aan Turkije ter beschikking gestelde kredieten van de lidstaten van dit consortium en van de multilaterale financieringsinstellingen.

In de *geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagaskar* (G.A.S.M.) werd het jaar 1968 in het algemeen gekenmerkt door een duidelijker tendens tot expansie, een aanmerkelijke verbetering van de handels- en betalingsbalansen en door een minder gunstige situatie van de openbare financiën. Er zijn echter tal van uitzonderingen: deze ontwikkeling was met name minder sterk in Centraal-Afrika dan in West-Afrika; voorts is dit jaar door weersomstandigheden uitgesproken moeilijk geweest in een aantal landen welke zijn gelegen in het ten Zuiden van de Sahara grenzende steppengebied.

De prijzen van de belangrijkste produkten van deze landen bleven in het algemeen op hetzelfde peil, behalve die van oliehoudende produkten, waarvan de daling, met name voor wat palmolie betreft, zeer aanzienlijk is geweest. Voor cacao en koper golden daarentegen uitzonderlijk hoge prijzen.

De door de G.A.S.M. ontvangen nettosteun uit overheidsfondsen nam in 1967 ⁽¹⁾ met iets meer dan 5 % toe. Zij bereikte een bedrag van 552 miljoen rekeneenheden, welk bedrag op dezelfde hoogte lag als in 1962, maar dat 6 % lager ligt dan dat van 1965. Meer dan 85 % van deze steun werd verstrekt door de E.E.G., waarvan ongeveer een vijfde in de vorm van communautaire bijstand (door het Europees Ontwikkelingsfonds en door de Bank) en de rest in de vorm van bilaterale steun van de Lid-Staten, grotendeels in de vorm van giften.

De gebeurtenissen in Frankrijk in mei jl. leidden ook in verscheidene Afrikaanse hoofdsteden tot lichte spanningen en zijn in enige Staten aanleiding geweest om in te stemmen met tot dan toe uitgestelde loonsverhogingen.

---

(1) De cijfers met betrekking tot 1968 zijn nog niet bekend.

In enige randgebieden van Centraal-Afrika werd gezocht naar nieuwe wegen om tot een regionale hergroepering te komen. Kongo (Kinsjasa), Tsjaad en de Centraalafrikaanse Republiek besloten eerst om een Economische Unie van Centraal-Afrika (U.F.A.C.) te vormen, waarvan de Centraalafrikaanse Republiek zich ten slotte heeft losgemaakt om zich, binnen de Douane- en Economische Unie van Centraal-Afrika (U.D.E.A.C.) weer te voegen bij de Republieken Kameroen, Gabon en Kongo (Brazzaville), waarvan zij zich, evenals Tsjaad, eerst had afgescheiden.

Deze algemene opmerkingen hebben echter slechts een beperkte betekenis wegens de grote verscheidenheid in situaties en ontwikkelingen, welke duidelijk tot uiting komt wanneer men kijkt naar de Afrikaanse Staten ten behoeve waarvan tot nu toe, krachtens de Overeenkomst van Jaoendé, door de Bank leningen zijn toegekend of goedgekeurd, n.l. Mauretanië, Senegal, Ivoorkust, Kameroen, Gabon, Tsjaad, de Centraalafrikaanse Republiek, Kongo (Brazzaville) en Kongo (Kinsjasa).

De *Islamitische Republiek Mauretanië* heeft sedert de inbedrijfstelling van de ijzermijnen in 1962-1963 een belangrijke verandering doorgemaakt. De economie van dit voor twee derden uit woestijngebied bestaande land werd tot aan het begin van de jaren zestig voornamelijk gekenmerkt door nomadische veeteelt en door landbouw. De grotendeels uit nomaden bestaande bevolking van ongeveer 1 miljoen zielen, verspreid over een grondgebied van nagenoeg 1.100.000 km², beschikte slechts over een bruto binnenlands produkt per hoofd van ± 60 rekeneenheden. De uitvoer van ijzererts steeg geleidelijk van 1,3 miljoen ton in 1964 tot ca. 7,7 miljoen ton in 1968. De handelsbalans, die vroeger grote tekorten vertoonde, geeft sindsdien een overschot te zien dat volgens de officiële statistieken in de laatste jaren een bedrag van 30 tot 45 miljoen rekeneenheden belooft. Het aanzienlijke tekort op de begroting kon worden opgevangen door de mijnroyalties, welke iets minder dan een derde van de gewone inkomsten uitmaken. Het bruto binnenlands produkt is sinds 1959-1960 meer dan verdubbeld; het belooft per hoofd van de bevolking ca. 140 rekeneenheden.

Op middellange termijn berusten de groeiperspectieven nog voornamelijk op de mijnsector : er zijn juist belangrijke investeringen verricht met het oog op het in exploitatie brengen van de kopermijnen van Akjoujt, hetgeen aan de economie van Mauretanië een nieuwe impuls zal geven en gepaard zal gaan met een verbetering van de infrastructuur van wegen

en havens. Het jaar 1968 werd voorts nog gekenmerkt door andere bijdragen tot de diversificatie van de economie van Mauretanië, met name door de eerste winning van erts van zeldzame metalen, de ontwikkeling, ondanks verschillende moeilijkheden, van de visserijbedrijven te Port-Etienne, de opening van een slachthuis met koelinstallaties te Kaëdi, de opening van de werkplaats voor het verpakken van dadels te Atar en de bouw van een fabriek voor de ontzilting van zeewater te Nouakchott.

De economische situatie en de economische vooruitzichten van *Senegal* worden beheerst door de ontwikkeling van de produktie en van de prijzen van grondnoten, oliën en veekeuken, die momenteel ongeveer 70% van de inkomsten uit export en nagenoeg 20% van het bruto binnenlands produkt van dit land uitmaken. Nu werden de pogingen die zijn ondernomen tot verbetering van de opbrengsten gedurende drie achtereenvolgende jaren belemmerd door onvoldoende en onregelmatige regen: na een zeer slecht seizoen in 1966-1967 (790.000 t verkochte noten) bleek het seizoen 1967-1968 zeer middelmatig te zijn, terwijl de eerste ramingen voor het seizoen 1968-1969 zeer teleurstellend zijn. Terzelfder tijd hebben de afschaffing van de vroeger door Frankrijk toegekende preferentiële prijzen en de daling van de prijzen op de wereldmarkt, die groter was dan werd verwacht, echter tot een daling van de uitvoerprijzen met ca. 15% geleid, ondanks de door de E.E.G. toegekende tijdelijke steun. Een poging om de verkoop- en verwerkingskosten omlaag te brengen, en de verlaging door de Regering van uitvoerrechten konden evenwel een aanzienlijke daling van de prijzen bij aankoop van de producent niet vermijden; voor de producent kwam het sinds 1955-1956 ongewijzigde nominale prijspeil reeds neer op een daling van het reële inkomen.

De gevolgen werden sterk gevoeld op alle niveaus van het economische en financiële leven van het land. Ondanks de pogingen tot versobering werd het bedrag waarmee de begrotingsontvangsten de huishoudelijke uitgaven overschreden kleiner, en de tenuitvoerlegging van het Vierjarenplan 1965/66 - 1968/69 dreigt enige vertraging te ondergaan door gebrek aan voldoende financieringsmiddelen. De handels- en de betalingsbalans bleven duidelijk tekorten vertonen, ondanks de daling van de invoer.

In dit verband worden de doelstellingen tot diversificatie van de produktie bijzonder belangrijk, ook al wordt de omvang ervan door de natuurlijke omstandigheden enigszins beperkt. Deze doelstellingen zijn de

ontwikkeling van de katoenverbouw, het bevorderen van de visvangst, de uitbreiding van de rijstbouw, proefnemingen met rietsuiker met het oog op een suikerproject, veefokkerij, selectie van soorten van gierst die een betere opbrengst waarborgen, de geleidelijke expansie van de industriële sector, enz. Het betreft uiteraard acties op lange termijn waarvan de gevolgen vooralsnog te beperkt blijven om een remedie te vormen voor de huidige vertraging in de economische groei.

In *Ivoorkust* werd een zekere versnelling van de economische groei bevorderd door de gunstige ontwikkeling van de belangrijkste land- en bosbouwproducties en door de voortgezette industriële expansie. In het seizoen 1967-1968 werd ca. 290.000 t koffie verhandeld tegen ca. 131.000 t in het voorafgaande verkoopseizoen. De verhandelde cacao, die voor het seizoen 1967-1968 op ± 147.000 t wordt geraamd, bleef slechts 2% beneden de uitstekende oogst van het voorafgaande jaar en werd begunstigd door prijzen waarvan de in 1966 ingezette stijging zich heeft voortgezet. De met $\pm 20\%$ gestegen uitvoer van hout beliep in de eerste negen maanden meer dan 1,65 miljoen ton, ofwel nagenoeg evenveel als in het gehele jaar 1967. De bananenverkoop is minder snel gestegen, aangezien de afzet daarvan buiten de franse en de italiaanse markt problematisch blijft. De diversificatie van de landbouwproductie werd metterdaad voortgezet. De tenuitvoerlegging van het oliepalmproject is een eindweegs gevorderd, zowel in de phase van de aanplant als voor wat betreft de geleidelijke installatie der fabrieken en de verkoop. De verhandelde produktie van katoenzaad bedroeg meer dan 40.000 t in 1968-1969 tegen 25.000 t in 1966-1967; de lopende acties ten behoeve van ananas, rubber, rijst en de kokospalm vonden normale voortgang. De groei van de industriële sector heeft zich voortgezet in een dusdanig tempo dat zij in 1968 wel 16% zou kunnen bedragen.

Wanneer de definitieve resultaten voor 1968 bekend zijn, zullen deze waarschijnlijk een toeneming van de buitenlandse handel met ca. 21% te zien geven; de stijging van de export was beduidend sneller dan die van de invoer, ondanks de toegenomen bestellingen van kapitaalgoederen, zodat het overschot op de handelsbalans voor het gehele jaar zal stijgen tot meer dan 110 miljoen rekeneenheden tegen 60 miljoen voor het gehele jaar 1967.

Volgens de «Eerste Schets van het Vijfjarenplan voor Ontwikkeling voor 1971 - 1975» dient het bruto binnenlands produkt van het land tussen

1966 en 1975 met ten minste 8% per jaar te blijven toenemen, zulks voor zover met name een hoog tempo van industrialisatie kan worden gehandhaafd, hetwelk zelf weer afhankelijk zal zijn van de verwezenlijking van een klein aantal grote projecten. Met de aanleg van een haven te San Pedro en met de bouw van een stuwdam te Kossou is reeds begonnen.

In de *Federale Republiek Kameroen* zette de economische groei in 1968 door, vooral dank zij de uitstekende cacao- en koffieoogsten van het seizoen 1967-1968, de verhoging van de industriële produktie met circa 15% en de toeneming van de uitvoer, die werd bevorderd door de hoge cacao-prijzen. Bovendien kon door een zekere beperking van het krediet aan de ondernemingen, een voorzichtige begrotingspolitiek en een beknotting van de invoer van kapitaalgoederen de handelsbalans weer tot beter evenwicht komen en konden weer buitenlandse tegoeden worden aangekweekt.

Toch werden in 1968 verschillende belangrijke industriële projecten in bedrijf gesteld: een aluminiumwalserij, een suikerindustrie-complex, een chocoladefabriek, terwijl de twee grote textielfabrieken op hun normale produktie kwamen en een aanvang werd gemaakt met de werkzaamheden tot vergroting van de produktie van de waterkrachtcentrale.

Het seizoen 1968-1969 dient zich voor cacao betrekkelijk goed aan, terwijl voor koffie een lichte achteruitgang dreigt; in het Noorden zijn de vooruitzichten uitstekend voor grondnoten en katoen, waarvan de oogst ongeveer 68.000 t kan bedragen. De bananenproduktie daarentegen bleef teruglopen.

In West-Kameroen wordt een omvangrijk ontwikkelingsprogramma voor palmolie ten uitvoer gelegd, terwijl hiermee ook in Oost-Kameroen een aanvang zal worden gemaakt; dit zal echter eerst op lange termijn een invloed hebben op de produktie. De aanstaande opening van de spoorwegverbindingen Jaoendé-Belabo en Ediki-Koemba biedt nieuwe perspectieven voor de bosbouw. Dat de economie van Kameroen, vooral in de landbouwsector, ondanks duidelijke vooruitgang meer een indruk van traagheid dan van spectaculaire expansie maakt, is echter over het algemeen waarschijnlijk aan twee redenen te wijten: onvoldoende ontwikkeling van het wegnnet en de noodzaak, uit politieke overwegingen, om de overheidsinvesteringen te spreiden over het oostelijke, het westelijke en het noordelijke gebied.

De *Republiek Gabon* is met haar 500.000 inwoners de minst bevolkte van de G.A.S.M. Het tropische oerwoud, dat rijk is aan okoémé-hout, dat lange tijd de voornaamste bron van inkomsten was, leverde nog slechts 32 % op van de exportinkomsten in 1967, tegen 64 % voor de totale opbrengst der bodemschatten: mangaanerts 1,2 miljoen ton, ruwe aardolie 3,2 miljoen ton, uraniumerts 1.400 t. Dat Gabon van 1960 tot en met 1966 een gemiddeld jaarlijks groeipercentage van zijn bruto binnenlands produkt van ongeveer 10 % bereikte, waardoor dit tot meer dan 450 rekeneenheden per inwoner opliep, is voornamelijk te danken aan de exploitatie van de bodemschatten. Er is echter een tendens tot een zekere vertraging, die hierdoor kan worden verklaard dat aan de produktie van mangaanerts, uraniumerts en hout een limiet is gesteld, alsook door een pauze in de investeringen en in de activiteiten van de bouwsector en die van de openbare werken. De bosbouw vertoonde zelfs van 1964 tot 1967 een zekere teruggang ten gevolge van de verarming van de kuststreek en van de overbrenging van de grote ondernemingen naar het gebied daarachter; voor 1968 gaven de eerste ramingen evenwel een recordproduktie aan van ongeveer 840.000 t okoémé-hout; dit is meer dan het in 1964 bereikte maximum. Ruwe aardolie, die langs de Gabonse kusten wordt gewonnen, is thans de enige produktie die een snelle expansie kent : 1,4 miljoen ton in 1966 en ongeveer 4,6 miljoen ton in 1968.

Dank zij de snelle vermeerdering van de inkomsten heeft Gabon lange tijd geen moeilijkheden gekend met betrekking tot zijn begroting. Van nu af aan lijkt een betrekkelijke spanning op de voorgrond te zullen treden, hoewel bijna 28 % van de begroting voor het begrotingsjaar 1969 aan investeringsuitgaven is toegewezen.

Gabon zet een omvangrijk programma van infrastructuurwerken voort, die noodzakelijk zijn voor de ontginning van nieuwe bosbouwgebieden; streeft er zelfs naar, het eerste traject van het spoorwegproject Owendo-Belingá aan te leggen, dat bestemd is om in een latere fase de exploitatie van een belangrijke vindplaats van ijzererts mogelijk te maken. Tenslotte zijn in de industriële sector verschillende projecten in uitvoering, met name een aardolieraffinaderij, een bierbrouwerij, een meelfabriek en een textieldrukkerij.

In 1968 was de economische expansie dan ook weer iets groter, naar verwachting, zal deze tendens in 1969 doorgaan, dit ofschoon bij de uitvoering van het plan 1966-1970 grote vertragingen te verwachten zijn, vooral wat

de groots opgezette ondernemingen betreft, zoals de cellulosefabriek, de cementfabriek en de stuwdam van Kinguélé.

In de *Republiek Tsjaad* was 1968 een moeilijker jaar, zowel wat de handhaving van de orde in het Noorden van het land, als wat de katoenoogst betreft, die in 1967-1968 beneden de ramingen bleef; de in de handel gebrachte produktie bedroeg nauwelijks meer dan 102.000 t, tegenover 123.000 t in 1966-1967. De financiële situatie, die reeds betrekkelijk gespannen was, is nog verslechterd doordat de belastingen langzamer werden geïnd. De handelsbalans bleef een groot tekort vertonen. De uitvoer van levend vee schijnt te zijn gedaald, maar de uitvoer van vlees is daarentegen met ongeveer 30 % toegenomen.

Volgens de eerste ramingen vertoont de katoenoogst van 1968-1969 een stijgende lijn. Doch de prijsdaling die sinds het laatste kwartaal van 1968 heeft ingezet, dreigt dit vooruitzicht op verbetering weer gedeeltelijk teniet te doen.

De economie van de *Centraalafrikaanse Republiek* berust voornamelijk op diamant, katoen en koffie, die tezamen meer dan 90 % van de exportontvangsten opleveren. Deze laatste zijn in 1967 enigszins gedaald, aangezien de achteruitgang van de verkoop van diamanten en koffie in het buitenland slechts gedeeltelijk werd gecompenseerd door een toenemende uitvoer van katoen en hout. Hetzelfde jaar is de invoer met meer dan 26 % toegenomen, vooral ten gevolge van de aankoop van materiaal dat noodzakelijk was voor de infrastructuurprojecten en voor de oprichting van verschillende industrieën : textiel, meelfabriek, olie-en-zeepfabriek en zijdefabriek. Dit heeft geleid tot een aanmerkelijke vergroting van het tekort op de handelsbalans. Volgens de gegevens die tot nu toe alleen voor de eerste maanden van 1968 beschikbaar zijn, is dit tekort grotendeels weggewerkt dank zij een duidelijke vermindering van de invoer, een voortdurende toeneming van de uitvoer van katoen en een uitgesproken heropleving van de diamantverkoop.

De modernisering en de activering in de landbouwsector leverden zeer bemoedigende resultaten op. De produktie van katoenzaad, die in 1965-1966 tot 24.000 t terugliep, bereikte in 1967-1968 het record van ongeveer 49.000 t, terwijl de ramingen voor het seizoen 1968-1969 circa 60.000 t bedragen.

De *Republiek Kongo (Brazzaville)*, op zoek naar een moeilijk evenwicht tussen met elkaar strijdige tendenties, beleefde een in politiek opzicht bewogen jaar en bleef, evenals in 1967, geconfronteerd met dezelfde economische en financiële problemen. De uitbreiding van het buitenlandse handelsverkeer was sinds 1966 sterker wat de invoer betreft, zodat het reeds aanmerkelijke gebrek aan evenwicht op de handelsbalans nog is toegenomen. Bij het reeds verscheidene jaren bestaande tekort op de begroting kwam nog het tekort van verschillende staatsondernemingen. De pogingen die werden ondernomen ter bevordering van de traditionele landbouwactiviteiten hebben nog slechts weinig resultaten opgeleverd. De afzetmoeilijkheden beperkten de suikerproductie tot ver beneden de capaciteit van de installaties. De bosbouwproductie is in 1968 opnieuw toegenomen, na de in 1967 waargenomen lichte achteruitgang. In de houtindustrieën (zagerijen en fineerfabrieken) zijn de laatste jaren belangrijke investeringen gedaan.

In de overige industriesectoren zijn in 1968 verschillende belangrijke staatsondernemingen opgericht, waarvan de inbedrijfstelling mogelijk moeilijke problemen op het gebied van bedrijfsvoering en afzet zal oproepen: cementfabriek van Loetete, textielindustriecomplex te Kinsoeli, glasfabriek te Pointe-Noire. Maar waarschijnlijk zal de exploitatie van de kaliummijnen te Holle, waarmee zeer binnenkort zal worden begonnen, de voornaamste kansen op verbetering van de economische situatie van het land bieden.

Met haar 2.345.000 km² en ongeveer 16,5 miljoen inwoners is de *Democratische Republiek Kongo (Kinsjasa)* verreweg de meest uitgestrekte en meest bevolkte van de G.A.S.M. Waarschijnlijk is zij ook het land met het grootste economische potentieel. Het land is zojuist een lange periode te boven gekomen van ernstige politieke troebelen en van diep verval op economisch, budgettair, en monetair gebied, en van de betalingsbalans tezamen met een inflatieproces. De munthervorming van 24 juni 1967 en de daarmee gepaard gaande saneringsmaatregelen hebben sindsdien geleid tot een onbetwistbaar herstel dat echter nog aanvulling en consolidatie behoeft.

Het bruto binnenlands produkt, bij constante prijzen, heeft in 1967 bij benadering zijn niveau van 1959 hervonden, terwijl de regressie in de primaire sector aanzienlijk is gebleven en zelfs, hoewel in mindere mate, tot in de secundaire sector is doorgedrongen, waar de ontwikkeling van de

verwerkende industrie tot in 1967 toch werd bevorderd door maatregelen ter beperking van de invoer en van transfers.

Dank zij het herstel van orde en veiligheid op het gehele grondgebied en de nieuwe monetaire situatie ten gevolge van de hervorming van juni 1967, heeft in 1968 de landbouwproduktie een duidelijke uitbreiding – ten opzichte van 1966 geraamd op 30 % – gekend, evenals het vervoer en de export. De koperproduktie bereikte in 1967 ongeveer 321.000 t; dit is 13,5 % meer dan in 1959. Sinds 1966 waren de koperprijzen zeer hoog en in 1968 bereikten zij zelfs een uitzonderlijk peil. Een zekere vertraging in de activiteit van de verwerkende industrieën, die in de tweede helft van 1967 begon, zette in 1968 door; oorzaak hiervan zijn de maatregelen tot stabilisering van de vraag, en de concurrentie van geliberaliseerde invoer.

Dank zij de heropleving van de landbouwproduktie alsook de hoge koperprijzen zal de uitvoer waarschijnlijk ten opzichte van 1967 met bijna 30 % toenemen. Daarentegen schijnt de invoer, ondanks de liberalisatie van de betalingen, minder snel te zijn gestegen. Het overschot op de handelsbalans, dat in 1967 reeds 172 miljoen rekeneenheden bedroeg, bleef groot : van juni 1967 tot juni 1968 liet de betalingsbalans een positief saldo zien van ongeveer 120 miljoen rekeneenheden.

Toch was het verschil tussen de officiële pariteit van de Zaïre en de koers daarvan op de vrije markt, dat in oktober 1968 tot ongeveer 7,5 % was gedaald, eind december groter dan 17 %. Voor het welslagen van het saneringsprogramma lijken voornamelijk een duurzaam herstel van het evenwicht der openbare financiën en een niet minder duurzame prijsstabilisatie vereist. De vooruitzichten dienaangaande laten zich vrij gunstig aanzien. De prijzen lijken sinds juni 1968 gestabiliseerd, na een stijging ten opzichte van juni 1967 met ongeveer 85 %, die echter veel lager is dan het devaluatiepercentage. Het evenwicht van de staatsfinanciën lijkt, na bepaalde moeilijkheden in het eerste halfjaar, eind 1968 bijna gewaarborgd, weliswaar ten dele dank zij de aanvullende fiscale inkomsten die de uitzonderlijk hoge koperprijzen hebben opgeleverd. Het begonnen herstel moet nog worden geconsolideerd.

Op energiegebied werd het jaar 1968 gekenmerkt door de inbedrijfstelling van een aardolieraffinaderij te Moanda en door de aanvang van de werkzaamheden voor de aanleg van de hydro-elektrische centrale te Inga.

De ontwikkeling van de landbouwproductie, het herstel van het weggennet, de reorganisatie van sommige transportbedrijven en de heroriëntering van de industriële activiteit behoren tot de met voorrang ondernomen acties.

DE INVESTERINGEN IN DE GEMEENSCHAP

In 1968 gaven de investeringen in de gehele Gemeenschap een duidelijke herleving te zien. Naar voorlopige ramingen bedroegen de bruto investeringen in vaste activa ongeveer 87 miljard rekeneenheden tegen 79,8 miljard in het voorafgaande jaar, hetgeen een accres van ongeveer 9% naar waarde en van 6,5% naar volume betekent. Deze ontwikkeling staat in tegenstelling tot die van het vorige jaar waarin de bruto investeringen in vaste activa, mede ten gevolge van de teruggang die toen in de Bondsrepubliek Duitsland optrad, ten opzichte van 1966 slechts met ongeveer 2% naar waarde en met een te verwaarlozen percentage naar volume waren toegenomen.

In 1968 stegen de investeringsuitgaven in alle Lid-Statens.

De verbetering die zich in *Duitsland* sedert de tweede helft van 1967 aftekende, werd in 1968 geleidelijk bevestigd, zodat de investeringsuitgaven uiteindelijk met 10,4% zijn toegenomen tegen een vermindering in 1967 met 9,8%. Het accres naar volume beliep 8,6% na een daling van 7,4% in 1967. Toch werd het niveau van 1966 nog niet bereikt.

Ondanks de moeilijkheden die zich tengevolge van de gebeurtenissen van mei-juni hebben voorgedaan, stegen de investeringsuitgaven in *Frankrijk* met circa 8%, waardoor het percentage van het voorafgaande jaar zeer dicht werd benaderd. Gezien de versnelling van de prijsstijging in 1968, was de groeivoet naar volume (4,5%) aanzienlijk kleiner dan in 1967 (6,4%).

In *Italië* nam het groeitempo van de investeringsuitgaven enigszins af als gevolg van de conjuncturele vertraging die in dit land tijdens het eerste

halfjaar van 1968 viel waar te nemen. De investeringen stegen met 9,9 % tegen 13 % in het voorafgaande jaar; de stijging naar volume bedroeg 7,4 % in plaats van 10,5 % in 1967.

In *Nederland* was het expansiepercentage hoger dan in 1967 zowel in waarde (13,5 %) als naar volume (10,5 %).

In *België* bleef de investeringsgroei verder afnemen : het toenemingspercentage beliep slechts 4,5 % tegen 8 % in 1967 en iets meer dan 10 % in 1966.

In het *Groothertogdom Luxemburg* daarentegen, waar de investeringen gedurende drie achtereenvolgende jaren waren gedaald, kon in 1968 opnieuw een stijging worden geconstateerd.

Tabel 1 — GROEI VAN DE INVESTERINGEN IN VASTE ACTIVA IN DE GEMEENSCHAP
(in % ten opzichte van het voorafgaande jaar)

	Waarde				Volume			
	1965	1966	1967	1968	1965	1966	1967	1968
Duitsland	9,0	2,5	— 9,8	10,4	6,6	0,2	— 7,4	8,6
Frankrijk	10,2	11,2	8,2	8,0	7,1	9,5	6,4	4,5
Italië	— 6,6	5,3	13,0	9,9	— 8,4	3,4	10,5	7,4
Nederland	9,7	11,6	10,8	13,5	4,9	6,2	7,2	10,5
België	8,4	10,1	8,0	4,5	3,7	6,6	4,0	2,0
Luxemburg	—13,1	— 0,7	—15,8	9,0	..	..	17,9	6,0
Gemeenschap	6,7	6,7	2,0	9,0	4,0	4,7	1,5	6,5

Onder invloed van een zeer krachtige toeneming in Duitsland en Nederland, en ondanks hun vertraagde groei in Frankrijk, Italië en België, vertoonden de investeringen in vaste activa van de particuliere sector, met uitzondering van de uitgaven voor woningbouw, in 1968 in de Gemeenschap een gemiddelde stijging van ongeveer 8 % ten opzichte van 1967. Hun stijging verliep dus iets minder snel dan die van het totaal der bruto investeringen in vaste activa. Het aandeel van de particuliere sector in deze investeringen is derhalve van 58,7 % in 1967 teruggelopen tot 58,1 % in 1968, terwijl dat

van de uitgaven voor woningbouw zich op ongeveer 26% handhaafde en dat van de overheidsinvesteringen, mede door een flinke versnelling van de overheidsinvesteringen in Frankrijk, Duitsland en Italië, meer dan 16% bedroeg tegen 15,4% in 1967.

In Duitsland kon het bedrijfsleven, dank zij het snelle herstel van de conjunctuur met als gevolg een beslissende verbetering der commerciële vooruitzichten en een snelle stijging van de winsten, de uitgaven voor installaties en voor industriële en commerciële bouw met circa 10% verhogen, na deze van 1966 tot 1967 met meer dan 9% te hebben besnoeid. Het herstel van de investeringsactiviteit verliep des te gemakkelijker omdat de voorwaarden voor het aangaan van leningen bij de banken en op de kapitaalmarkt zeer gunstig waren en de rente op lange termijn tijdelijk een sterke daling te zien gaf.

Tabel 2 — BRUTO INVESTERINGEN IN VASTE ACTIVA IN DE GEMEENSCHAP

	<i>In miljarden rekeneenheden tegen lopende prijzen</i>				<i>% van het totaal</i>			
	1965	1966	1967	1968	1965	1966	1967	1968
Investeringen door bedrijven	42,8	45,9	46,8	50,5	58,5	58,7	58,7	58,1
Woningbouw	19,3	20,3	20,7	22,5	26,3	26,0	25,9	25,8
Overheidsinvesteringen	11,1	11,9	12,3	13,9	15,2	15,3	15,4	16,1
Totaal	73,2	78,1	79,8	86,9	100,0	100,0	100,0	100,0

In Nederland hebben de ondernemingen hun investeringsuitgaven eveneens in aanzienlijke mate opgevoerd : met circa 9,5% - 10% van 1967 op 1968, tegen 6,3% van 1966 op 1967. Vooral de particuliere ondernemingen, wier mogelijkheden tot zelffinanciering aanmerkelijk zijn verbeterd, hebben tot deze expansie bijgedragen. Deze expansie werd tevens in de hand gewerkt door de uitvoering van verscheidene belangrijke investeringsprojecten van buitenlandse ondernemingen, met name in de sector van de petro-

chemische industrie die in de havengebieden is gevestigd, alsmede door een aantal maatregelen die door de overheid met het oog op de aanmoediging van de regionale ontwikkeling werden genomen.

Ook Luxemburg kende een gunstiger ontwikkeling dan in andere jaren. De investeringsuitgaven van het bedrijfsleven, die sedert 1965 een dalende tendens vertoonden, zijn van 1967 tot 1968 opnieuw toegenomen. Dit is voornamelijk te danken aan de uitbreiding van de investeringen van de openbare nutsbedrijven, doch naar het schijnt gaven ook de in het Groot-hertogdom gevestigde buitenlandse industrieën een zekere versnelling te zien.

De vertraagde groei daarentegen die in Frankrijk kon worden waargenomen is waarschijnlijk voor een groot deel te wijten aan de produktievertraging en -verliezen tijdens de mei-crisis en onmiddellijk daarna. Uit conjunctureel oogpunt constateerde men tot medio mei een duidelijke expansie van de investeringsactiviteit, die door de bij het begin van het jaar genomen maatregelen was gestimuleerd. Na de periode van vertraging werd de tendens tot expansie weer zeer snel merkbaar en dit ondanks de financiële moeilijkheden waarvoor de Franse ondernemingen werden geplaatst door de plotselinge loonsverhoging en het tijdelijke gemis aan inkomsten. Uit talrijke gegevens kan overigens worden opgemaakt dat de gunstige vooruitzichten voor de afzet die voortvloeiden uit een snelle stijging van de binnenlandse vraag als gevolg van de verhoging van de koopkracht, maar ook de noodzaak om, gedeeltelijk althans, het oplopen van de loonkosten te compenseren, de ondernemers in de loop van het tweede halfjaar ertoe hebben aangezet hun investeringsprogramma's uit te breiden. Deze tendens werd nog versterkt door een aantal regeringsmaatregelen – toekenning onder gunstige voorwaarden van langlopende leningen, belastingvermindering bij de aankoop van investeringsgoederen, opheffing van de loonbelasting – en door de geleidelijke vergroting van de winstmarges. Al met al zouden de investeringen van het bedrijfsleven in Frankrijk van 1967 tot 1968 met meer dan 6% zijn toegenomen, tegen 8,7% van 1966 tot 1967.

Italië gaf een krachtige versnelling in de uitgaven voor industriële en commerciële bouw te zien die voor een groot deel het gevolg was van een uitzonderlijke factor, te weten de invoering, met ingang van september 1968, van nieuwe en strengere stedenbouwkundige voorschriften die de onder-

nemers ertoe heeft aangezet spoedig een begin te maken met de oprichting van talrijke nieuwe bouwwerken.

De uitrustingsinvesteringen daarentegen vertoonden een lichte stijging – nauwelijks 5% – daar waar de expansie in het voorafgaand jaar 19% had bedragen. Deze ontwikkeling is blijkbaar in de eerste plaats toe te schrijven aan de vertraging in de conjunctuur alsmede aan de inkrimping van de winstmarges. In totaal zijn de investeringsuitgaven van de ondernemingen waarschijnlijk met 7,5% toegenomen tegen nagenoeg 20% het jaar daarvoor.

In België werd de groei van de bedrijfsinvesteringen nog krachtiger afgeremd en bereikte in 1968 een percentage van slechts 5, tegen 8% in 1967 en 16% in 1966. Vooral in het eerste halfjaar toonden de ondernemers zich namelijk uiterst terughoudend, wegens de onvoldoende benutting van hun productiecapaciteit en de krapte van hun winstmarges. Bovendien gaven de investeringen van buitenlandse ondernemingen, die de laatste jaren een zeer belangrijke rol hadden gespeeld in de expansie, geen stijging meer te zien. Van het midden van het jaar af echter leefde de investeringsneiging met name in de industrie weer enigszins op, waarschijnlijk als gevolg van de snelle toename van de buitenlandse vraag en van de verbetering der winstvooruitzichten na het herstel van de conjunctuur.

Ondanks aanzienlijke verschillen van land tot land, stegen de uitgaven voor *woningbouw* in de Gemeenschap als geheel van 1967 tot 1968 in dezelfde orde van grootte als de bruto investeringen in vaste activa.

Italië is de Lid-Staat waar deze uitgaven het sterkst toenamen (15,3% tegen 7,4% in het vorige jaar). Ook in Nederland bleef het niveau van de stijging – 11% – zeer hoog zonder dat evenwel de uitzonderlijke groei-percentages van de voorgaande jaren werden bereikt (gemiddelde 1963/67 : 23%). In Duitsland bedroeg de stijging ongeveer 6%; de woningbouw vertoonde, na de achteruitgang met bijna 8% in het voorafgaande jaar, in feite eerst in de loop van 1968 opnieuw een groei, immers, de vraag in deze sector die ingevolge de verbetering van de financieringsvoorwaarden was toegenomen, kon na verloop van enige tijd metterdaad in investeringen kon worden omgezet. In Frankrijk was, vooral in het tweede halfjaar, een vrij

sterke stijging van de uitgaven voor woningbouw waar te nemen; het is mogelijk dat deze stijging, niettegenstaande de weerslag van de stakingen, iets meer dan 7% zal bedragen, tegen 5% van 1966 tot 1967; enerzijds hebben de stimulerende maatregelen die de overheid sedert het begin van het jaar ten gunste van de sociale woningbouw en van de bezitsspreiding heeft genomen, effect gesorteerd en, anderzijds heeft het vooruitzicht van een kostenstijging hoogstwaarschijnlijk tot gevolg gehad dat, voornamelijk in de particuliere sector, met het aanvangen van talrijke bouwwerken spoed werd gemaakt. In België bleven de hoge bouw- en financieringskosten dergelijke investeringen drukken; ondanks de maatregelen die aan het begin van het jaar werden genomen ter bevordering van de sociale woningbouw, lagen de uitgaven voor woningbouw in 1968, over het geheel genomen, waarschijnlijk iets lager dan die van 1967.

Het groeitempo van de *overheidsinvesteringen* is van 1967 tot 1968 over het geheel toegenomen, namelijk met ongeveer 13% tegen 3,2% in het voorafgaande jaar.

De overheidsinvesteringen in de Bondsrepubliek Duitsland – vooral geschraagd door de bijzondere uitgaven waartoe het vorige jaar in het kader van de conjuncturele en structurele programma's van de Bondsregering werd besloten – stegen met 10% naar waarde van 1967 tot 1968, nadat zij in het voorafgaande jaar met 5,5% waren teruggelopen. In Frankrijk werden de oorspronkelijke doeleinden van het Plan, die met name op het gebied van het onderwijs en de telecommunicatie voorzagen in bijzondere investeringsinspanningen voor uitrusting, overtroffen, en dit ondanks de mei-gebeurtenissen; volgens voorlopige ramingen zouden de overheidsinvesteringen van 1967 tot 1968 met ongeveer 15% zijn gestegen (tegen 12% in het voorafgaande jaar). Het stijgingspercentage was ook hoog in de Beneluxlanden. In Nederland bedroeg dit evenals vorig jaar ongeveer 16,5%; de investeringsuitgaven van de lagere overheid werden lichtelijk afgeremd maar die van de centrale overheid gaven met name in het kader van het programma ter beperking van de regionale werkloosheid een duidelijke stijging te zien. Voor België wordt de toeneming van de overheidsinvesteringen op ongeveer 12% geraamd (14,6% in 1967). Alleen in Italië stegen de overheidsinvesteringen slechts met 1,6% daar waar zij van 1966 tot 1967 met 17,7% waren toegenomen; naar het schijnt is deze ontwikkeling toe te schrijven aan admi-

nistratieve moeilijkheden die de gunning van opdrachten van opdrachten hebben vertraagd.

DE FINANCIERING VAN DE INVESTERINGEN

In 1968 is in de Gemeenschap de financiering van de investeringen van de ondernemingen betrekkelijk gemakkelijk verlopen. De winstmarges schenen een redelijke verruiming te vertonen, en in Frankrijk leek het peil van de zelffinanciering zich ondanks de huidige moeilijkheden te handhaven, terwijl het in Italië en Nederland licht vooruitliep en in Duitsland in sterke mate toenam.

Ondanks deze ontwikkeling, die in het geheel genomen tamelijk gunstig was, kenmerkte het jaar 1968 zich in alle Lid-Staten door een vergroot beroep van het bedrijfsleven op leningen op middellange en lange termijn.

Een relatieve achteruitgang van andere financieringsbronnen schijnt daar de oorzaak van te zijn. Met name de particuliere ondernemingen hebben in bepaalde gevallen te maken gekregen met een vertraging van de kapitaaloverdrachten uit de overheidssector, en schijnen in andere gevallen in mindere mate een beroep gedaan te hebben op kortlopende kredieten en vreemd kapitaal voor de financiering van hun investeringsprogramma's.

Bij gebrek aan statistische gegevens over bepaalde soorten middelen, of door de onzekere en voorlopige aard ervan, kan de analyse van de financiering der investeringen onvermijdelijk voor een groot deel slechts bij benadering geschieden. Niettemin kan de toepassing van eenzelfde methode door de jaren heen en voor alle landen de meest belangwekkende tendenties aan het licht brengen.

Dit is het geval met de berekeningen waarbij het bedrag der in de particuliere sector in de loop der laatste jaren gedane investeringen vergeleken

wordt met de grote kapitalen die gediend hebben om ze te financieren : middelen die zijn aangewend voor aflossingen, netto opbrengst van de uitgifte van effecten op de markt door het bedrijfsleven en de kredietinstellingen, financieringen op middellange en lange termijn door financiële instellingen en niet afkomstig van de uitgifte van effecten, tenslotte – een cijfer dat is afgeleid uit het verschil – het totale bedrag waarvoor men een beroep heeft gedaan op het bankkrediet op korte termijn en op andere externe middelen, particulier kapitaal dat rechtstreeks is gebruikt voor de woningbouw, en door het bedrijfsleven in reserve gehouden winst.

Men moet echter uit deze verschillende gegevens geen overhaaste conclusies trekken, want tot het geheel der onderhavige middelen, intern of extern, behoren ook die welke zijn aangewend voor de woningbouw en, die niet apart kunnen worden berekend.

Tabel 3 – FINANCIERINGSWIJZEN VAN DE INVESTERINGEN IN VASTE ACTIVA
IN DE PARTICULIERE SECTOR IN DE GEMEENSCHAP 1964-1968 (%)

	1964	1965	1966	1967	1968	Jaarlijks gemiddelde 1964-1967
I. Afschrijvingen	45,4	47,0	48,6	51,6	51,6	49,0
II. Externe middelen op lange en middellange termijn	32,8	32,3	29,1	32,3	34,6	32,3
— Aandelen	5,0	4,9	4,0	3,3	4,7	4,3
— Obligatieleningen	8,5	9,0	6,7	8,4	8,7	8,3
— Kredieten	19,3	18,4	18,4	20,6	21,2	19,7
III. Overige externe middelen, met inbegrip van bankkredieten op korte termijn (1) en netto zelffinanciering	21,8	20,7	22,3	16,1	13,8	18,7
Totaal	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

- (1) Bij de huidige stand der statistieken is het onmogelijk, dat deel der kredieten op korte termijn apart te berekenen, dat is aangewend voor de financiering van investeringen. Uit de omvang van de kortlopende bankschulden van het bedrijfsleven in Frankrijk en Italië kan men evenwel opmaken dat in deze twee landen voor financieringen op lange termijn bijzonder veel gebruik wordt gemaakt van kasfaciliteiten. Het maken van vergelijkingen wordt bemoeilijkt door de van land tot land bestaande verschillen in documentatie : volgens de in 1967 door de O.E.S.O. gepubliceerde statistieken die bijgewerkt zijn voor de periode 1964-1967, en gebaseerd zijn op de analyse van financiële rekeningen of op steekproeven bij bedrijven bedroeg het aandeel van de bankkredieten op korte termijn in het totaal der tijdens de periode 1964-1967 door het bedrijfsleven aangetrokken externe middelen voor de financiering, zowel van zijn bedrijfskapitaal en zijn beleggingen, als van zijn voorraden en zijn vaste investeringen in Italië 40%, in Frankrijk 35% en in Duitsland 20%.

Met dit voorbehoud, is het duidelijk dat in de Duitse Bondsrepubliek de ingehouden winst in 1968 in aanzienlijke mate is toegenomen, terwijl het beroep van het bedrijfsleven op externe middelen eveneens is toegenomen. De stijging van het beroep op de nationale kapitaalmarkt heeft nog niet het niveau bereikt van 1965 en 1966, maar het heeft de daling van de staats-subsidies en van andere overdrachten van de overheids- aan de particuliere sector gecompenseerd. Het bedrijfsleven vertoonde de neiging vooral bij banken en kredietinstellingen meer leningen op middellange en lange termijn te sluiten. De uitgifte van aandelen nam eveneens in betekenis toe. Het accres van de investeringen in de woningbouw leidde tot een aanmerkelijk groter beroep van de hypotheekbanken op de obligatie-emissiemarkt en tot een toename van de vraag van het publiek naar hypotheekleningen. Ondanks deze toegenomen behoefte aan middelen hebben vraag en aanbod op de markt van kapitaal op lange termijn, en vooral op de emissiemarkt van vaste rentedragende waarden, een evenwicht bereikt op een renteniveau dat duidelijk een neergaande lijn vertoonde ten opzichte van het vorige jaar. Deze situatie is het gevolg van betrekkelijk uitzonderlijke factoren, vooral van een blijvend grote liquiditeit van het bedrijfsleven, die weer het gevolg was van de zeer gunstige betalingsbalans.

Ook in de andere landen van de Gemeenschap hebben externe middelen met middellange en lange looptijd bij de financiering van de investeringen een belangrijker rol gespeeld.

In Nederland is de verhoogde vraag naar onderhandse leningen bij verzekeringsmaatschappijen en pensioenfondsen blijven toenemen, hoewel, evenals in Duitsland, de mogelijkheden tot zelffinanciering bij het bedrijfsleven aanzienlijk waren toegenomen.

In Italië eveneens hebben verschillende factoren het bedrijfsleven in staat gesteld de zelffinancieringsgraad te verhogen. In dit verband zijn vooral door het dalende tempo der investeringen en de sterke toeneming van de verkopen aan het buitenland de winsten hoog gebleven. Niettemin is een ruim beroep op de kapitaalmarkt gedaan, direct door staatsbedrijven, indirect – via speciale financieringsinstituten – door het particuliere bedrijfsleven. De grotere mate waarin een beroep werd gedaan op externe middelen op

lange en middellange termijn ging gepaard met een verminderd beroep op kasfaciliteiten voor de financiering van investeringen en een geringer uitbreiding van kapitaaloverdrachten uit de overheidssfeer.

In Frankrijk schijnt de ingehouden winst wat sneller dan het jaar daarvoor te zijn toegenomen, ondanks de invloed van de gebeurtenissen in het voorjaar. De verzwaring van de loonlasten in de tweede helft van het jaar is geleidelijk gecompenseerd door produktiviteitstoename, winst tengevolge van prijsstijgingen en vooral de verminderde belastingdruk, zodat de winstmarges in de industrie over de gehele linie langzaam aan weer op het peil van vóór de stakingen gekomen zijn, al waren er ook bedrijfstaksgewijze belangrijke verschillen. Over het geheel genomen is de graad van zelffinanciering ongeveer gelijk aan dat van het jaar daarvoor. Het aandeel van middellang- en langlopende kredieten van het bedrijfsleven is echter gestegen.

België is het enige land van de Gemeenschap waar het niet is uitgesloten dat het blijven bestaan van een zekere krapte van de winstmarges en onderbezetting van het productieapparaat een lichte afname van de eigen middelen van de ondernemingen tot gevolg hebben gehad. De gegevens waarover wij momenteel beschikken zijn nog te onzeker om in dit opzicht een definitief oordeel te kunnen uitspreken, maar het heeft er in iedere geval alle schijn van dat het bedrijfsleven in veel grotere mate heeft moeten overgaan tot uitgifte van obligaties en opname van investeringskredieten en daarnaast de uitgifte van aandelen in aanzienlijke mate heeft uitgebreid.

Het ruimer beroep van het bedrijfsleven in de Gemeenschap op middellang- en langlopende kredieten heeft geen verhoging van de rentevoet tot gevolg gehad. De instellingen die deze kredieten verschaffen zijn immers blijven profiteren van zeer ruime liquide middelen tegen een betrekkelijk gunstige rentevoet, die een gemakkelijke omzetting in langlopende kredieten aan het bedrijfsleven mogelijk maakte. De kredietvoorwaarden op de openbare emissiemarkt van vaste rentedragende waarden zijn voor de Gemeenschap als geheel niet verslechterd. De ontwikkeling was echter van land tot land verschillend en in sommige landen heeft men, vooral in het tweede halfjaar, meer of minder gestegen rentetarieven moeten vaststellen.

DE MARKT VAN OPENBARE EMISSIES VAN EFFECTEN

In 1968 vertoonden in de Gemeenschap de door openbare emissies van effecten ⁽¹⁾ opgenomen middelen wederom een aanzienlijke vooruitgang ten opzichte van het vorige jaar. De uitgiften op de Europese internationale markt lieten een bijzonder spectaculaire groei zien. Op de kapitaalmarkten van de Lid-Staten in hun geheel beschouwd konden eveneens grotere bedragen worden opgenomen dan in 1967 : de landen waar de expansie het krachtigst was, waren België, Italië en Duitsland : in Frankrijk viel daarentegen een achteruitgang te bespeuren.

I. Uitgiften van effecten op de kapitaalmarkten der Lid-Staten.

Uitgiften van nationale effecten.

Het bedrag van de openbare uitgiften van nationale effecten, gerekend naar nettowaarde, d.w.z. na aftrek van de aflossingen, is in 1968 met ongeveer 18% toegenomen, tegenover 16% in 1967.

De verhouding tussen het bedrag dezer uitgiften en de waarde van het bruto nationale produkt van de Gemeenschap steeg van 3,7 tot 4,1 %.

Het vraagtempo van de overheid op de kapitaalmarkt, dat reeds verscheidene jaren sterk opliep, is iets afgenomen; in deze sector namen de leningen met 14% toe in plaats van met 23% in 1967 en met 29% in 1966.

De emissies van het bedrijfsleven namen in 1968 met 20% toe tegen 12% in 1967; de netto-opbrengst van de leningen van niet-financiële ondernemingen en van kredietinstellingen is namelijk minder sterk gestegen dan in 1967. De belegging in aandelen is aanzienlijk toegenomen.

---

(1) Met inbegrip van de uitgiften van kasobligaties met middellange looptijd in België en de emissies van kredietcertificaten en schatkistpapier met een looptijd van negen jaar in Italië.

Tabel 4 — NETTO UITGIFTEN VAN EFFECTEN

(in miljarden rekeneenheden)

<i>Omschrijving</i>	1965	1966	1967	1968
Aandelen (1)	2,93	2,57	2,19	3,02
Obligatieleningen van de overheid (Staat en lagere overheid)	3,25	4,18	5,16	5,88
Obligatieleningen van het bedrijfsleven (met inbegrip van financiële instellingen)	5,59	4,41	5,64	6,38
Totaal Gemeenschap	11,77	11,16	12,99	15,28

(1) Ter vermijding van dubbeltellingen zouden uit deze tabel alle aandelenuitgiften van institutionele beleggers, waarvan de opbrengst weer in effecten wordt belegd, moeten worden geëlimineerd. Deze aftrek is helaas statistisch onmogelijk, behalve voor de aandelen die in Frankrijk worden uitgegeven door beleggingsmaatschappijen met variabel kapitaal, welke derhalve in deze tabel niet zijn opgenomen

1. Uitgiften van aandelen.

Terwijl deze, over het geheel genomen, gedurende de twee voorafgaande jaren een teruggang te zien hebben gegeven, ontwikkelden zij zich in 1968 in de meeste landen der Gemeenschap onder invloed van een aantal factoren

Tabel 5 — UITGIFTEN VAN AANDELEN

(in miljarden rekeneenheden)

<i>Land</i>	1965	1966	1967	1968
Duitsland	0,99	0,68	0,48	0,79
Frankrijk (1)	1,02	0,74	0,70	1,13
Italië	0,65	0,75	0,63	0,76
Nederland	0,03	0,02	0,01	—
België	0,22	0,30	0,31	0,38
Luxemburg	0,11	0,13	0,12	0,35
Totaal Gemeenschap	3,02	2,62	2,25	3,41

(1) Met inbegrip van de aandelenuitgiften van beleggingsmaatschappijen met variabel kapitaal, die in 1968 0,39 miljard rekeneenheden bedroegen tegen 0,06 miljard rekeneenheden in 1967, 0,05 miljard rekeneenheden in 1966 en 0,09 miljard rekeneenheden in 1965.

die op de diverse markten in verschillende richting werkten : het koersverloop van de aandelen ter beurse, de toeneming van de economische bedrijvigheid alsook de verschijning van bepaalde inflatoire spanningen.

De sterke toeneming van de uitgften van aandelen in *Duitsland* valt vooral toe te schrijven aan de conjuncturele expansie. Tamelijk veel ondernemingen hebben getracht hun snel groeiende investeringen te financieren door middel van kapitaalverhoging, welke zij het jaar ervoor door een minder gunstig economisch klimaat hadden moeten uitstellen. De hogere benuttingsgraad van de produktiecapaciteit en de aanzienlijke produktiviteitsstijging waren er tegelijkertijd oorzaak van, dat zeer gunstige tussentijdse resultaten bekend werden gemaakt over de winsten van het bedrijfsleven, welke berichten ter beurse een stimulans voor beleggers vormden. Aanzienlijke koerswinsten, die aansloten op die van 1967, konden tot in augustus waargenomen worden. Ofschoon de speculaties over een eventuele revaluatie van de Duitse Mark daarna druk uitoefende op de noteringen, sloot het jaar af met een stijging van 13%.

In *Nederland* beliep de koersstijging 23%, die bovendien geschraagd werd door de toenemende belangstelling van de spaarders voor vennootschappen die betrokken zouden kunnen worden bij fusies en industriële concentraties.

De stijging was beperkter in *België*, waar zij, door de langdurige regeeringscrisis van het voorjaar, over het gehele jaar genomen nauwelijks boven de 8% uitkwam. De toenemende financieringsbehoefte van het bedrijfsleven ingevolge de verbetering van de economische ontwikkeling bracht evenwel een zeer sterke toeneming teweeg in de aandelenuitgften, die een tot nu toe ongekend bedrag bereikten.

In *Frankrijk* beliep de koersstijging op de aandelenmarkt van begin januari tot aan de mei-gebeurtenissen, bijna 18%, waarmee het hoogste niveau werd bereikt sinds maart 1966. Het verloop van de sociale crisis en de wetsontwerpen tot verhoging van de successierechten hebben nadien echter een heraanpassing naar beneden teweeggebracht, zodat over het gehele jaar genomen de koerswinsten werden beperkt tot 7%. Ondanks deze minder

gunstige conjunctuur richtte de belangstelling van de spaarders, gesteld tegenover de toenemende bedreiging van de nationale munteenheid, zich in toenemende mate op de aandelen van beleggingsmaatschappijen met variabel kapitaal; het publiek heeft hierop meer dan zesmaal zoveel ingetekend als in 1967. Een tamelijk sterke herleving van klassieke aandelen-emissies viel eveneens in de loop van het jaar te bespeuren; bijna de helft hiervan vond plaats in december, op een tijdstip dat het beursverloop weer verbeterde.

In *Italië* namen de uitgften van aandelen eveneens toe, ofschoon het conjunctuurverloop gedurende het eerste gedeelte van het jaar iets minder gunstig was en vooral de stemming ter beurze onder de invloed van hoofdzakelijk politieke factoren betrekkelijk onzeker was. Pas in november en december konden, door een sterke stijgingstendens, de tot dan opgetreden koersdalingen weer worden goedge maakt.

In *Luxemburg* tenslotte is de index van de koersen van industriële waarden, vergeleken met het vorige jaar, vrijwel niet veranderd. Toch kon er wel een sterke toeneming van de aandelenemissies worden waargenomen door de vestiging in het Groothertogdom, vooral uit overwegingen van belastingneutraliteit van vele beleggingsfondsen die aldus voldoen aan de tweeledige wens van de beleggers om zich te wapenen tegen de uitholling van de koopkracht van het geld en om profijt te trekken van de kans op waardevermeerdering die door internationale industriële aandelen worden geboden.

2. Uitgften van obligaties.

Terwijl in 1967 het verschil in rendement ter beurze van de obligaties op de markten van de Gemeenschap afnam, viel in 1968 opnieuw een uiteenlopende ontwikkeling waar te nemen. In Duitsland is het rendement tot en met augustus voortdurend blijven dalen om zich daarna met een opmerkelijk stabiliteit te handhaven, op het relatief lage niveau dat toen bereikt was. In Frankrijk was er daarentegen vrijwel het gehele jaar een opwaartse

beweging welke het rendement meer dan driekwart punt hoger bracht dan dat van eind 1967. Ook in Nederland was er spanning, gering in het eerste halfjaar, maar krachtiger tegen het einde van het jaar. De lichte opwaartse beweging deed zich in de zomer in België weer voor, zonder nadien te verflauwen. Italië is het enige land waar de stabiliteit vrijwel overheerste, maar een verhoging van de rentevoet op lange termijn kon slechts worden vermeden door steeds grotere interventies van de monetaire autoriteiten op de markt.

Eind 1968 konden de landen der Gemeenschap dan ook in drie groepen worden verdeeld: Duitsland, waar het rendement van de overheidsobligaties beneden 6,5% lag; Frankrijk waar vrijwel gelijkwaardige obligaties een rendement hadden van meer dan 7,5%; Italië en de Beneluxlanden, waar het rendement tussen 6,5% en 7% schommelde. In verscheidene dezer landen vertoonden de uitgiftevoorwaarden bovendien een tendens tot stijging. Italië en Duitsland vormden hierop een uitzondering, doch ook hier waren reeds enige voortekenen van een krappere macht.

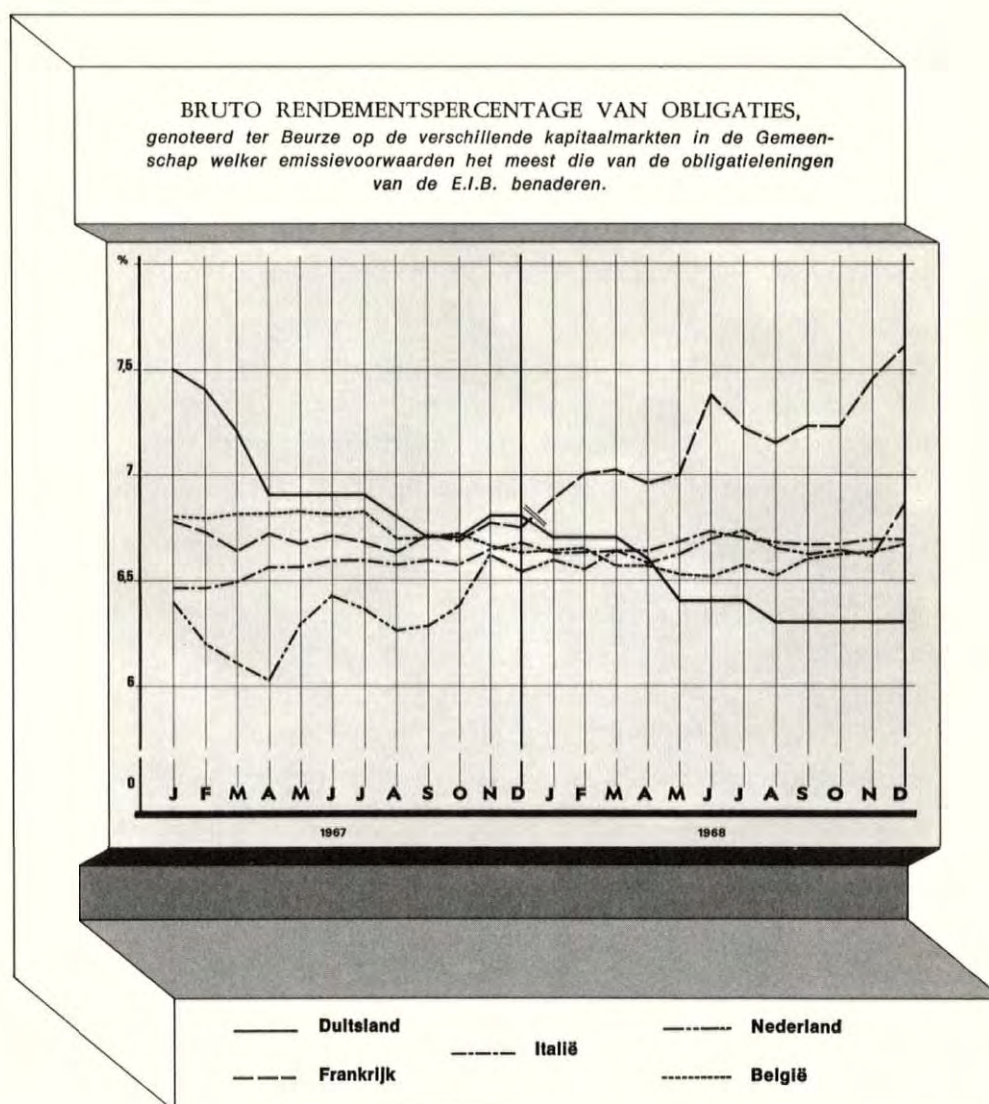
Zo is de Gemeenschap op haar beurt gekomen in de stijgende fase van de cyclische beweging van de rente op lange termijn, waarin de Verenigde Staten, Canada, Japan en Groot-Brittannië – om slechts de grote industriële naties te noemen – reeds waren voorgegaan.

Ofschoon de nog bestaande fundamentele verschillen tussen de onderscheiden financiële kringlopen der Lid-Staten aan dit soort vergelijkingen veel belang ontnemen, moet worden opgemerkt dat binnen de Gemeenschap twee landen voorop liepen met betrekking tot de omvang van de netto-uitgiften van nationale effecten op hun eigen kapitaalmarkten in de vorm van overheidsleningen: Italië en Duitsland, wier aandeel in het totaal van deze netto-emissies in 1968 respectievelijk 40 en 36% bedroeg.

In *Duitsland*, waar de netto-emissies van obligaties in 1967 bijna verdrievoudigd waren, stegen zij in 1968 nog met 16%.

Het grote overschot van de buitenlandse betalingen en het betrekkelijk soepele beleid van de Centrale Bank, alsook de snelle toeneming van

de besparingen der gezinshuishoudingen, droegen bij tot de liquiditeitsverruiming bij de banken en de institutionele beleggers. De voornaamste kopers van effecten waren de kredietinstellingen : zij beschikten over toegenomen middelen toen het bedrijfsleven, ondanks de conjuncturele herleving, nog geen grote kredietbehoeften had, dank zij de toegenomen

zelffinanciering, zodat die instellingen hun obligatiebezit vergroot hebben. De particuliere spaarders die zich na de marktverstoringen in 1966 afkerig hebben getoond om vaste rentedragende waarden te kopen, hebben zich eveneens opnieuw in de aankoop van deze effecten geïnteresseerd.

Deze kapitaalstroom kwam vooral ten goede aan de emittenten van gemeente-obligaties, en aan de hypotheekbanken. De industriële ondernemingen die zich langs andere wegen middelen verschafden, deden daarentegen een minder veelvuldig beroep op de kapitaalmarkt dan in 1967 : hun netto-emissies vertoonden zelfs negatieve bedragen.

Tabel 6 — NETTO-EMISSIONS VAN OBLIGATIELENINGEN IN DE GEMEENSCHAP
(in miljarden rekeeneenheden)

Land (1)	1965	1966	1967	1968
Duitsland	3,12	1,38	3,83	4,45
Overheidssector	1,40	0,81	2,42	2,74
Particuliere sector	1,72	0,57	1,41	1,71
Frankrijk	1,43	1,73	1,64	1,15
Overheidssector	0,11	0,23	0,12	— 0,13
Particuliere sector	1,32	1,50	1,52	1,28
Italië	3,13	4,40	3,84	4,88
Overheidssector	1,06	2,52	1,62	2,15
Particuliere sector	2,07	1,88	2,22	2,73
Nederland	0,41	0,45	0,40	0,39
Overheidssector	0,15	0,18	0,30	0,27
Particuliere sector	0,26	0,27	0,10	0,12
België	0,74	0,63	1,06	1,39
Overheidssector	0,52	0,44	0,67	0,85
Particuliere sector	0,22	0,19	0,39	0,54
Luxemburg	0,01	—	0,03	—
Overheidssector	0,01	—	0,03	—
Particuliere sector	—	—	—	—
Totaal Gemeenschap	8,84	8,59	10,80	12,26
Overheidssector	3,25	4,18	5,16	5,88
Particuliere sector	5,59	4,41	5,64	6,38

- (1) De in de rubriek « Overheidssector » ondergebrachte emissies omvatten alle emissies van de Staat en van lagere overheidslichamen, ofschoon de opbrengst van deze emissies ten dele wordt gebruikt voor het verstrekken van leningen aan de bedrijven.

In het begin van het jaar werd de markt verruimd onder de invloed van gunstige seizoenomstandigheden, zoals de betaling van coupons en dividenden. De ontspanning bleef het gehele eerste kwartaal aanhouden, begunstigd door regelmatige steunaankopen die uitgingen van de Centrale Bank. Na een pauze van enkele weken, kwam er in de eerste dagen van mei nog meer ruimte, die steeds toenam tot midden oktober. Eind mei moest dit leiden tot een eerste verlaging van het emissierendement, dat voor de overheidsobligaties van 6,80 % daalde tot ca. 6,60 %. Een maand later zette de Deutsche Bundesbank haar marktaankopen vrijwel stop. Op 19 september vond tenslotte een tweede verlaging van het rendement bij uitgifte plaats, waarbij dit kwam te liggen tussen 6,30 en 6,40 % : de nominale rente van dezelfde leningen werd voor de eerste maal sinds 1965 verlaagd tot 6 % bij een uitgiftekoers van 98 %.

Deze voorwaarden konden tot aan het einde van het jaar worden gehandhaafd, maar na 15 oktober was voor het evenwicht van de effectenmarkt op de beurs nodig dat enerzijds de Centrale Bank weer intervenieerde en anderzijds dat nieuwe emissies werden stopgezet tot eind november en dat leningen van niet-ingezetenen tamelijk sterk werden afgeremd. Deze laatste werden door de federale autoriteiten sinds meer dan een half jaar bijzonder krachtig gestimuleerd. Aan het einde van het jaar trok de markt weer aan, hetgeen in hoge mate aan seizoeninvloed valt toe te schrijven.

In *Frankrijk* liep de omvang van de netto-uitgiften van obligaties, die in 1967 reeds verminderde, in 1968 nog sterker terug, namelijk met ca. 30 %.

Ondanks de toegenomen belangstelling welke bepaalde institutionele beleggers en meer in het bijzonder de beleggingsmaatschappijen met variabel kapitaal, de verzekeringsmaatschappijen en de pensioen- en voorzieningsfondsen meermalen hadden getoond, liep het kapitaalaanbod op de markt voor obligatie-emissies terug onder invloed van de daling van de spaarquote ingevolge de gebeurtenissen van mei en door de ongerustheid van de bevolking over de stabiliteit van de koopkracht van het geld. Deze verschillende factoren, gevoegd bij enkele wijzigingen die in de financiële kringloop zijn aangebracht door nieuwe emissietechnieken waren mede aansprakelijk voor een beperking van het aanbod der gezinshuis-

houdingen en werkten in de richting van een verhoging van het rendement, dit ofschoon de vraag naar kapitaal zelf ook was teruggelopen, hetzij door een grotere vrijwillige onthouding van de overheidssector dan wel omdat de stakingen van mei en juni en vervolgens de internationale monetaire crisis van november, de toepassing van het emissierooster eenvoudig hebben vertraagd, waardoor verschillende transacties feitelijk moesten worden uitgesteld.

De Staat en de lagere overheid hebben voor een lager bedrag obligaties uitgegeven dan de aflossingen die zij moesten betalen. Alle netto beschikbare middelen kwamen dus binnen via de gespecialiseerde kredietinstellingen (60 %), de genationaliseerde industriële bedrijven (30 %) en de particuliere industriële bedrijven (10 %). Slechts deze laatste hebben echter een bedrag aan kapitaal kunnen aantrekken dat in nettowaarde vrijwel gelijk was aan dat van het vorige jaar.

In januari 1968 besloot de Staat in het kader van de regeringsmaatregelen ter stimulering van de economische activiteit, zich tot nader order te onthouden van een beroep op de kapitaalmarkt en de emissie-activiteiten van de staatsbedrijven te beperken. Twee maanden later werden nieuwe uitgifte- en beleggingsmethoden voor obligatieleningen ingevoerd ten einde aan de inschrijvers bij de emissie een reëel rendement te bieden, dat dicht ligt bij het rendement dat op de beurs kon worden verkregen, zulks om te vermijden dat een koersdaling ontstaat op het ogenblik dat de effecten ter beurze worden geïntroduceerd, alsmede om de institutionele beleggers aan te sporen bij de uitgifte in te tekenen in plaats van op de markt te kopen. Door de nieuwe regeling werd het in de andere landen van de Europese Economische Gemeenschap algemeen geldende stelsel tot Frankrijk uitgebreid, namelijk de vaste overname van de gehele lening door een garantie-consortium. Zulks impliceerde tevens een verhoging van de aan de inschrijvers geboden beloning met een kwart punt, waardoor gedurende enkele weken de belangstelling van de beleggers voor de kapitaalmarkt duidelijk toenam.

Het elan werd onderbroken door de vertrouwenscrisis waaraan de nationale munteenheid voor de eerste maal tijdens de mei-gebeurtenissen werd blootgesteld. Dit ging gepaard met aanzienlijke verkopen van

effecten, een plotselinge koersdaling en een tijdelijke stopzetting van de emissies. Pas in de zomer werden de leningen hervat met een rendementspercentage dat 0,15 tot 0,20 % hoger lag dan de voorwaarden die vlak voor de stakingen golden. Vervolgens vonden vrij veel emissies plaats, totdat de nieuwe crisis in november een nieuwe achteruitgang van de markt en een tweede onderbreking van de emissies teweegbracht. Deze ontwikkeling hield gedurende de gehele maand december aan en leidde in de eerste januaridagen tot een nieuwe stijging van het rendement bij uitgifte, dat bij de overheidsobligaties boven de 7,90 % kwam en voor de obligaties uit de particuliere sector boven de 8,20 %. Begin 1968 bedroegen deze percentages gemiddeld 6,80 en 7,10 %.

In Italië konden op de obligatiemarkt meer middelen worden aangetrokken dan in 1967, in welk jaar een stopzetting van de emissies in het tweede kwartaal had plaatsgevonden op grond van een zekere bezorgdheid omtrent de toekomstige fiscale regeling voor inkomsten uit obligaties. De netto-emissies stegen dan ook in 1968 ten opzichte van het voorgaande jaar met 27 %, terwijl zij van 1966 op 1967 met 13 % waren gedaald.

De door de Schatkist of voor haar rekening opgenomen bedragen waren hoger dan in het voorgaande jaar en stegen in relatieve betekenis. Het aandeel der speciale kredietinstellingen, ook al bleef dit in het totaal van de leninguitgiften, van essentiële betekenis, daalde toch iets beneden het niveau van 1967 : hetzelfde geldt voor dat van de grote staatsbedrijven (ENEL, IRI, Autostrade van het IRI, ENI). De directe emissies van het particuliere bedrijfsleven, die reeds tamelijk onbeduidend waren, boetten verder in betekenis in.

De in obligaties belegde besparingen van de gezinshuishoudingen bleven weliswaar op een hoog niveau, doch vertoonden relatief een aanzienlijke daling ten opzichte van de vroegere situatie. Het feit dat de toeneming van het reële inkomen in Italië niet even groot was als in het voorgaande jaar, maar vooral het voortbestaan van een zeer grote export van kapitaal op lange termijn, als gevolg van de hoge rentevoet in het buitenland, en de invloed van andere factoren, onder meer fiscale, hebben uit verschillende hoofde een beperkende uitwerking gehad op de omvang van de door het publiek aangeboden besparingen. De nieuwe obligaties werden dus, in aanzienlijker mate dan voorheen, bewaard in de portefeuilles van de banken.

De emissie-activiteit was vooral in het begin van het jaar bijzonder levendig. Daarna bleef zij een vlot verloop hebben tot aan het einde van de zomer, met enkele uitschieters, zoals in mei en juli. In het derde kwartaal echter moest de Banca d'Italia iets meer interveniëren, doch dank zij haar slagvaardig en soepel optreden kon niettemin de algemene stabiliteit van de rentepercentages bij uitgifte en ter beurse, op opmerkelijke wijze worden gehandhaafd. Op 31 december 1968 lagen deze op hetzelfde niveau als twaalf maanden tevoren : het rendement van de genoteerde obligatieneringen van effectenkredietinstellingen bijvoorbeeld, dat in zeer hoge mate representatief is voor de marktsituatie, bedroeg 6,65 % tegen 6,66 %.

In *Nederland* was het bedrag van de openbare obligatie-uitgiften vrijwel hetzelfde als in 1967.

De omvang van de emissies in de particuliere sector nam ten opzichte van 1967 enigszins toe, doch industriële en handelsondernemingen bleven hun, door de conjuncturele ontwikkeling sterk toenemende investeringen, vooral financieren uit onderhandse leningen bij institutionele beleggers en uit bankkrediet.

De Bank voor Nederlandsche Gemeenten en de Staat waren evenals in de vorige jaren de grootste kapitaalvragers op de markt : eerstgenoemde nam de helft van het beschikbare kapitaal op, en de Staat bijna 20 %.

Onder de invloed van de grootte van deze emissies en door het verloop van de internationale situatie en de algemene stijging van de rentevoet in de wereld, brokkelden de beurskoersen der obligaties enigszins af. Het rendement van deze effecten liep dus gedurende de eerste zeven maanden van het jaar langzaam op. Na een duidelijke ontspanning in de zomer, die in hoofdzaak aan het seizoen toe te schrijven viel, zette in oktober de stijgende beweging weer in om in december een hoogtepunt te bereiken waarbij het rendement ongeveer een kwart punt hoger kwam te liggen dan aan het begin van het jaar.

De emittenten waren genoodzaakt met deze ontwikkeling rekening te houden en moesten met aantrekkelijker voorwaarden komen. Zo heeft de Bank voor Nederlandsche Gemeenten in december 1967 haar rendement bij de emissie van 6,50 op 6,60 % gebracht en het daarna, tot in augustus

1968, op vrijwel hetzelfde niveau gehouden. Een nieuwe etappe verhoging werd aan het einde van de zomer overschreden waardoor het onderbrengen van een groot volume aan leningen werd vergemakkelijkt. In november heeft de Bank haar percentage echter tijdelijk verlaagd van 6,78 tot 6,67%.

In *België* steeg de omvang der openbare obligatie-uitgiften met 31% ten opzichte van 1967.

Evenals in het voorgaande jaar waren Staat, zelfstandige fondsen en lagere overheid voor meer dan 60% verantwoordelijk voor de netto-uitgiften die op de markt tot stand kwamen. Niettemin is het aandeel van de financiële instellingen en van het bedrijfsleven enigszins toegenomen, ofschoon het particuliere bedrijfsleven voor zijn financieringsbehoeften een ruimer gebruik heeft gemaakt van aandelenuitgiften.

Gedurende het eerste halfjaar was de toevlucht tot leningen op lange termijn betrekkelijk bescheiden ten opzichte van de overeenkomstige periode van het voorafgaande jaar. De herleving van de conjunctuur liet zich in die periode namelijk slechts vrij langzaam gevoelen en de geld- en kapitaalmarkt bleef dan ook betrekkelijk ruim, zodat de Staat door de uitgifte van schatkistcertificaten een groot gedeelte van de middelen vond, die voor de financiering van zijn transacties nodig was. Door deze omstandigheden bleef de lichte daling van het rendement bij uitgifte en ter beurse van obligaties, die in juli 1967 had ingezet, tot in juli 1968 bestaan.

Het toegenomen beroep op de kapitaalmarkt sinds september, ter gelegenheid van een dubbele staatslening, deed deze tendens van richting veranderen. Door gelijktijdig te zorgen voor een verkrapping op de geldmarkt hebben de versnelde expansie en de verschillen in rentevoet tussen de nationale markt en de buitenlandse markten op hun beurt invloed uitgeoefend in de richting van een verhoging van de rentevoet in het binnenland. Deze kreeg in december haar beslag door een verhoging van het officiële disconto. Doch de verwachting van deze maatregel bracht spaarders en institutionele beleggers ertoe een grotere terughoudendheid te betrachten jegens obligaties, zodat de markt geleidelijk krapper werd. Aan het einde van het jaar bedroeg het rendement ter beurse van leningen van de Staat,

van de steden en van de semi-overheidsinstellingen 6,67 % tegen 6,63 % in 1967 en 6,52 % in juni 1968.

In *Luxemburg* tenslotte heeft de Staat, anders dan in het vorige jaar, geen leningen op lange termijn opgenomen. Er vond dit jaar slechts één openbare uitgifte plaats en wel die van de stad Luxemburg, welke een een relatief bescheiden omvang had en een rendement van ca. 6,65 %.

Uitgiften van buitenlandse effecten.

Leningen van internationale instellingen en van niet-ingezetenen.

Internationale instellingen die geen deel uitmaken van de Europese Economische Gemeenschap, deden in 1968 via openbare emissies een veel groter beroep op de markten der Lid-Staten dan in vorige jaren. Deze uitgiften beliepen 175 miljoen rekeneenheden tegen 6 miljoen in 1967, terwijl zij in 1966 niet voorkwamen.

De Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling was de grootste kapitaalnemer : de transacties beliepen 130 miljoen rekeneenheden in Duitsland ⁽¹⁾ en ruim 11 miljoen in Nederland. De Interamerikaanse Ontwikkelingsbank deed eveneens een beroep op de duitse markt voor 25 miljoen rekeneenheden en op de Nederlandse markt voor 8,5 miljoen. Deze leningen op het europese vasteland, die een veel grotere vlucht namen dan in de voorgaande jaren, werden in vrij sterke mate veroorzaakt door de steeds grotere moeilijkheden die deze instellingen ondervinden om op de kapitaalmarkt van de Verenigde Staten de nodige middelen aan te trekken voor de ontplooiing van hun werkzaamheden. Mogelijk gemaakt door de ruime liquiditeit in een aantal landen der Gemeenschap en door de zeer gunstige ontwikkeling van de duitse betalingsbalans, stemde de plaatsing van deze leningen overeen met de inspanningen van de Gemeenschap in haar geheel

---

(1) De Wereldbank plaatste in Duitsland bovendien 137,5 r.e. in de vorm van onderhandse leningen bij institutionele beleggers.

om door middel van kapitaalexport een bijdrage te leveren tot een beter evenwicht in de internationale monetaire verhoudingen alsook om de hulp aan de ontwikkelingslanden uit te breiden. In de toekomst zouden de verdere uitbreidingsdoeleinden van grote internationale ontwikkelingsinstellingen niettemin op hinderpalen kunnen stuiten, indien de conjuncturele ontwikkeling binnen de Gemeenschap zou leiden tot een schaarste aan beschikbaar kapitaal als gevolg van een eventuele daling van de spaarquote, dan wel van een intensievere vraag naar middelen door Europese kapitaalnemers.

Tabel 7 — BRUTO EMISSIES VAN BUITENLANDSE EFFECTEN
OP DE MARKTEN VAN DE LID-STATEN

Leningen van internationale instellingen en van niet-ingezetenen
(in miljoenen rekeneenheden)

Land	1966	1967	1968
Duitsland (1)	—	—	225
Frankrijk	41	41	—
Italië	48	24	72
Nederland	—	14	30
België	10	21	30
Luxemburg	—	—	—
Totaal	99	100	357
waarvan Europese Investeringsbank	75	80	75
Commissie van de Europese Gemeenschappen (Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal)	24	—	63
Andere	—	20	219

- (1) Daar de in Duitsland door niet-ingezetenen uitgeschreven leningen in Duitse marken in 1966 en gedurende bijna het gehele jaar 1967 een lager rendement hadden dan de door ingezetenen op de nationale markt uitgeschreven leningen, waren gedurende deze periode eerstgenoemde leningen niet aantrekkelijk voor de beleggers-ingezetenen: zij werden dus alle door internationale bank-syndicaten op de « internationale Europese markt » ondergebracht (zie tabel blz. 61). In deze feitelijke situatie trad in 1968 verandering op, toen de spaarders ingezetenen in ruime mate intekenden op buitenlandse leningen in Duitsland: dit geldt met name voor de leningen die door uitsluitend Duitse consortia werden ondergebracht, en die derhalve in bovenstaande tabel bij de uitgifte van leningen op de markten van de Lid-Statens werden ingedeeld. De door internationale consortia geplaatste leningen bleven daarentegen ingedeeld bij de emissies op de « internationale Europese markt », alhoewel een gedeelte van hun opbrengst — ongeveer $\frac{2}{3}$ — eveneens afkomstig is van Duitse besparingen.

De Europese internationale instellingen hebben via openbare uitgften 138 miljoen rekeneenheden op de markt der Lid-Staten opgenomen.

De Commissie van de Europese Gemeenschappen (Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal) die in 1967 ggen beroep op de nationale Europese markten had gedaan, heeft in 1968 voor 63 miljoen opgenomen, namelijk 48 miljoen in Italië en 15 miljoen in België.

De Europese Investeringsbank bleef een beroep doen op de Europese besparingen binnen grenzen die ongeveer op de hoogte van die van de voorafgaande jaren liggen, terwijl zij zich via onderhandse leningen (1) verzekerde van het grootste deel van de middelen die zij in verband met de zeer sterke uitbreiding van haar werkzaamheden nodig had : haar beroep op de kapitaalmarkt bedroeg 25 miljoen rekeneenheden in Duitsland, 24 miljoen in Italië, 15 miljoen in België en 11 miljoen in Nederland.

II. *De uitgften van effecten op de internationale « Europese » markt.*

Ook in 1968 heeft de internationale Europese markt zich sterk ontwikkeld. Het totale bedrag van de in de loop van het jaar uitgegeven leningen bedroeg namelijk meer dan 3 miljard rekeneenheden, tegen 1,8 miljard in 1967, hetgeen een stijging met 70 % betekent. Bovengenoemd bedrag dekt alle leningen :

- die zijn uitgegeven op een bepaalde markt, maar niet luiden in de valuta van die markt (bv. : leningen in dollars en Franse franken in Luxemburg);
- die zijn uitgegeven op een bepaalde markt en luiden in de valuta van die markt, doch waarvan de inschrijving uitdrukkelijk is voorbehouden aan niet-ingezetenen (b.v. : in Nederland door Nederlandse ondernemingen uitgegeven tranches van leningen die in het buitenland moeten worden geplaatst);
- die zijn uitgegeven op een bepaalde markt door niet-ingezetenen luidende in de valuta van die markt, en die via internationale consortia

---

(1) Cf. p. 102.

- in verschillende landen worden geplaatst (b.v. : niet-amerikaanse leningen in dollars, onderworpen aan de Interest Equalization Tax, door niet-ingezetenen in DM uitgegeven leningen);
- die waaraan bijzondere monetaire bepalingen zijn verbonden (luidende in rekeneenheden, keuze tussen valuta's).

*Tabel 8 – BRUTO UITGIFTEN VAN EFFECTEN
OP DE INTERNATIONALE EUROPESE MARKT
(in miljoenen rekeneenheden)*

	1966	1967	1968
CONVERTEERBARE OBLIGATIES	197 (1)	227	1.710
Dollars	197	227	1.710
OBLIGATIES MET WARRANTS	45	33	83
Dollars	20	20	83
DM (*)	25	13	—
KLASSIEKE OBLIGATIES	854	1.552	1.277
Dollars	626	1.342	465
Rekeneenheden	74	19	57
Ponden / Optie DM	20	20	29
DM (*)	121	159	706
Guldens	13	—	—
Franse franken	—	12	20
Totaal	1.096	1.812	3.070
waarvan Kredietnemers uit de Gemeenschap (2)	350	529	404
– Europese Investeringsbank	40	70	25
– Commissie van de Europese Gemeenschappen (Gemeenschap voor Kolen en Staal)	55	45	—
– Overige	255	414	379
Amerikaanse kredietnemers	439	527	1.877
Scandinavische kredietnemers	100	204	146
Kredietnemers uit het sterlinggebied	120	216	196
Japanse kredietnemers	—	—	170
Diverse kredietnemers	87	336	277

(1) In deze cijfers zijn niet opgenomen twee transacties van amerikaanse maatschappijen, die daardoor bijna het totale kapitaal verwierven van twee duitse ondernemingen, waarin zij reeds deelnemingen bezaten; zij boden daartoe aan de overige aandeelhouders omwisseling van hun rechten in converteerbare, in Deutsche Mark luidende obligaties aan, welke obligaties door de moedermaatschappijen werden uitgegeven of gegarandeerd. Met deze transacties was een totaalbedrag van 182 miljoen rekeneenheden gemoeid.

(2) Als criterium voor de beoordeling van de geografische oorsprong der kredietnemers is de nationaliteit – en dus de maatschappelijke zetel – van de emittenten gekozen, behalve wat betreft de holdings, dochterondernemingen van amerikaanse moedermaatschappijen, welke door laatstgenoemde maatschappijen volledig worden gegarandeerd : deze maatschappijen zijn opgenomen onder « amerikaanse kredietnemers », met uitzondering van de andere dochterondernemingen van amerikaanse maatschappijen die in het buitenland werkzaam zijn.

(*) zie opmerking « Uitgiften van buitenlandse leningen op de markten der Lid-Staten ».

De maatregelen die in januari 1968 in de Verenigde Staten zijn getroffen om het tekort op de betalingsbalans te verminderen, en de internationale economische en monetaire ontwikkeling hebben een rechtstreekse weerslag gehad op de stijging van het volume en de wijziging van de vorm waarin beroep op de internationale kapitaalmarkt wordt gedaan.

De Amerikaanse ondernemingen, die zich genoodzaakt zagen hun investeringen in het buitenland te financieren met buiten de Verenigde Staten aangetrokken kapitaal ervan overtuigd dat het gevaar bestond dat de getroffen maatregelen nog zouden verslechteren, hebben zich gehaast om rechtstreeks of via hun dochterondernemingen een beroep te doen op middelen, die anders vermoedelijk meer zouden zijn gespreid. Onafhankelijk van deze factor is de vraag naar kapitaal beïnvloed door de versnelde economische groei die zich vrijwel algemeen in alle geïndustrialiseerde landen heeft voorgedaan.

Tegelijkertijd zijn de druk die in het begin van het jaar op de dollar is uitgeoefend, en vervolgens de monetaire crisis in de herfst van grote invloed geweest op het marktgedrag van de beleggers en hebben het aanbod van kapitaal meer en meer gericht op de inschrijving op typen obligaties die de beste waarborgen tegen het risico van geldontwaarding lijken te bieden.

Deze ontwikkeling werd gekenmerkt door twee achtereenvolgende fasen :

Afgezien van de enkele weken in maart en april waarin zich een groot-scheepse goudspeculatie ontwikkelde welke een nieuwe afbrokkeling der reservevaluta's tot resultaat had, zijn de eerste zeven maanden van het jaar gekenmerkt door een grote activiteit op de euro-emissiemarkt. Meer dan twee derde van de gedurende het jaar uitgeschreven leningen zijn tijdens deze periode aangeboden. De vraag naar kapitaal is vooral uitgegaan van Amerikaanse particuliere kredietnemers die aan de inschrijvers in bijna alle gevallen in aandelen converteerbare obligaties aanboden en zo volledig beantwoordden aan de wensen van spaarders die de handhaving van de waarde van hun vorderingen in constante valuta verlangden te behouden. De aantrekkingskracht van deze effecten en de omvang van het beroep op middelen in deze vorm hebben de uitgiften van klassieke effecten bijzonder bemoeilijkt; de beurswaarde van laatstgenoemde effecten

vertoonde de neiging tot daling en die van de uitgiftepercentages tot stijging.

Vanaf het midden van de zomer begon zich echter geleidelijk een wijziging in de tendens af te tekenen. De kapitaalbehoeften van de Amerikaanse ondernemingen, waaraan in zeer ruime mate was voldaan, begonnen nl. enigszins terug te lopen. Tegelijkertijd werden de converteerbare obligaties in de ogen van de inschrijvers minder aantrekkelijk ingevolge de minder schitterende ontwikkeling van de Amerikaanse aandelenbeurs. Op de markt ontwikkelden zich toen opnieuw de uitgiften van klassieke obligaties, vooral in de vorm van in Duitse markten luidende effecten; de Duitse monetaire autoriteiten hebben getracht de plaatsing hiervan te bevorderen ten einde door uitvoer van kapitaal bij te dragen tot het herstel van een beter internationaal monetair evenwicht. Op het zelfde ogenblik dat de Duitse nationale valuta als vluchthaven dienst deed, kenden deze effecten een groot succes. Door de hervatting van een aanzienlijke stroom uitgiften van klassieke obligaties kon de overheids- en semi-overheidssector opnieuw in ruime mate toegang tot de markt verkrijgen. In het laatste kwartaal accentueerde de toename van de uitgiften in Duitse markten door niet-ingezetenen die werden aangetrokken door de lagere kosten dan die voor dollar-emissies, tijdelijk de druk op de Duitse kapitaalmarkt. De autoriteiten van de Bondsrepubliek hebben toen getracht het beroep op kapitaal door buitenlandse emittenten gedurende enkele weken enigszins te matigen.

In totaal beliep het bedrag van de uitgiften van converteerbare obligaties dit jaar meer dan 1,7 miljard rekeneenheden, tegen 0,2 miljard in 1966 en in 1967; er werden 57 transacties geregistreerd. Ook werd 1968 gekenmerkt door drie uitgiften van obligaties met warrants, die iets meer dan 80 miljoen rekeneenheden aantrokken, terwijl met deze transacties in de voorafgaande jaren slechts de helft daarvan werd bereikt. In 1968 steunden deze twee verschillende typen uitgiften uitsluitend op de dollar. De aldus aangetrokken middelen vertegenwoordigden bijna 60% van de inbreng van de Europese internationale markt, tegen slechts 14% in het voorafgaande jaar.

De uitgiften van klassieke obligaties, in totaal 64, beliepen, wat de omvang betreft, 1,3 miljard rekeneenheden. Ondanks de vooruitgang gedurende het laatste kwartaal, is dit bedrag beduidend lager dan in 1967

(1,6 miljard); het is niettemin aanzienlijk tegenover 1966, ten opzichte waarvan het een stijging met 50% vertoont. Deze uitgiften bestonden voor 55% uit duitse marken en voor 36% uit dollars, terwijl in het voorafgaande jaar 87% in de valuta van de Verenigde Staten luidde en slechts 10% in de duitse valuta. Wat de andere transacties betreft, luidden er vijf in rekeneenheden, twee in ponden sterling met optie in duitse marken en één in franse franken.

Met de transacties waren gemiddeld grotere bedragen gemoeid dan in het verleden: meer dan 25 miljoen rekeneenheden. In de zomer schreef Philips zelfs een converteerbare lening van 100 miljoen dollar uit, een bedrag dat nimmer tevoren op de markt was bereikt.

Het goede onthaal van de emissies van converteerbare obligaties begunstigde ontegenzeggelijk het beroep op kapitaal door de particuliere sector. De leningen van de Staat en van de lagere overheid kwamen echter eveneens op een groter bedrag dan in 1967.

Het zijn de grote Amerikaanse maatschappijen die, hetzij rechtstreeks, hetzij door middel van hun onvoorwaardelijk door hen gegarandeerde dochterondernemingen, het meeste profijt hebben kunnen trekken uit deze situatie. Door hun internationale vermaardheid en de stand van hun aandelen op de beurs tot in de zomer, bereikten hun converteerbare obligaties een bijzonder goede notering: de transacties van de grote oliemaatschappijen, van de in de elektronische industrie en de automobielfabricage gespecialiseerde maatschappijen zijn bijzonder omvangrijk geweest.

De deelneming van de Europese kredietnemers – met inbegrip van andere Amerikaanse dochterondernemingen dan de eerder genoemde holdings – is daarentegen sterk teruggelopen, namelijk van 53% tot 23%.

De Britse emittenten hebben hun deelneming aanzienlijk uitgebreid, maar deze bedraagt nauwelijks meer dan 3%. De betekenis van de vraag van de Scandinavische landen, die gewoonlijk zeer groot is, is afgenomen. Ten slotte hebben de kredietnemers van de Europese Economische Gemeenschap slechts ongeveer 13% van de beschikbare middelen geabsorbeerd, in plaats van 30% in het voorafgaande jaar. De uitgiften van Nederlandse oorsprong zijn, wat het bedrag betreft, niettemin verdubbeld, maar het Duitse bedrijfsleven behoefde geen beroep op de markt te doen omdat het langs andere wegen financieringsfaciliteiten genoot. Het beroep van het

franse bedrijfsleven op de kapitaalmarkt is afgeremd door de monetaire en financiële gevolgen van de crisis van het voorjaar : pas in oktober konden zij opnieuw van start gaan met de uitgifte, in duitse marken, van twee leningen met bijzonder gunstige voorwaarden, waardoor de uitvoering van de financieringsprogramma's van de Spoorwegen en de Telecommunicaties kon worden vergemakkelijkt.

Buiten het europese vasteland en de Verenigde Staten was de grootste vraag naar kapitaal afkomstig uit Japan, welk land sedert 1965 geen uitgiften meer op de markt had gedaan, maar dat er door de in de Verenigde Staten ingestelde beperkingen uiteraard toe gebracht is zich voor kapitaal tot Europa te wenden, vooral in de vorm van leningen op middellange termijn. Vervolgens komen Mexico, Zuid-Afrika en Argentinië.

Het rendement bij uitgifte van leningen in duitse marken en dat van de dollarleningen lag in het begin van het jaar dicht bij elkaar, maar liep vervolgens duidelijk uiteen. De eerste categorie daalde met meer dan een halve punt, terwijl de tweede groep daarentegen een stijging met een kwart punt vertoonde.

De stijging van het rendement bij uitgifte van leningen in dollars was bijzonder sterk gedurende de eerste zes maanden; deze stijging kwam reeds half januari tot uiting en versnelde in grote mate in maart gedurende de periode waarin het pond en de dollar met moeilijkheden hadden te kampen; de percentages bij uitgiften op lange termijn van Amerikaanse maatschappijen van internationale klasse stegen toen van 7,20 % tot meer dan 7,50 %; in mei en juni werd de druk nog sterker. Vervolgens werden deze percentages door een duidelijke ontspanning teruggebracht tot een peil tussen 7,30 % en 7,40 %, maar de stijgende tendens deed zich vanaf oktober in mindere mate opnieuw gevoelen door de hervatting van een groter aantal transacties en ook door de internationale monetaire crisis van november. Aan het einde van het jaar bleven de emissiepercentages echter beneden de 7,50 % voor de ondernemingen van de eerste orde. Zij liepen op tot 8,10 % naar gelang van de categorie der emittenten. Op de beurs vertoonde het rendement der genoteerde leningen een vrijwel gelijke ontwikkeling.

Het rendement bij uitgiften van leningen in duitse marken, dat een uitzondering vormde op deze algemene stijgende tendens, getuigde van een opmerkelijke stabiliteit gedurende de eerste zes maanden; onder invloed van gunstige omstandigheden daalde het vervolgens sterk gedurende de

zomer. Van ongeveer 7,20% in begin 1968 schommelde het eind september rond 6,65% voor de uitgiften van de eerste categorie. Vervolgens bleef tot het einde van het jaar een zekere stabiliteit gehandhaafd.

De voorwaarden voor de uitgiften van converteerbare obligaties wijzigden zich in de loop van het jaar verschillende malen. De Amerikaanse maatschappijen bleven de conversievoorwaarden van hun effecten in januari en februari aantrekkelijker maken, maar in het licht van het succes van hun emissies wijzigden zij hun houding gedurende het tweede kwartaal. Toen maakten zij de wijze van conversie geleidelijk strikter en tegelijkertijd verlaagden zij de nominale percentages met circa een halve punt. In juni en juli zijn aanzienlijke leningen aangeboden tegen een nominaal percentage van 4,50%. Van de laatste weken van augustus af zijn, op één uitzondering na, geen uitgiften meer gedaan tegen een percentage beneden 5,25%.

* * *

In totaal hebben de openbare en particuliere kredietnemers van de Gemeenschap hun investeringen tot een bedrag van 15,7 miljard rekeneenheden gedekt door openbare uitgiften op de kapitaalmarkten, tegen 13,6 miljard in 1967.

Bijna al deze middelen hebben zij op hun eigen markten aangetrokken.

Tabel 9

(Miljarden rekeneenheden)

	1967	1968
— Netto uitgiften op de nationale markten der Lid-Staten	12,99	15,28
— Uitgiften op de internationale Europese markt (1)	0,53	0,40
— Uitgiften op de andere nationale markten	0,03	0,01
	13,55	15,69

(1) Hoewel deze cijfers betrekking hebben op bruto bedragen, kunnen zij worden vergeleken met het netto bedrag van de uitgiften op de nationale markten omdat het volume van de aflossingen op de in omloop zijnde euro-obligaties thans zeer klein is. Deze aflossingen zullen, rekening houdend met de perioden waarin geen aflossing plaatsvindt, eerst in 1970 van enige betekenis worden.

De markten buiten de Gemeenschap waren voor hen namelijk praktisch gesloten, op één uitzondering na die betrekking heeft op een openbare uitgifte in Zwitserland voor een bedrag van iets meer dan 10 miljoen reken-eenheden.

OVERIGE VOOR DE FINANCIERING VAN DE PARTICULIERE SECTOR BESCHIKBARE EXTERNE MIDDELEN

Zoals ieder jaar, hebben de openbare emissies van effecten de particuliere kredietnemers in de Gemeenschap slechts een klein gedeelte opgeleverd van het externe kapitaal dat zij voor de financiering van hun investeringen nodig hebben; het belangrijkste deel van hun middelen werd hun verschaft door bemiddeling van de financiële instellingen, in de vorm van leningen op middellange en lange termijn, en ook van kredieten op korte termijn.

1. *Kredietverlening op middellange en lange termijn aan de particuliere sector.*

De onderstaande tabel laat zien in hoeverre de door de banken en de gespecialiseerde kredietinstellingen aan ondernemingen en particulieren van de Lid-Staten verleende kredieten op middellange en lange termijn in de loop van de laatste vier jaren zijn toegenomen. De daarin opgenomen cijfers omvatten eveneens de rechtstreeks door institutionele beleggers verstrekte leningen. In Duitsland en Nederland spelen deze transacties een essentiële rol bij de financiering van de particuliere sector : de spaarbanken, de sociale fondsen en pensioenfondsen en de verzekeringsmaatschappijen met name verstrekken gewoonlijk aan de ondernemingen en aan de kredietinstellingen onderhands leningen die over het algemeen goedkoper zijn dan een openbare emissie van effecten. In België heeft de Algemene Spaar- en Lijfrentekas een zeer belangrijk aandeel in de financiering van de investeringen. De bijdrage van de verzekeringsorganen is veel geringer in Frankrijk, waar, doordat het omslagstelsel verre de overhand heeft op het kapitaaldekkingstelsel de omvang van het beschikbare kapitaal kleiner is. Tenslotte vergemakkelijken de Schatkisten eveneens de investeringen van het bedrijfsleven, vooreerst door de financieringslasten van een belangrijk deel van de woningbouw op zich te nemen, vervolgens door rechtstreeks of via kredietinstellingen investeringsleningen aan het bedrijfsleven toe te kennen.

Tabel 10 — KREDIETVERLENING OP MIDDELLANGE EN LANGE
TERMIJN AAN DE PARTICULIERE SECTOR

(Wijzigingen ten opzichte van het vorige jaar)

(in miljarden rekeneenheden)

Land	1965	1966	1967	1968
Duitsland	7,02	6,27	5,74	6,58
Frankrijk	3,51	3,94	5,68	6,44
Italië	2,36	2,71	3,64	4,05
Nederland	1,52	1,85	1,97	2,29
België	0,64	0,92	0,93	1,03
Totaal Gemeenschap	15,05	15,69	17,96	20,39

In 1968 heeft de algemene expansie van de investeringen in de Gemeenschap tot gevolg gehad dat het bedrijfsleven in veel ruimere mate een beroep heeft gedaan op krediet op middellange en lange termijn.

In Frankrijk beliep de toename van deze kredieten 17%. De aan de woningbouw verleende bijstand is aanmerkelijk toegenomen, met name door de uitbreiding van de voor hypothecair krediet in aanmerking komende leningen. Bij de bankkredieten op middellange termijn aan het bedrijfsleven viel een verflauwing waar te nemen, maar de aan het bedrijfsleven verstrekte investeringsleningen op lange termijn van de gespecialiseerde instellingen zijn daarentegen in sterke mate toegenomen. In september zijn de condities voor leningen op lange termijn van het « Crédit National » en van de « Caisse Centrale de Crédit Hôtelier, Commercial et Industriel » een half punt goedkoper geworden.

De kredietverlening op middellange en lange termijn heeft ook in Italië in snel tempo voortgang gevonden.

De bouwleningen en de exportkredieten gaven een bijzonder sterke expansie te zien. De investeringskredieten zijn in geringere, doch niet onbeduidende mate toegenomen.

Ook in België is aanzienlijke vooruitgang geboekt; daar is met ingang van 15 maart de rente op leningen van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid en van de Algemene Spaar- en Lijfrentekas met een kwart punt verlaagd.

Tenslotte is zelfs in landen als Duitsland en Nederland, waar het vermogen tot zelffinanciering van de bedrijven toch in belangrijke mate is gestegen, op ruimere schaal krediet op middellange en lange termijn opgenomen.

Een gedeelte van het kapitaal dat aldus ter beschikking van particuliere sector is gesteld, is afkomstig van de spaargelden die zijn belegd op de effectenmarkten waarvan het verloop hiervoren is geanalyseerd.

Om de rol te bepalen van de andere geldmiddelen die door de financiële instellingen worden aangetrokken en in de vorm van leningen op middellange en lange termijn weer in omloop werden gebracht, moeten de op de effectenmarkt opgenomen bedragen in mindering worden gebracht op de in tabel 10 vermelde bedragen. De opneming van liquide en kortlopende besparingen vormt de voornaamste bron voor deze beschikbare middelen; het is evenwel mogelijk dat de door het bankwezen verstrekte investeringsleningen op middellange termijn niet geheel uit besparingen is gefinancierd, maar uit de additionele geldschepping.

Na aftrek van de middelen die afkomstig zijn van de kapitaalmarkten, blijft de toeneming van de kredieten op middellange en lange termijn aan het bedrijfsleven in de landen van de Gemeenschap van zeer groot gewicht.

*Tabel 11 — KREDIETVERLENING OP MIDDELLANGE EN LANGE TERMIJN
AAN DE PARTICULIERE SECTOR NA AFTREK VAN DE MIDDELEN AFKOMSTIG
VAN DE KAPITAALMARKTEN*

(Wijzigingen ten opzichte van het vorig jaar)

(in miljarden rekeneenheden)

<i>Land</i>	1965	1966	1967	1968
Duitsland	5,54	5,57	4,75	5,15
Frankrijk	2,76	2,96	4,78	5,52
Italië	1,33	1,33	2,06	2,15
Nederland	1,31	1,62	1,72	2,05
België	0,47	0,76	0,60	0,62
Totaal Gemeenschap	11,41	12,24	13,91	15,49

Deze zeer sterke groei van het kapitaal dat aldus voor de financiering van de investeringen ter beschikking van de particuliere sector wordt gesteld zonder over de markt van de openbare emissies te lopen, vindt haar

oorsprong in de ruime liquiditeit die in 1968 binnen de Gemeenschap heerste. Het is namelijk zo dat zowel het zeer soepele kredietbeleid dat de centrale banken van de Lid-Staten in het algemeen hebben gevoerd, als de toegenomen financiering van begrotingstekorten met monetaire middelen, de toevloeiing van kapitaal in de Bondsrepubliek de grotere besparingen in bepaalde Lid-Staten, en tenslotte de nog steeds uitgesproken liquiditeitsvoorkeur van het publiek, om uiteenlopende redenen hebben bijgedragen tot de snelle groei van de liquide middelen en van de middelen op korte termijn van de banken en de institutionele beleggers.

In Duitsland zijn de spaar- en termijndeposito's met 17% gestegen, tegen 15% in 1967.

Zelfs in Frankrijk bedroeg de stijging, ondanks de vertrouwenscrisis die de nationale munteenheid plotseling heeft doorgemaakt 14%, welk percentage veel lager is dan dat van het voorafgaande jaar (23%), maar het is toch nog vergelijkbaar met de percentages die doorgaans in de andere landen van de Gemeenschap worden genoteerd.

In België, bedroeg de stijging 13%, in Nederland en in Italië 11%.

II. *Kredietverlening op korte termijn aan de particuliere sector.*

In 1968 zijn, evenals in de voorafgaande twee jaren, in de gehele Gemeenschap, de kredieten op korte termijn aan de particuliere sector, met circa 12,5% toegenomen. Het jaar sloot evenwel af met een vrijwel algemene tendens tot een snelle groei dezer kredieten en met de invoering door een aantal Lid-Staten van maatregelen tot afremming.

In Nederland bleef de stijging, alhoewel iets minder sterk dan in 1967, zeer krachtig, en kwam op 20%. De ontwikkeling van de consumptieve leningen was zelfs sneller. Ter beteugeling van de spanningen die door het voortduren van dit stijgingspercentage dreigden te ontstaan, besloten de monetaire autoriteiten eind december, tegelijk met de verhoging van de discontovoet van 4 1/2% tot 5%, het in juni 1967 opgeheven stelsel van kredietrestricties wederom in te voeren. Met name aan de toeneming van de bankkredieten op korte termijn werd voor de eerste vier maanden van 1969 een maximum gesteld van 6% van het gemiddelde der transacties van de laatste vier maanden van 1968.

Tabel 12 — KREDIETVERLENING OP KORTE TERMIJN AAN DE PARTICULIERE SECTOR
(Wijzigingen ten opzichte van het voorafgaande jaar)
(in miljarden rekeneenheden)

<i>Land</i>	1965	1966	1967	1968
Duitsland	1,83	1,28	0,48	1,69
Frankrijk	2,07	2,90	3,61	3,93
Italië	1,12	2,77	3,52	2,74
Nederland	0,18	0,15	0,59	0,59
België	0,19	0,31	0,27	0,28
Totaal Gemeenschap	5,39	7,41	8,47	9,23

Ook in Frankrijk bleef de kredietverlening op korte termijn zich in snel tempo uitbreiden; voor het derde achtereenvolgende jaar bleef de jaarlijkse groeivoet nl. op ongeveer 16%. Ten einde voor de financiën van industriële en handelsbedrijven de gevolgen te beperken van de onderbreking van de economische bedrijvigheid gedurende de voorjaarsstakingen heeft de overheid aanleiding gevonden om tot in de herfst de banken te stimuleren grote exceptionele voorschotten aan het bedrijfsleven te verlenen. Vanzelfsprekend hebben de toegenomen consumptieve uitgaven in het tweede halfjaar, de vertraging in de verkopen aan het buitenland, de toegenomen invoer en soms ook bepaalde speculatieve houdingen tijdens de monetaire crisis van november, eveneens bijgedragen tot een toegenomen beroep op de kredietinstellingen. Zodra de conjuncturele herleving dan ook voldoende krachtig leek, hebben de monetaire autoriteiten getracht terug te keren naar een restrictiever beleid, toen zij op 12 november het disconto van de Banque de France en het percentage van de verplichte reserves verhoogden, en bovendien zelf weer een directe beperking van de kredietverlening op korte termijn invoerden, waarvan de maximale toeneming voor de periode 30 september tot 31 december 1968 werd vastgesteld op 4%.

In België was de jaarlijkse toeneming van de kredietverlening op korte termijn in 1968 iets kleiner dan in de vorige jaren. In het laatste kwartaal echter tekende zich een duidelijke versnelling af ten gevolge van de algemene verbetering van de conjunctuur en de toeneming van het parti-

culiere verbruik. Ook daar hebben de monetaire autoriteiten aan het eind van het jaar getracht de ontwikkeling af te remmen door een verhoging van de discontovoet met driekwart punt en door het aannemen van enkele restrictieve bepalingen betreffende het beroep van de banken op de geldmarkt. De neiging tot versnelling viel eveneens in Duitsland te bespeuren, vooral tijdens de laatste maanden van het jaar. Geschraagd door de sterke opleving van de conjunctuur, is de jaarlijkse groeivoet van 2,7% in 1967 tot 9,3% in 1968 gestegen.

Dit zelfde beeld geldt echter niet voor Italië, waar de iets minder bevredigende conjunctuurontwikkeling in het eerste halfjaar haar weerslag kreeg in een vrij sterke vertraging van de kredietverlening op korte termijn. Ofschoon deze in het laatste kwartaal weer een aanzienlijke stijging liet zien, liep de jaarlijkse groeivoet terug van 15,4% in 1967 tot 10,4% in 1968.

II

ACTIVITEIT VAN DE BANK VERLEENDE KREDIETEN

ONDERTEKENDE CONTRACTEN

In 1968 heeft de Bank 40 kredietovereenkomsten ondertekend voor een totaalbedrag van 204,1 miljoen ⁽¹⁾ rekeneenheden waarvan :

- 31 kredieten uit hoofde van gewone transacties voor een bedrag van in totaal 175 miljoen rekeneenheden;
- 9 kredieten ressorterende onder de « Section Spéciale » voor een bedrag van in totaal 29,1 miljoen rekeneenheden.

GOEDGEKEURDE LENINGEN

De Bank heeft in 1968, voor gewone en bijzondere transacties tezamen, 51 kredieten goedgekeurd, voor een totaalbedrag van 289 miljoen rekeneenheden tegen 41 kredieten voor in totaal 232,8 miljoen in het voorgaande jaar.

Deze kredieten hebben betrekking op projecten waarvan de totale investeringen worden geraamd op ongeveer 1,25 miljard. De gemiddelde deelneming van de Bank beloopt derhalve evenals in de voorgaande jaren 23 % van de kosten der projecten.

In de loop van het verslagjaar heeft de Bank bovendien voor het eerst twee globale kredieten goedgekeurd bestemd voor de financiering van kleine en middelgrote industriële ondernemingen tot een totaalbedrag van 13 miljoen rekeneenheden, één krediet van 10 miljoen rekeneenheden is door tussenkomst van de Cassa per il Mezzogiorno verstrekt aan het Istituto per lo Sviluppo Economico dell'Italia Meridionale (ISVEIMER),

---

(1) Behoudens wanneer het tegendeel blijkt, zijn de genoemde geldbedragen uitgedrukt in de rekeneenheid (voor de definitie zie blz. 2).

regionaal financieringsinstituut voor de ontwikkeling van het vasteland van Zuid-Italië. Het tweede krediet van 3 miljoen rekeneenheden is verstrekt aan de Türkiye Sinaî Kalkınma Bankası (T.S.K.B.). De toekenning van deze leningen aan ISVEIMER en T.S.K.B. waarmee de Bank reeds geruime tijd nauw samenwerkt stelt dezen in staat hun hulp uit te breiden ten gunste van projecten die dikwijls van te geringe omvang zijn voor directe financiering door de Bank. De bemiddelende financieringsinstituten dragen in hoge mate bij tot de bestudering van de middels de globale kredieten gefinancierde projecten; elke lening zal echter, zoals gebruikelijk, aan de goedkeuring van de Bank worden onderworpen.

Het economisch belang van de financieringen die volgens deze procedure worden verwezenlijkt is duidelijk; de ontwikkeling van kleine en middelgrote ondernemingen vormt een belangrijk element van de regionale politiek van de Gemeenschap ook wel van de ontwikkelingspolitiek in de geassocieerde Staten. Zij vormen een noodzakelijke aanvulling van de omvangrijke verwezenlijkingen op het terrein van de infrastructuur en de grootindustrie. Bovendien bieden deze ondernemingen een uitstekend stimulans voor de ondernemingsgeest en een zeer gunstige grondslag voor een snelle ontwikkeling. De ervaring van de laatste jaren leert dat de schepping van een groot aantal kleine ondernemingen de economische structuur van een gebied geheel kan wijzigen en dat deze ondernemingen snel een zekere omvang kunnen aannemen.

De bevordering van deze projecten vergroot de interventiemogelijkheden van de Bank; snelle en efficiënte industrialisatie wordt hierdoor vergemakkelijkt.

GEWONE TRANSACTIES

Uit hoofde van gewone transacties heeft de Bank aan 39 kredieten tot een totaalbedrag van 250,7 miljoen rekeneenheden haar goedkeuring gegeven: 25 kredieten tot een totaalbedrag van 122,5 miljoen werden verleend voor projecten in Italië, 3 kredieten voor een bedrag van 49,6 miljoen voor projecten in Frankrijk, 2 kredieten voor een bedrag van 30,2 miljoen voor projecten in Duitsland, 3 kredieten voor projecten respectievelijk in Nederland (10 miljoen), in België (10 miljoen) en in Luxemburg (4 miljoen) alsmede 6 kredieten voor een totaalbedrag van 24,3 miljoen voor projecten in de Geassocieerde Afrikaanse Staten.

Het betreft de volgende projecten :

Italië :

*Krediet
van de Bank
(mln r.e.)*

1. Aanleg van het laatste gedeelte van de autosnelweg
Aquila-Villa Vomano en van de tunnel van de Gran
Sasso in de Abruzzes.

Uitvoerder : *Società Autostrade Romane e Abruzzesi
S.A.R.A. p.A.* 24,0
2. Aanleg van het gedeelte van de autosnelweg Messina-
Patti tussen Messina-Palermo (Sicilië).
Uitvoerder : *Consorzio per l'Autostrada Messina-Patti.* 16,0
3. Aanleg van een waterleiding met een lengte van 225 km
bestemd voor de watervoorziening van Zuid-Apulië.
Uitvoerder : *Cassa per il Mezzogiorno.* 24,0
4. Uitbreiding en modernisering van de telefoon-installaties
in Campanië en in Basilicata.
Uitvoerder : *S.I.P. - Società Italiana per l'Esercizio Tele-
fonico p.A.* 20,0
5. Uitbreiding van de infrastructuur van toeristisch belang
in Calabrië.
Uitvoerder : *Cassa per il Mezzogiorno.* 10,0
6. Uitbreiding en modernisering van een cementfabriek
te Scafa (Abruzzes).
Uitvoerder : *Società Italiana per Azioni per la Produzione
di Calci e Cementi di Segni.* 2,0
7. Uitbreiding en modernisering van een fabriek voor de
vervaardiging van flessen te Cagliari (Sardinië).
Uitvoerder : *Vetroceramica Turritana S.p.A.* 0,2
8. Uitbreiding van de productiemiddelen en de research van
een onderneming voor de vervaardiging van elektronische
onderdelen te Catanië (Sicilië).
Uitvoerder : *ATES - Componenti Elettronici S.p.A.* 4,0
9. Bouw van een fabriek voor de vervaardiging van com-
pressores te Bari (Apulië).
Uitvoerder : *Radaelli Sud S.p.A.* 1,6

	Krediet van de Bank (mln r.e.)
10. Bouw van een fabriek voor de vervaardiging van materiaal bestemd voor het breken en doorboren van grond, te Cagliari (Sardinië). Uitvoerder : <i>Atlas Copco Italia S.p.A.</i>	0,2
11. Uitbreiding van een onderneming voor de vervaardiging van antibiotica te Capoue (Campanië). Uitvoerder : <i>A.V.I.M. - Antibiotici e Vitamine per l'Industria Mangimistica S.p.A.</i>	0,7
12. Uitbreiding van een onderneming voor de vervaardiging van synthetische basisstoffen voor de farmaceutische industrie te Campoverde d'Aprilia (Latium). Uitvoerder : <i>S.a.S. Recordati Industria Chimica e Farmaceutica.</i>	0,6
13. Bouw van een fabriek voor de vervaardiging van polyesterdraden te Napels (Campanië). Uitvoerder : <i>Snia-Viscosa S.p.A.</i>	4,4
14. Bouw van een inrichting voor de texturisatie van polyesterdraden te Salerno (Campanië). Uitvoerder : <i>IN.TE.NA. - Industrie Tessili Napoletane S.p.A.</i>	3,2
15. Uitbreiding en modernisering van een fabriek voor de vervaardiging van katoenen garens te Piedimonte d'Alife (Campanië). Uitvoerder : <i>S.a.S. Figli di Luigi Radice.</i>	0,4
16. Bouw van een confectiefabriek te Montesilvano (Abruzzes). Uitvoerder : <i>Monti Mec S.p.A.</i>	1,2
17. Uitbreiding van een bierbrouwerij van het vasteland van Zuid-Italië.	2,0
18. Uitbreiding en modernisering van een suikerfabriek te Villasor (Sardinië). Uitvoerder : <i>Eridania - Zuccherifici Nazionali S.p.A.</i>	2,0

	Krediet van de Bank (mln r.e.)
19. Uitbreiding en modernisering van een suikerfabriek te Rendina-Melfi (Basilicate). Uitvoerder : <i>Società Italiana per l'Industria degli Zuccheri S.p.A.</i>	1,6
20. Bouw van een conservenfabriek te Bari (Apulië). Uitvoerder : <i>AL.CO. - Alimentari Conservati S.p.A.</i>	1,6
21. Uitbreiding en modernisering van een deegwarenfabriek te Foggia (Apulië). Uitvoerder : <i>S.p.A. Gio e F.lli Buitoni Sansepolcro.</i>	0,9
22. Uitbreiding en modernisering van een inrichting voor de winning en het bottelen van mineraalwater en voor de productie van alcoholvrije dranken te Riardo (Campanië). Uitvoerder : <i>S.p.A. Dell'Acqua Minerale di Sangemini.</i>	0,9
23. Bouw van een fabriek in de provincie Cagliari (Sardinië) voor de winning en het bottelen van mineraalwater. Uitvoerder : <i>Idroterme di Villasor S.p.A.</i>	0,2
24. Bouw van een fabriek voor de vervaardiging van warmte-isulerende platen te Ascoli Piceno (Marches). Uitvoerder : <i>IS.PRE. - Isolanti Prefabbricati S.p.A.</i>	0,4
25. Bouw van een fabriek voor de vervaardiging van paramedische artikelen te Pomezia (Latium). Uitvoerder : <i>ETHICON S.p.A.</i>	0,4

Frankrijk :

26. Bouw van een eenheid van 600 MW als eerste deel van een nieuwe thermische centrale te Cordemais (Loire-Atlantique). Uitvoerder : <i>Electricité de France.</i>	18,2
---	------

	Krediet van de Bank (mln r.e.)
27. Uitbreiding van de aardgasleidingen in Zuid-West Frankrijk.	
Uitvoerder : <i>Société Nationale des Gaz du Sud-Ouest.</i>	16,2
28. Modernisering en rationalisatie van de kalimijnen in het bekken van Mulhouse (Haut-Rhin).	
Uitvoerder : <i>Mines de Potasse d'Alsace S.A.</i>	15,2
<i>Duitsland :</i>	
29. Bouw van een kerncentrale van 300 MW te Obrigheim (Baden-Württemberg).	
Uitvoerder : <i>Kernkraftwerk Obrigheim GmbH.</i>	6,2
30. Aanleg van het gedeelte Bamberg-Nürnberg van het kanaal Rijn-Main-Donau.	
Uitvoerder : <i>Rhein-Main-Donau AG.</i>	24,0
<i>België :</i>	
31. Aanleg van een autosnelweg tussen Antwerpen en de Belgisch-Nederlandse grens.	
Uitvoerder : <i>Wegenfonds.</i>	10,0
<i>Nederland :</i>	
32. Bouw van installaties voor de productie van chloor, ge-chloreerde koolwaterstoffen en methylaminen te Delfzijl, (Provincie Groningen).	
Uitvoerder : <i>N.V. Koninklijke Nederlandsche Zout-industrie.</i>	10,0
<i>Luxemburg :</i>	
33. Uitbreiding van de watervoorziening van het Groothertogdom Luxemburg, water afkomstig uit het stuwmeer te Esch-sur-Sûre.	
Uitvoerder : <i>Syndicat des Eaux du Barrage d'Esch-sur-Sûre (S.E.B.E.S.).</i>	4,0

GEASSOCIEERDE AFRIKAANSE STATEN.

Krediet
van de Bank
(mln r.e.)

Ivoorkust :

34. Aanleg van een industriecomplex voor de productie van palmolie en pitten. Uitvoerder : <i>PALMINDUSTRIE</i> .	9,1
35. Uitbreiding van een ananas-conservenfabriek gevestigd te Ono. Uitvoerder : <i>Société des Ananas de la Côte-d'Ivoire (SALCI)</i> .	1,0

Republiek Gabon :

36. Aanleg van een verkeersweg die Basse Obiga (Mikongo) met de rivier de Wagny verbindt. Uitvoerder : <i>République Gabonaise</i> .	2,3
37. Bouw van een fabriek voor het bedrukken van katoenen weefsels te Libreville. Uitvoerder : <i>Société Industrielle Textile du Gabon (SOTEGA)</i> .	0,4
38. Vestiging van een meelfabriek en een pluimveefokkerij te Libreville. Uitvoerder : <i>Société Meunière et Avicole du Gabon (S.M.A.G.)</i> .	0,5

Republiek Mauritanië :

39. Exploitatie van de koperlagen te Akjoujt. Uitvoerder : <i>Société Minière de Mauritanie (SOMIMA)</i> .	11,0

Achttien van de twintig kredieten verleend voor industriële projecten in Zuid-Italië werden evenals in het verleden aan de Cassa per il Mezzogiorno verstrekt : deze instelling leent het desbetreffende bedrag op haar beurt weer uit aan de begunstigde door tussenkomst van de bevoegde regionale financieringsinstituten : t.w. Istituto per lo Sviluppo Economico dell'Italia Meridionale (ISVEIMER) voor het vasteland van Zuid-Italië, Credito Industriale Sardo (CIS) voor Sardinië.

De twee overige kredieten werden voor het eerst verstrekt door tussenkomst van het Istituto Mobiliare Italiano (IMI), interregionaal italiaans financieringsinstituut.

De lening voor de uitbreiding en modernisering van de telefooninstallaties in Campanië en Basilicata is verstrekt door bemiddeling van de Cassa per il Mezzogiorno; de kredieten die bestemd zijn voor de infrastructuur ter bevordering van het toerisme in Calabrië en voor de aanleg van een waterleiding in Apulië zijn aan de Cassa per il Mezzogiorno verstrekt voor projecten die zij in regie uitvoert.

De kredieten verleend in de sector wegverkeer in Zuid-Italië en die in andere Lid-Statens alsmede in de Geassocieerde Afrikaanse Staten zijn rechtstreeks aan de ondernemingen verleend, die de projecten uitvoeren.

* * *

In 1968 heeft de Bank haar activiteiten in Italië aanzienlijk uitgebreid. Het aantal en het totaalbedrag van de verleende kredieten zijn nagenoeg verdubbeld in vergelijking met het vorige jaar. Al deze leningen beogen de ontwikkeling van de achtergebleven streken in het Zuiden en op Sardinië.

De industrie – bouwmaterialen, glas, mechanische en elektrische constructies, farmaceutische producten, textiel en kleding, voedingsmiddelen en dranken – ontving ongeveer een vierde van de ter beschikking van Italië gestelde middelen; het resterende gedeelte heeft bijgedragen tot de financiering van een reeks vrij belangrijke infrastructuur-projecten: t.w. de aanleg van autosnelwegen, telecommunicatie, watervoorziening en toerisme.

Het grootste gedeelte van de door de Bank in de andere Lid-Statens verleende kredieten werd eveneens aangewend voor de financiering van infrastructuurprojecten. Van de kredieten verstrekt in Frankrijk, Duitsland en de Beneluxlanden werd hiertoe 76% bestemd en wel van zes van de in totaal acht gefinancierde projecten.

Drie van deze acht kredieten betreffen de ontwikkeling van de achtergebleven gebieden van de Gemeenschap. Eén hiervan werd verstrekt in Nederland ten behoeve van een chemisch industrie-project. De twee overige zijn bestemd voor de verbetering van de energie-voorziening in Frankrijk; t.w. de bouw van een thermo-electrische centrale in het departement Loire-Atlantique en de uitbreiding van het pijpleidingsstelsel voor het transport

van aardgas in het Zuid-Westen. Deze twee projecten zijn van belang voor de gebieden aan de periferie van de Gemeenschap waar de Bank reeds vroeger verscheidene projecten heeft gefinancierd ter vermindering van de moeilijkheden voortvloeiende uit de geografische ligging. Het aan Nederland verstrekt krediet vormt de eerste financiering door de Bank in deze Lid-Staat. Dit project zal uitgevoerd worden te Delfzijl, een ontwikkelingsgebied dat uit dezen hoofde steun geniet; het zal bijdragen tot de verbetering van de economische structuur van de provincie Groningen en van de werkgelegenheid aldaar.

Twee kredieten zijn goedgekeurd voor omschakelings- en moderniseringsprojecten : enerzijds voor de rationalisering en modernisering van de kalimijnen in het bekken van Mulhouse en anderzijds voor de verbetering van de watervoorziening in het Groothertogdom Luxemburg. In het eerste geval zal de concurrentiepositie van een voor de economie van die streek zeer belangrijke industrie t.o.v. de invoer uit andere landen worden versterkt. In het tweede geval zal de verbetering van de watervoorziening voor de industrie op langere termijn leiden tot de vestiging van nieuwe industrieën en derhalve bijdragen tot de versnelling van de structuurwijziging van een land waarvan de economie nog te eenzijdig is gericht op de metaalindustrie.

De drie overige kredieten zijn bestemd voor projecten van gemeenschappelijk belang voor verschillende Lid-Staten. Het aan België verstrekte krediet draagt bij tot financiering van de autosnelweg Antwerpen-nederlandse grens, een belangrijk gedeelte voor de verbinding van de nederlandse snelwegen met het belgische en franse wegennet. In Duitsland heeft de Bank een krediet verstrekt voor de aanleg van het gedeelte Bamberg-Neurenberg van het kanaal met grote diepgang Rijn-Main-Donau en een krediet voor de bouw van een kerncentrale.

In de Geassocieerde Afrikaanse Staten heeft de Bank in 1968, zes gewone leningen verstrekt, waarvan vijf voor industriële projecten en één voor een project in de wegensector. De twee projecten gefinancierd in Ivoorkust betreffen industriële installaties voor de veredeling en bewerking van landbouwprodukten. De uitbreiding van de ananasconserven-fabriek versterkt de concurrentiepositie op de wereldmarkt van een belangrijk exportproduct. Het tweede project betreft een aanvullende investering in de industriële sector in het kader van het in 1962 gelanceerde plan voor de aanleg van oliepalimplantages. Dit « Plan Palmier » dat t.a.v. de diversificatie van de

landbouw één van de belangrijkste elementen vormt van het Algemene Ontwikkelingsplan van Ivoorkust, heeft reeds in voorgaande jaren belangrijke financiële hulp ontvangen van de Gemeenschap.

De industriële projecten te Gabon dragen eveneens bij tot de diversificatie van de productie. De uitvoering van het project in de wegensector zal een intensievere exploitatie van de houtrijke bossen in het binnenland mogelijk maken. Het mijnbouwproject in Mauritanië zal – volgens het nieuwe Ontwikkelingsplan van dit land – met voorrang moeten worden uitgevoerd en wel wegens de verhoging van de exportontvangsten die men er verwacht.

* * *

Op 31 december 1968 waren 13 kredietovereenkomsten uit hoofde van bijzondere transacties ten bedrage van 117,5 miljoen nog niet ondertekend.

BIJZONDERE TRANSACTIES.

In het kader van haar « Section Spéciale » heeft de Bank zeven transacties goedgekeurd voor investeringsprojecten in Turkije, voor een totaalbedrag van 27,2 miljoen rekeneenheden.

De goedgekeurde projecten zijn de volgende :

	<i>Krediet van de Bank (mln r.e.)</i>
1. Aanleg van een hoogspanningsleiding van 380 kV Gökçekaya-Seyitömer-Izmir. Uitvoerder : <i>Etibank</i> .	7,6
2. Gedeeltelijke overschakeling op dieseltractie van het turkse spoorwegnet. Uitvoerder : <i>Turkiye Cumhuriyeti Devlet Demir Yollari - T.C.D.D. (Exploitation van de Spoorwegen der Turkse Republiek)</i> .	11,0
3. Bouw van een cementfabriek in de omgeving van Istanboel. Uitvoerder : <i>Akçimento Ticaret A.Ş.</i>	0,7 ⁽¹⁾

(1) Op verzoek van de uitvoerende onderneming werd de oorspronkelijk goedgekeurde lening van 0,95 miljoen na de ondertekening van de leningsovereenkomst gereduceerd tot 0,7 miljoen.

	Krediet van de Bank (mln r.e.)
4. Bouw van een kartonfabriek te Izmit. Uitvoerder : <i>Kartonsan, Karton Sanayii ve Ticaret A.Ş.</i>	1,4
5. Bouw van een fabriek voor de vervaardiging van synthetische vezels in de nabijheid van Izmit. Uitvoerder : <i>Aksa, Akrilik Kimya Sanayii A.Ş.</i>	5,0
6. Bouw van een fabriek te Izmit voor de vervaardiging van elektrische lampen en daartoe bestemde halffabrikaten. Uitvoerder : <i>Birleşik Aydınlatma Sanayii A.Ş.</i>	0,8
7. Bouw van een potlodenfabriek in de nabijheid van Istanboel. Uitvoerder : <i>Adel Kalemçilik Ticaret ve Sanayi A.Ş.</i>	0,6

De kredieten van de Bank in Turkije werden verstrekt door tussenkomst van de Turkse Staat, overeenkomstig de procedure omschreven in het jaarverslag over 1964. De in 1968 goedgekeurde leningen omvatten twee leningen bestemd voor infrastructuur-projecten in de transport- en energiesector en vijf leningen voor industriële projecten.

Het project gefinancierd in de vervoersector beoogt de overschakeling op dieseltractie van het turkse spoorwegnet, met name van de lijn Adana-Malatya en van de lijn Edirne-Istanbul-Ankara-Sivas-Kars die, met een grote verkeers-bezetting, het gehele land doorkruist. De vervanging van de verouderde stoomtractie door diesel-electrische locomotieven, zal de exploitatiekosten verlagen en de rijtijden verminderen; derhalve een efficiënter gebruik van het rollend materiaal.

De uitvoering van de hoogspanningsleiding van 380 kV voor het traject Gökçekaya-Izmir, waardoor het Westen van Anatolië verbonden zal zijn met het turkse interconnectienet zal dit gebied in staat stellen energie te gebruiken tegen een lage prijs afkomstig van de in aanbouw zijnde hydro-electrische centrales van Keban en Gökçekaya, die eveneens de financiële medewerking van de Bank genieten.

De voor de industriële projecten verstrekte kredieten betreffen investeringen in de private sector. Al deze projecten zijn gelegen in de streek Istanboel-Izmit waar de industriële ontwikkeling van de private sector zich blijft concentreren. De verleden jaar door de Bank verleende kredieten voor twee cementfabrieken in Anatolië, aan de Golf van Izmit, zijn in 1968 aangevuld met een lening bestemd voor een derde cementfabriek in het Europese gedeelte van het land ten Zuiden van Istanboel.

De bouw van een fabriek voor de vervaardiging van bepaalde kartonsoorten, die niet in Turkije vervaardigd worden, draagt bij tot de completering van het gamma van op de markt aangeboden verpakkingsmaterialen. De bouw van een fabriek voor de vervaardiging van elektrische lampen zal uitgevoerd worden in het raam van de Turkse wetgeving inzake de bevordering van de rechtstreekse buitenlandse investeringen met de deelneming van een belangrijk concern in de Gemeenschap die eveneens de « know-how » levert.

Voor het op gang brengen van zijn fabricatie-programma zal de potloden-fabriek eveneens kunnen steunen op de ervaring van een bekende onderneming in de Gemeenschap. De fabriek voor de vervaardiging van synthetische vezels zal de eerste fabriek zijn ter vervaardiging van acrylitische vezels; zij vergroot de keuze der grondstoffen voor de textielindustrie.

In de loop van de voorgaande jaren zijn reeds verschillende projecten uitgevoerd voor de productie en de verwerking van polyestervezels en nylon; de Bank heeft in de financiering van verschillende van deze projecten deelgenomen.

Deze kredieten voor industriële projecten in de private sector werden evenals in het verleden door tussenkomst van de T.S.K.B. (Türkiye Sınai Kalkınma Bankası - Industriële Ontwikkelingsbank van Turkije) verleend uit hoofde van de mantelovereenkomst tussen de Bank en de Turkse Staat voor de financiering van dergelijke projecten.

Het bedrag van de mantelovereenkomst dat, rekening houdend met de geprojecteerde financieringen, in 1967 werd verhoogd van 5 tot 15 miljoen, werd geheel toegewezen in 1968 (cf. jaarverslag, 1967 p. 99).

Een nieuwe mantelovereenkomst werd met de Turkse Staat gesloten tot een bedrag van 7,5 miljoen rekeneenheden onder dezelfde voorwaarden als de voorgaande.

Onder deze nieuwe mantelovereenkomst werd een globaal krediet van 3 miljoen goedgekeurd in 1968 die de T.S.K.B. in staat stelt krachtens een vereenvoudigde procedure kleine en middelgrote industriële projecten te financieren.

* * *

De Bank heeft wederom in 1968 op verzoek van de Commissie van de Europese Gemeenschappen verschillende projecten in de Geassocieerde Afrikaanse Staten en de Geassocieerde Landen en Gebieden Overzee in

onderzoek genomen, die voor financiering door middel van leningen onder speciale voorwaarden uit de middelen van het Europese Ontwikkelingsfonds in aanmerking konden komen. Vijf financieringsaanvragen voor een bedrag van in totaal 11,2 miljoen rekeneenheden werden door de Bank gunstig beoordeeld en door de Commissie goedgekeurd. Voor het beheer over deze leningen heeft de Bank van de Europese Gemeenschappen mandaten ontvangen en aanvaard.

De goedgekeurde projecten zijn de volgende :

Geassocieerde Afrikaanse Staten :

Federale Republiek Kameroen :

*Leningen
onder speciale
voorwaarden
(mln r.e.)*

1. Aanleg van het tweede gedeelte Belabo-Ngaounderé, van de spoorweg door Kameroen. Uitvoerder : <i>Federale Republiek Kameroen.</i>	5,0
2. Uitvoering van een investeringsprogramma voor rollend materiaal en voor de modernisering van de onderhouds- en reparatiewerkplaatsen van de spoorwegen. Uitvoerder : <i>Régie des Chemins de Fer du Cameroun (REGIFERCAM).</i>	1,4

Republiek Centraalafrika :

3. Uitvoering van een peperaanplanting van 100 ha te Boubatiki. Uitvoerder : <i>Centraalafrikaanse Republiek.</i>	0,2

Mohammedaanse Republiek Mauretanië :

4. Uitbreiding van de landingspier van Nouakchott. Uitvoerder : <i>Mohammedaanse Republiek Mauretanië.</i>	2,8

Geassocieerde Landen en Gebieden Overzee :

Suriname :

5. Bouw van loodsen in de nieuwe haven van Paramaribo. Uitvoerder : <i>Suriname.</i>	1,9

De twee spoorwegprojecten in Kameroen zijn van langdurige invloed op de economische ontwikkeling van het land. De aanleg van de spoorweg door Kameroen en de modernisering van het rollend materiaal vormt een belangrijke ontwikkelingsfactor en zal bijdragen tot de verbetering van de verbindingen met de buurstaten, in het bijzonder voor de districten met slechte verbindingen, waarvan de ontwikkeling tot nu toe werd belemmerd door de hoge transportkosten.

Het project in de Republiek Centraalafrika draagt bij tot de diversificatie van de landbouwproductie in dit land.

In Mauretanië vormt de uitbreiding van de installaties van de landingspier te Nouakchott, een vergroting van de ladingscapaciteiten voor de koperertsen van de lagen te Akjoujt, bestemd voor de export. Deze lagen zullen in exploitatie worden gebracht binnen het raam van een eveneens in 1968 door de Bank gefinancierd project. Het project in Suriname vormt één van de laatste etapes in de verwezenlijking van de nieuwe haven te Paramaribo, aangelegd om het hoofd te kunnen bieden aan de snelle uitbreiding van het verkeer te water.

Met uitzondering van de lening die rechtstreeks aan de Régie des Chemins de Fer du Cameroun werd verstrekt, werden de leningen onder speciale voorwaarden in 1968 aan de Staten verstrekt waar de verschillende projecten worden uitgevoerd.

Door de Bank goedgekeurde kredieten : van 1958 tot 1968

Vanaf de oprichting van de Bank tot aan het eind van het jaar 1968, heeft de Bank 240 kredieten goedgekeurd, waarvan inmiddels drie werden geannuleerd. De 237 resterende kredieten bedragen in totaal 1.263 miljoen, met een gemiddelde per kredieten van 5,3 miljoen. 30 % van de 237 verleend kredieten beliepen minder dan 1 miljoen, de leningen waarvan de tegenwaarde gelijk of minder was dan 3 miljoen vertegenwoordigen 59 % van de interventies van de Bank.

Het totaalbedrag van investeringen in de financiering waarvan de Bank heeft deelgenomen, wordt geschat op 5,7 miljard. De deelneming van de Bank bedraagt ongeveer 22 %.

De volgende twee tabellen tonen de verdeling van de door de Bank sedert haar oprichting verstrekte kredieten, naar kredietsoort, naar de landen en naar de sectoren.

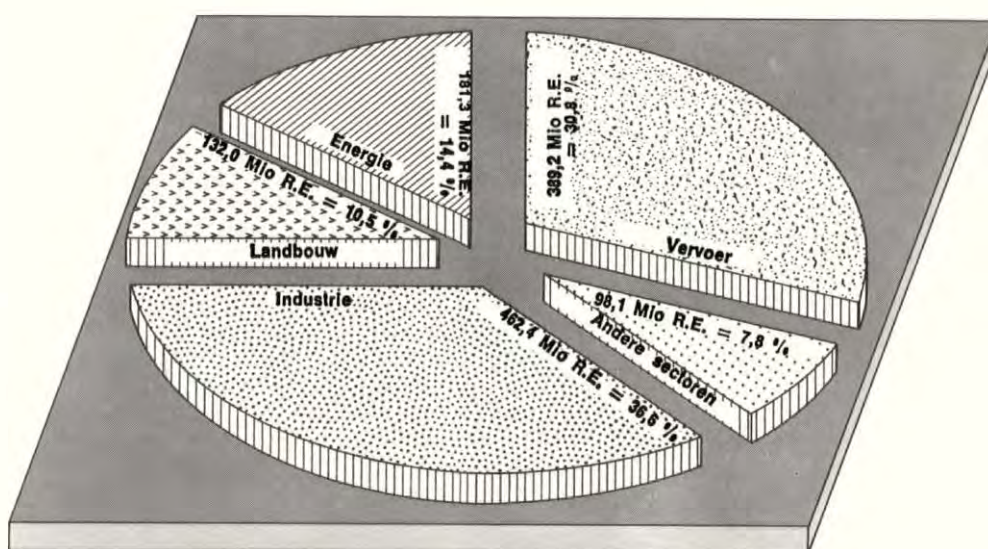

Tabel 13 — KREDIETEN VAN DE BANK (1)
Verdeling naar kredietsoort en landen op 31 december 1968
(Gewone en speciale transacties)

<i>Landen</i>	<i>Aantal projecten</i>	<i>Bedrag (in mln r.e.)</i>	<i>Percentage van het totaalbedrag</i>
I. GEWONE TRANSACTIES			
<i>Lid-Statens :</i>			
België	3	30,8	2,4
Duitsland	17	105,1	8,3
Frankrijk	23	187,4	14,8
Italië	123	646,2	51,2
Luxemburg	2	8,0	0,6
Nederland	1	10,0	0,8
Totaal	169	987,5	78,2
<i>Geassocieerde landen :</i>			
Griekenland	15	68,9	5,5
Ivoorkust	3	10,9	0,9
Gabon	3	3,2	0,3
Kameroen	4	8,5	0,7
Kongo-Brazzaville	1	9,0	0,7
Mauretanië	1	11,0	0,9
Senegal	1	2,4	0,2
Totaal	28	114,0	9,0
Totaal der gewone transacties	197	1.101,4	87,2
II. BIJZONDERE TRANSACTIES			
Turkije	29	130,3	10,3
Ivoorkust (2)	2	9,6	0,8
Kameroen (2)	4	14,5	1,1
Mauretanië (2)	1	2,8	0,2
Tsjaad (2)	1	1,2	0,1
Centraalafrikaanse Republiek (2)	1	0,2	—
Nieuw-Caledonië (2)	1	1,0	0,1
Suriname (2)	1	1,9	0,2
Totaal	40	161,5	12,8
Totaal generaal	237	1.263,0	100,0

- (1) Goedgekeurde kredieten onder aftrek van drie na goedkeuring ingetrokken kredieten, en voor wat betreft de bedragen, van het ingetrokken gedeelte van goedgekeurde leningen.
- (2) Kredieten uit middelen van het E.O.F., waarover door de E.I.B. gunstig is geadviseerd en waarvoor de financieringsbeslissing door de Commissie der Europese Gemeenschappen is genomen.

VERDELING PER SECTOR VAN GOEDGEKEURDE LENINGEN
DOOR DE E.I.B.

Nota : Goedgekeurde leningen in de Lidstaten en Geassocieerde Landen op 31-12-1968, inclusief bijzondere leningen, uit middelen van het E.O.F.

Tabel 14 — KREDIETEN VAN DE BANK (1)

Verdeling per sector op 31 december 1968

(Gewone en bijzondere transacties)

<i>Sector</i>	<i>Aantal projecten</i>	<i>Bedrag (in mln r.e.)</i>	<i>Aandeel van iedere sector in het totaal %</i>
LANDBOUWONTGINNING	13	132,0	10,5
ENERGIE	21	181,3	14,4
VERVOER	33	389,2	30,8
<i>waarvan :</i>			
— Spoorwegen	11	130,6	10,3
— Wegenbouw	15	191,6	15,2
— Waterwegen	1	24,0	1,9
— Haveninstallaties	3	5,6	0,4
— Gaspijpleidingen	3	37,4	3,0
TELECOMMUNICATIES	4	60,1	4,8
WATERVOORZIENING EN DISTILLATIE	2	28,0	2,2
INFRASTRUCTUUR t.b.v. toerisme	1	10,0	0,8
INDUSTRIE	163	462,4	36,6
<i>waarvan :</i>			
— Mijnbouw en aardoliewinning	5	37,2	2,9
— Metaalnijverheid	3	48,9	3,9
— Non-ferro metalen	4	14,2	1,1
— Bouwmaterialen	17	26,4	2,1
— Glas en aardewerk	8	10,6	0,8
— Papierpulp - papier	9	45,1	3,6
— Machinebouw	30	68,4	5,4
— Chemische industrie	31	132,4	10,5
— Textiel en kledingindustrie	19	26,6	2,1
— Voedingsmiddelenindustrie	27	46,3	3,7
— Overige industrieën	10	6,3	0,5
Totaal	237	1.263,0	100,0

(1) Goedgekeurde kredieten onder aftrek van drie na goedkeuring ingetrokken kredieten, en voor wat betreft de bedragen, van het ingetrokken gedeelte van goedgekeurde leningen.

HERKOMST EN GEBRUIK VAN DE MIDDELEN DER BANK

HERKOMST VAN DE MIDDELEN

Per 31 december 1968 bedroegen de middelen van de Bank – het gestorte kapitaal, de opgenomen leningen en de exploitatie - overschotten – 1.075,1 miljoen rekeneenheden, tegen 876,4 miljoen op 31 december 1967; een verhoging derhalve in de loop van het verslagjaar van 198,7 miljoen (22,7 %).

Deze stijging bestaat voor 189,1 miljoen uit een netto-verhoging van de opgenomen leningen en voor het saldo uit de toevoeging aan de reserves.

Opgenomen leninger.

Het beroep dat de Bank in 1968 op de kapitaalmarkten heeft gedaan is wederom hoger dan dat in de vorige jaren en bedraagt 212,5 miljoen rekeneenheden tegenover 194,5 miljoen in 1967.

Tabel 15 – OPGENOMEN LENINGEN VAN DE BANK

<i>Jaar</i>	<i>Aantal</i>	<i>Bedrag (miljoenen r.e.)</i>
1961	3	21,4
1962	2	32,3
1963	3	35,2
1964	5	66,8
1965	4	65,0
1966	6	138,5
1976	8	194,5
1968	13	212,5
1961-1968	44	766,2

Vóór de stijging van de rentevoet op de internationale europese kapitaalmarkt – die in de loop van 1968 zelfs tot een tijdelijke stopzetting van de

emissiebedrijvigheid leidde – zich sterker manifesteerde, heeft de Bank die in 1967 de grootste emittent op deze markt was – in februari in Luxemburg een openbare emissie tot een bedrag van nominaal U.S.\$ 25 miljoen geplaatst.

Dank zij een nauwe en vruchtbare samenwerking met de monetaire autoriteiten van de Lid-Statens, kon de Bank haar kapitaalbehoeften in de volgende maanden dekken zonder verder een beroep te doen op de internationale Europese kapitaalmarkt.

In Frankrijk werd, ter voorkoming van een verscherping van de gespannen toestand op de kapitaalmarkt, waarop in 1966 en 1967 de Bank in ruime mate een beroep heeft kunnen doen, dit jaar van verdere emissie-activiteiten afgezien. Overigens bereikte het effectieve rendement op deze markt in 1968 een hoogte, die het opnemen van gelden zeer kostbaar zou hebben gemaakt.

Meer dan de helft van de door de Bank in het verslagjaar opgenomen middelen – 137,5 miljoen rekeneenheden – werd verkregen uit in DM luidende emissies. Één openbare emissie werd uitgegeven met een tegenwaarde van 25 miljoen rekeneenheden; het overige bedrag is afkomstig uit onderhandelste leningen uitsluitend geplaatst bij institutionele beleggers. Met deze kapitaaluitvoer ondersteunde de Bank de politiek van de Duitse monetaire autoriteiten tot het bereiken van een evenwichtiger betalingsbalans en daarmee eveneens de pogingen tot stabilisering van het internationale monetaire beleid. De Bank kon hierdoor tegelijk profiteren van de door hoge liquiditeiten en een lage rentevoet gekenmerkte conjuncturele situatie in de Duitse Bondsrepubliek.

Voorts heeft de Bank tot een bedrag gelijk aan dat van de vorige jaren een beroep gedaan op de Italiaanse (24 miljoen r.e.) en Belgische (15 miljoen r.e.) kapitaalmarkt.

Na een onderbreking van twee jaar heeft zij wederom op de Nederlandse kapitaalmarkt een lening geplaatst tot een tegenwaarde van 11 miljoen rekeneenheden.

De bijzonderheden van de in de loop van het verslagjaar verrichte leningsoperaties zijn opgenomen in de hierna volgende tabel.

In de loop van het jaar 1967 heeft de Bank met de Bondsrepubliek Duitsland een lening van DM 80 miljoen afgesloten, in verband met de financiële bijstand door deze Staat in het kader van de Overeenkomst van 9 juli 1961 betreffende het financiële Protocol gehecht aan de Overeenkomst waarbij een associatie tot stand wordt gebracht tussen de Europese Economische Gemeenschap en Griekenland. Op dit bedrag werd in 1967 20 miljoen gestort.

Wegens de omstandigheid dat de Bank momenteel haar activiteit in Griekenland heeft opgeschort – het financiële protocol eindigde op 31 oktober 1967 – heeft zij afgezien van de storting van de resterende 60 miljoen DM tot het tijdstip waarop de Raad van Ministers een beslissing zal treffen over de aanwending van het restant van de op 31 oktober 1967 nog niet gebruikte financiële hulp (55,8 miljoen op een totaal van 125 miljoen dollars).

Voor het ogenblik is het nominale bedrag van deze lening derhalve gereduceerd tot 20 miljoen DM. De 60 miljoen die eventueel op een later tijdstip tegen levering van obligaties op naam zullen worden gestort zijn buiten de balans van de Bank opgenomen onder de pro-memorie rekeningen.

Tabel 16 – LENINGEN UITGEGEVEN IN 1968

Datum van uitgifte	Plaats van uitgifte	Aard van de lening	Geldsoort der inschrijving	Bedrag in nationale geldsoorten (in miljoenen)	Bedrag in R.E. (in miljoenen)	Loop-tijd van de lening (1)	Nominale rentevoet	Plaatsing
Februari 1968	Luxemburg	Openbaar	US \$	25	25,00	12 jaar	6,75 %	Vast overgenomen door een syndicaat bestaande uit de Banca Commerciale Italiana, Lazard Frères & Co., de Banque de Paris et des Pays-Bas pour le Grand-Duché de Luxembourg S.A. en de Banque Internationale à Luxembourg - Emissiekoers 98 %.
Februari 1968	B.R. Duitsland	Onderhands	D.M.	100	25,00	12 jaar	6,50 %	Vast overgenomen en geplaatst door het Bankhaus Heinz Ansmann te Düsseldorf.
Mei 1968	Nederland	Openbaar	Gulden	40	11,10	20 jaar	6,75 %	Vast overgenomen door een syndicaat van nederlandse banken onder leiding van de Amsterdam-Rotterdam Bank N.V. - Emissiekoers 98,25 %.

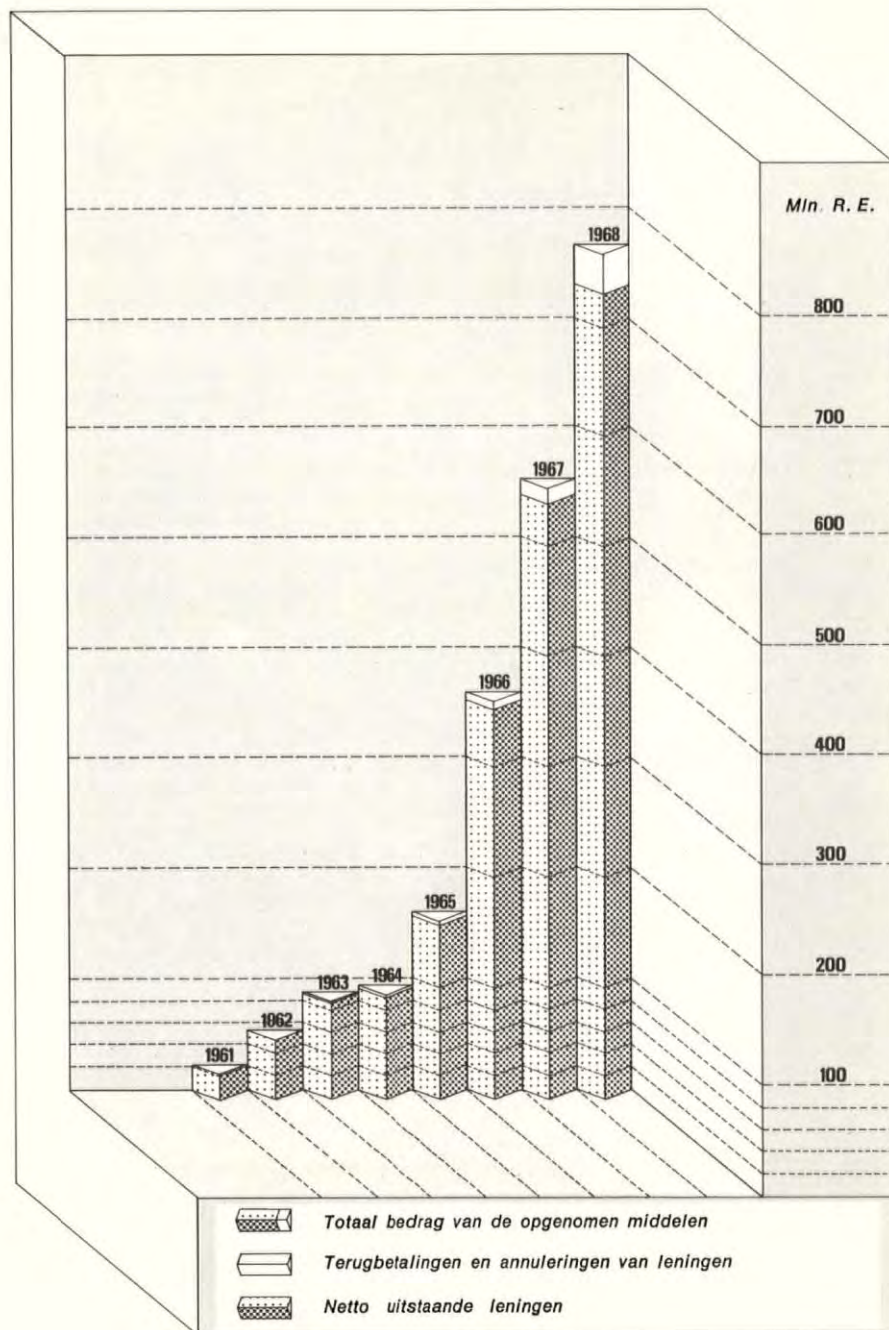
Tabel 16 – LENINGEN UITGEGEVEN IN 1968
(vervolg)

Datum van uitgifte	Plaats van uitgifte	Aard van de lening	Geldsoort der inschrijving	Bedrag in nationale geldsoorten (in miljoenen)	Bedrag in R.E. (in miljoenen)	Looptijd van de lening (1)	Nominale rentevoet	Plaatsing
Juni 1968	B.R. Duitsland	Openbaar	D.M.	100	25,00	10 jaar	6,50 %	Vast overgenomen door een syndicaat van duitse banken onder leiding van de Deutsche Bank A.G. en de Dresdner Bank A.G. - Emissiekoers 99 %.
Juni 1968	B.R. Duitsland	Onderhands	D.M.	50	12,50	6 jaar	6,25 %	Geplaatst bij de Deutsche Girozentrale - Deutsche Kommunalbank te Frankfurt.
Juni 1968	B.R. Duitsland	Onderhands	D.M.	50	12,50	15 jaar	6,75 %	Geplaatst bij de Deutsche Girozentrale - Deutsche Kommunalbank te Frankfurt.
Juni 1968	B.R. Duitsland	Onderhands	D.M.	50	12,50	15 jaar	6,50 %	Vast overgenomen en geplaatst door het Bankhaus C.G. Trinkaus te Düsseldorf.
Aug. 1968	B.R. Duitsland	Onderhands	D.M.	50	12,50	10 jaar	6,25 %	Geplaatst bij de Rheinische Girozentrale und Provinzialbank te Düsseldorf.
Aug. 1968	B.R. Duitsland	Onderhands	D.M.	25	6,25	15 jaar	6,25 %	Vast overgenomen en geplaatst door de Dresdner Bank A.G. te Frankfurt.
Aug. 1968	B.R. Duitsland	Onderhands	D.M.	25	6,25	15 jaar	6,25 %	Vast overgenomen en geplaatst door de Bankhaus Heinz Ansmann te Düsseldorf.
Nov. 1968	België	Openbaar	B.F.	750	15,00	14 jaar	6,75 %	Vast overgenomen door een syndicaat van banken bestaande uit de Generale Bankmaatschappij, de Bank van Brussel, de Kredietbank, de Banque de Paris et des Pays-Bas (België), Bank Lambert - Emissiekoers 99 %.
Dec. 1968	Italië	Openbaar	Lit.	15.000	24,00	20 jaar	6,00 %	Vast overgenomen door een syndicaat van italiaanse banken onder de leiding van de Medio-banca - Emissiekoers 96,5 %.
Dec. 1968	B.R. Duitsland	Onderhands	D.M.	100	25,00	15 jaar	6,50 %	Vast overgenomen en geplaatst door de Westfalenbank A.G. te Bochum.

(1) Voor de voorwaarden van terugbetaling zie blz. 109.

LENINGEN OP MIDDELLANGE EN LANGE TERMIJN VAN DE E.I.B.

Gecumuleerde bedragen

Als gevolg van de bovenvermelde verrichtingen steeg het totaal bedrag van de opgenomen middelen van 553,6 op 31 december 1967 tot 766,2 miljoen rekeneenheden op 31 december 1968. Na aftrek van de gedane aflossingen bedroeg het netto-bedrag van de uitstaande leningen 729,9 miljoen tegen 540,9 miljoen aan het einde van het vorige jaar.

De grafiek geeft een beeld van de uitbreiding van de emissiebedrijvigheid van de Bank in de laatste jaren.

Reserves.

Evenals in de vorige verslagjaren heeft de Bank de emissiekosten op leningen over het afgelopen boekjaar geheel afgeschreven ten laste van de winst- en verliesrekening. Deze afschrijvingen bedroegen 5,9 miljoen. Het saldo van de winst- en verliesrekening bedroeg vóór dotatie aan de statutaire en andere reserves, 9,7 miljoen tegen 10,5 miljoen in het vorige verslagjaar.

Van dit bedrag werden 5 miljoen overgeboekt naar de bijzondere reserves en het saldo naar de statutaire reserve.

Per 31 december 1968 beliep het totaal bedrag der diverse reserve-rekeningen 95,2 miljoen waarvan 46,2 miljoen statutaire reserve.

GEBRUIK VAN DE MIDDELEN

Na aftrek van gedane terugbetalingen (78,7 miljoen, waarvan 26,4 miljoen in de loop van het verslagjaar) en rekening houdend met de koers-aanpassingen en annuleringen, beloopt het totaal bedrag van de verstrekte kredieten 905,2 miljoen tegen 757,3 miljoen aan het einde van 1967, d.i. een stijging van ongeveer 20 %.

De in de loop van het verslagjaar 1968 verrichte uitbetalingen beliepen 175,7 miljoen tegen 138,6 miljoen in 1967. Het uitstaande bedrag van de gestorte leningen beliep 698,2 miljoen op 31 december 1968.

Het op de verstrekte kredieten nog uit te betalen bedrag bleef vrijwel onveranderd, namelijk 207 miljoen tegen 208,4 miljoen.

* * *

Voornamelijk als gevolg van de gunstige leningsvoorwaarden op de duitse kapitaalmarkt, waar de rentevoet gedurende het verslagjaar daalde, heeft de Bank tot tweemaal toe de rentevoet van haar onder normale voorwaarden verstrekte kredieten kunnen verlagen.

Allereerst werd deze met ingang van 24 april 1968 voor leningen met een looptijd van maximaal 12 jaar teruggebracht van 7 % tot $6\frac{3}{4}\%$, terwijl die voor leningen met een langere looptijd ongewijzigd op 7 % bleef.

Vervolgens, werd besloten met ingang van 30 juni, de rentevoet te verlagen tot 6,5 % per jaar voor leningen met een maximale looptijd van 12 jaar en tot $6\frac{7}{8}\%$ voor leningen met een looptijd langer dan twaalf jaar.

III

BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

De balans en winst- en verliesrekening zijn aan dit verslag toegevoegd (zie blz. 118 en vlg.).

De belangrijkste posten worden hierna toegelicht.

BALANS

Het balanstotaal bedraagt per 31 december 1968 r.e. 1.318.808.320. Per 31 december 1967 bedroeg het r.e. 1.110.334.698.

ACTIVA

Kas en banken, goud, schatkistpapier, wissels en schuldbrieven.

Het totaal van de onder dit hoofd genoemde posten bedraagt r.e. 316.765.874 tegen r.e. 317.151.271 per 31 december 1967. Het bedrag is als volgt samengesteld.

	per 31 december 1967	per 31 december 1968
– Kas en banken	226.372.564	230.183.980
– Goud	8.653.086	8.669.918
– Portefeuille	82.125.621	77.911.976

Het schatkistpapier en de schuldbrieven in portefeuille tot een bedrag van r.e. 57.238.582 zijn gewaardeerd tegen de aankoopkoers of tegen de beurskoers per 31 december 1968, indien laatstbedoelde koers lager was, doch nooit hoger dan 100%. Onder dit hoofd zijn voorts opgenomen ingekochte eigen obligaties van de Bank tot een bedrag van r.e. 1.621.088 (nominale waarde r.e. 1.655.099).

Het totale bedrag van bovengenoemde posten laat zich naar geldsoorten als volgt splitsen :

– geldsoorten van de Lid-Staten	r.e.	190.830.206
– andere geldsoorten	r.e.	117.265.750
– goud	r.e.	8.669.918

De splitsing naar looptijden is als volgt :

– op zicht	r.e.	36.018.410
– ten hoogste drie maanden	r.e.	95.561.431
– meer dan drie, doch ten hoogste zes maanden	r.e.	75.004.466
– meer dan zes, doch ten hoogste twaalf maanden	r.e.	59.065.749
– langer dan twaalf maanden	r.e.	51.115.818

Vorderingen wegens geplaatste leningen o/g.

Het onder dit hoofd opgevoerde bedrag van r.e. 66.062.562 vertegenwoordigt het aan het eind van het verslagjaar nog niet gestorte provenu van de in 1968 geplaatste obligaties in lires alsmede de netto-opbrengst van drie in 1968 geplaatste onderhandse leningen in Duitse marken.

Verstreckte kredieten.

Het bedrag van r.e. 905.205.616 vertegenwoordigt het totale bedrag van de kredieten waarvan de overeenkomsten vóór 31 december 1968 waren ondertekend, na aftrek van de verrichte terugbetalingen die in de loop van het verslagjaar r.e. 26.381.392 bedroegen en van annulaties. Van eerstgenoemd bedrag was op 31 december 1968 r.e. 698.164.198 aan de geldnemers uitbetaald.

De uit deze uitbetalingen voor de Bank voortvloeiende vorderingen laten zich naar de geldsoorten als volgt splitsen :

– geldsoorten van de Lid-Staten	r.e.	525.149.834
– vorderingen naar keuze van de Bank betaalbaar in een der geldsoorten van de Lid-Staten	r.e.	26.460.200
– andere geldsoorten	r.e.	146.554.164

De tegenpost van de nog te storten bedragen ad r.e. 207.041.418 is opgenomen aan de passiefzijde onder het hoofd : « Nog te betalen op verstrekte kredieten ».

Een vergelijking met het vorige jaar geeft het volgende beeld :

	per 31 december 1967	per 31 december 1968
– uitbetaald	548.867.911	698.164.198
– nog te betalen	208.393.033	207.041.418
Totaalbedrag van de verstrekte kredieten	757.260.944	905.205.616

De verstrekte kredieten zijn als volgt over de landen verdeeld :

<i>Land</i>	<i>Uitbetaalde bedragen</i>	<i>Nog uit te betalen</i>	<i>Totaal</i>
België	16.840.000	13.000.000	29.840.000
Duitsland	78.871.827	19.500.000	98.371.827
Frankrijk	108.000.995	29.268.431	137.269.426
Italië	421.847.079	111.160.000	533.007.079
Luxemburg	6.906.822	—	6.906.822
Griekenland	53.199.263	13.766.136	66.965.399
Ivoorkust	548.195	1.000.000	1.548.195
Kameroen	4.411.868	4.050.000	8.461.868
Senegal	1.930.000	500.000	2.430.000
Kongo-Brazzaville	5.608.149	3.391.851	9.000.000
Gaboen	—	405.000	405.000
Mauretanië	—	11.000.000	11.000.000
	698.164.198	207.041.418	905.205.616

Ten aanzien van de voornaamste vorm van zekerheid op de verstrekte kredieten geldt de volgende verdeling.

Het totale bedrag van r.e. 905.205.616 omvat r.e. 769.861.928 kredieten verstrekt aan de Lid-Staten of door deze gegarandeerd; r.e. 82.052.090 kredieten verstrekt aan parastatale instellingen in de Lid-Staten of door deze gegarandeerd : r.e. 12.845.063 kredieten voorzien van de garantie van de Geassocieerde Staten, terwijl het saldo ad r.e. 40.446.535 bestaat uit kredieten voorzien van de bij de kredietverlening op lange termijn gebruikelijke zekerheden.

Bij een gedeelte van de verstrekte kredieten komen gelijktijdig zowel de ene als de andere soort garantie of zekerheid voor.

Inventaris en inrichting.

De inventaris en de inrichting, waarvan de kosten geheel zijn afgeschreven, zijn « pro memorie » onder dit hoofd opgenomen.

Te ontvangen rente en provisie.

Onder dit hoofd is opgenomen de lopende doch op 31 december 1968 nog niet opvorderbare rente en provisie ten bedrage van r.e. 15.444.825.

Nog niet afgeschreven aflossingspremies.

Het bedrag van r.e. 5.870.579 vertegenwoordigt de nog niet afgeschreven terugbetalingspremies op uitgegeven leningen. De afschrijvingen hierop worden jaarlijks verricht gedurende de gehele looptijd van de lening.

Deposito's voor de dienst der leningen o/g.

Dit hoofd verschijnt voor het eerst afzonderlijk op de balans. Het omvat de bij derden gestorte deposito's ter voldoening van vervallen maar nog niet uitbetaalde coupons en obligaties. De tegenpost is thans eveneens afzonderlijk onder de passiva opgenomen.

PASSIVA

Kapitaal.

Het geplaatste kapitaal bedraagt r.e. 1.000.000.000, waarvan r.e. 250.000.000 is gestort terwijl het niet te storten obligo r.e. 750.000.000 beloopt.

Statutaire reserve.

De statutaire reserve die in het begin van het verslagjaar voor r.e. 41.529.913 te boek stond, is verhoogd met het saldo van de winst- en verliesrekening en bedraagt daardoor r.e. 46.239.513.

Reserves.

De reserve voor verliezen uit hoofde van verstrekte kredieten en garanties, die aan het eind van het vorige verslagjaar r.e. 36.000.000 bedroeg, werd verhoogd tot r.e. 41.000.000.

Het totaal van de bijzondere reserves bedraagt thans r.e. 49.000.000 tegen r.e. 44.000.000 aan het eind van het vorige verslagjaar.

Pensioenfonds van het personeel.

Het bedrag onder dit hoofd opgenomen bedraagt r.e. 1.405.111 tegen r.e. 1.167.596 per 31 december 1967.

Bedragen verschuldigd uit hoofde van art. 7 paragraaf 2 van de Statuten.

Het bedrag opgenomen onder dit hoofd bedraagt r.e. 243.328 tegen r.e. 301.169 per 31 december 1967.

Leningen op middellange en lange termijn.

Het bedrag van r.e. 736.808.884 opgevoerd onder dit hoofd, vertegenwoordigt de door de Bank opgenomen en op 31 december 1968 nog niet vervallen leningen, verhoogd met de premies te betalen bij de aflossing.

De op 31 december 1968 bestaande geconsolideerde schuld van de Bank laat zich als volgt verdelen :

			<i>Uitstaande schuld in nationale geldsoorten</i>	<i>Uiterlijke in r.e. vervaldag</i>	<i>Aflossing</i>
4 1/2 %	Obligatielening 1961	fl.	43,3 mln.	11.961.326 1981	in 13 gelijke jaarlijkse termijnen 1969-1981.
5 %	Obligatielening 1962	Lires	15,0 mrd.	24.000.000 1977	aan het einde van de looptijd.
4 3/4 %	Obligatielening 1962	fl.	30,0 mln.	8.287.293 1982	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1973-1982.
5 1/2 %	Obligatielening 1963	DM	60,0 mln.	15.000.000 1970	aan het einde van de looptijd.
6 %	Obligatielening 1963	BFr.	400,0 mln.	8.000.000 1987	in 19 annuïteiten* 1969-1987.
5 %	Obligatielening 1963	FFr.	45,0 mln.	9.114.736 1983	elke obligatie telkens voor een derde aan het einde van het 10e, 15e en 20ste jaar.
5 1/2 %	Obligatielening 1964	DM	80,0 mln.	20.000.000 1974	aan het einde van de looptijd.
5 %	Bankkrediet	Lux.Fr.	43,9 mln.	877.180 1974	in 6 annuïteiten* 1969-1974.
5 3/4 %	Obligatielening 1964	fl.	30,0 mln.	8.287.293 1984	in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
5-5 1/4 %	Obligatieleningen 1964 (Kas-obligaties)	DM	25,1 mln.	6.275.000 1971	in 3 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1969-1971.
5 1/2 %	Obligatielening 1964	US \$	25,0 mln.	25.000.000 1984	in 15 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1970-1984.
5 3/4 %	Obligatielening 1965	fl.	40,0 mln.	11.049.724 1990	in 15 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1976-1990.
6 %	Obligatielening 1965	US \$	20,0 mln.	20.000.000 1985	in 15 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1971-1985.
6 %	Obligatielening 1965	Lires	15,0 mrd.	24.000.000 1985	in 17 annuïteiten* 1969-1985.
6 1/2 %	Obligatielening 1965	BFr.	500,0 mln.	10.000.000 1977	in 9 annuïteiten* 1969-1977.
6 1/2 %	Obligatielening 1966	US \$	22,5 mln.	22.500.000 1976	in 8 stijgende jaarlijkse termijnen 1969-1976.
6 %	Obligatielening 1966	Lires	15,0 mrd.	24.000.000 1986	in 17 annuïteiten* 1970-1986.
6 1/4 %	Obligatielening 1966	FFr.	200,0 mln.	40.509.939 1981	in 5 gelijke termijnen om de drie jaar 1969-1981 met stijgende aflossingspremie.
6 1/2 %	Obligatielening 1966	US \$	15,0 mln.	15.000.000 1986	in 15 gelijke jaarlijkse termijnen 1972-1986.
6 %	Obligatielening 1966	Lires	15,0 mrd.	24.000.000 1986	in 15 gelijke jaarlijkse termijnen 1972-1986.
7 %	Obligatielening 1966	BFr.	500,0 mln.	10.000.000 1978	in 6 jaarlijkse termijnen 1972-1977 van BFr. 30 mln. en BFr. 320 mln. in 1978.
6 1/2 %	Obligatielening 1967	US \$	25,0 mln.	25.000.000 1982	in 5 jaarlijkse termijnen 1973-1977 van US \$ 1 1/4 mln. en 5 jaarlijkse termijnen 1978-1982 van US \$ 3 3/4 mln.
6 1/2 %	Obligatielening 1967	US \$	25,0 mln.	25.000.000 1987	in 15 ongeveer gelijke jaarlijkse termijnen 1973-1987.

* in kapitaal en intresten.

		<i>Uitstaande schuld in nationale geldsoorten</i>		<i>Uiterlijke in r.e. vervaldag</i>	<i>Aflossing</i>
6 %	Obligatielening 1967	US \$	20,0 mln.	20.000.000	1972 aan het einde van de looptijd.
6 1/2 %	Obligatielening 1967	US \$	25,0 mln.	25.000.000	1982 in 5 jaarlijkse termijnen 1973-1977 van US \$ 1 1/4 mln. en 5 jaarlijkse termijnen 1978-1982 van US \$ 3 3/4 mln.
6 1/2 %	Obligatielening 1967	DM	20,0 mln.	5.000.000	1977 in 1 termijn van DM 20 mln. in 1977.
6 1/4 %	Obligatielening 1967	FFr.	200,0 mln.	40.509.939	1985 in 6 ongeveer gelijke termijnen om de drie jaar 1970-1985 met stijgende aflossingsbedragen.
7 %	Obligatielening 1967	BFr.	750,0 mln.	15.000.000	1982 in 5 jaarlijkse termijnen 1973-1977 van BFr. 22,5 mln.; 4 jaarlijkse termijnen 1978-1981 van BFr. 37,5 mln. en BFr. 487,5 mln. in 1982.
6 %	Obligatielening 1967	Lires	15,0 mrd.	24.000.000	1987 in 17 annuïteiten* 1971-1987.
6 1/2 %	Onderhandse lening 1968	DM	100,0 mln.	25.000.000	1980 in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1971-1980.
6 3/4 %	Obligatielening 1968	US \$	25,0 mln.	25.000.000	1980 in 8 gelijke jaarlijkse termijnen van US \$ 1 mln. 1971-1978 en 2 gelijke jaarlijkse termijnen van US \$ 8 1/2 mln. 1979-1980.
6 3/4 %	Obligatielening 1968	fl.	40,0 mln.	11.049.724	1988 in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1979-1988.
6 1/2 %	Obligatielening 1968	DM	100,0 mln.	25.000.000	1978 aan het einde van de looptijd.
6 1/4 %	Onderhandse lening 1968	DM	50,0 mln.	12.500.000	1974 aan het einde van de looptijd.
6 3/4 %	Onderhandse lening 1968	DM	50,0 mln.	12.500.000	1983 in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1974-1983.
6 1/2 %	Onderhandse lening 1968	DM	50,0 mln.	12.500.000	1983 in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1974-1983.
6 1/4 %	Onderhandse lening 1968	DM	50,0 mln.	12.500.000	1978 aan het einde van de looptijd.
6 1/4 %	Onderhandse lening 1968	DM	25,0 mln.	6.250.000	1983 in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1974-1983.
6 1/4 %	Onderhandse lening 1968	DM	25,0 mln.	6.250.000	1984 in 6 jaarlijkse termijnen van DM 2 mln. 1973-1978, 1 termijn van DM 3 mln. 1979 en 5 termijnen van DM 2 mln. 1980-1984.
6 3/4 %	Obligatielening 1968	BFr.	750,0 mln.	15.000.000	1982 in 8 jaarlijkse termijnen van BFr. 37,5 mln. 1974-1981 en BFr. 450 mln. in 1982.
6 %	Obligatielening 1968	Lires	15,0 mrd.	24.000.000	1988 in 17 annuïteiten* 1972-1988.
6 1/2 %	Onderhandse lening 1968	DM	100,0 mln.	25.000.000	1984 in 10 gelijke jaarlijkse termijnen 1975-1984.
Aflossingspremies				729.922.154	
				6.886.730	
				736.808.884	

* in kapitaal en intresten.

De ontwikkeling van de geconsolideerde schuld der Bank gedurende het verslagjaar was, gesplitst naar geldsoorten, als volgt :

	<i>Per 31 december 1967 uitstaande schuld</i>	<i>Transacties in het verslagjaar</i>		<i>Vorderingen wegens nog te leveren obligaties</i>	<i>Per 31 december 1968 uitstaande schuld</i>
		<i>Leningen</i>	<i>Aflossingen</i>		
in DM	63.350.000	137.500.000	2.075.000	15.000.000 *	183.775.000
in FFr.	93.172.860	—	3.038.246	—	90.134.615
in Lires	120.000.000	24.000.000	—	—	144.000.000
in BFr.	43.000.000	15.000.000	—	—	58.000.000
in fl.	41.616.022	11.049.724	2.030.386	—	50.635.359
in Lux. F.	1.000.000	—	122.820	—	877.180
in US \$	178.750.000	25.000.000	1.250.000	—	202.500.000
Totaal	540.888.882	212.549.724	8.516.452	15.000.000	729.922.154
Aflossingspremies	6.886.730	—	—	—	6.886.730
	547.775.612	212.549.724	8.516.452	15.000.000	736.808.884

* Van dit bedrag heeft de Bank voorlopig afgezien daar zij haar werkzaamheden in Griekenland heeft opgeschort.

Het bedrag van de geconsolideerde schuld dat in de loop van het verslagjaar 1969 zal vervallen, bedraagt r.e. 14.648.023.

Nog te betalen op verstrekte kredieten.

Onder dit hoofd is een bedrag van r.e. 207.041.418 opgevoerd, dat op grond van de vóór 31 december 1968 ondertekende kredietovereenkomsten, nog door de Bank aan de geldnemers moet worden uitbetaald.

Te betalen en vooruitontvangen rente en provisie.

Het onder dit hoofd opgevoerde bedrag van r.e. 15.167.547 omvat r.e. 15.137.721 voor verschuldigde maar nog niet vervallen rente en r.e. 29.826 voor ontvangen rente, betrekking hebbende op de periode na 31 december 1968.

Diverse rekeningen.

Het onder dit hoofd vermelde bedrag van r.e. 3.704.510 omvat administratieve transitoria en voorzieningen bij het afsluiten van het boekjaar, alsmede diverse crediteuren.

PRO - MEMORIE REKENINGEN

Vorderingen wegens nog te leveren obligaties.

Het bedrag van r.e. 15 miljoen vertegenwoordigt de tegenwaarde van DM 60 miljoen 6 1/2% obligaties 1967 met een looptijd van 10 jaar te plaatsen als gedeelte van een lening van DM 80 miljoen verstrekt door de Bondsrepubliek Duitsland als bijdrage van dit land in de financiële hulp aan Griekenland. Op de balans van 31 december 1967 was dit bedrag onder de activa opgenomen onder het hoofd «Vorderingen wegens nog te leveren obligaties»; onder de passiva was deze post vervat in de «Leningen op middellange en lange termijn».

Nog niet bestemde globale kredieten.

Het onder dit hoofd vermelde bedrag vertegenwoordigt de tegenwaarde van een ondertekende globale leningsovereenkomst voor de financiering van kleine en middelgrote industriële vestigingen op het vasteland van Zuid-Italië. Na de bestemming van de projecten zullen de hiervoor toegewezen bedragen in deze rubriek worden afgetrokken en op de balans worden opgevoerd onder het hoofd «Verstreckte kredieten».

«SECTION SPÉCIALE»

Het bedrag van r.e. 140.061.210 vertegenwoordigt het totaal van de door de Bank op 31 december 1968 in het kader van de «Section Spéciale» ondertekende kredietovereenkomsten, te weten :

- a) voor de financiering van projecten in Turkije voor
rekening en in opdracht van de Lid-Staten r.e. 121.845.246

b) voor de financiering van projecten in de Geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagascar voor rekening en in opdracht van de Europese Economische Gemeenschap r.e. 18.215.964

De hierop uitbetaalde bedragen belopen respectievelijk r.e. 59.451.224 en r.e. 1.373.365.

De specificatie van de rekening van de « Section Spéciale » is opgenomen op blz. 122 van dit verslag.

WINST- EN VERLIESREKENING

DEBET

Administratiekosten en voorzieningen.

De administratiekosten en voorzieningen bedroegen r.e. 3.212.116 tegen r.e. 2.604.190 voor de vorige verslagperiode.

Deze kunnen worden verdeeld in :

– personeelsuitgaven	r.e.	2.149.850
– algemene onkosten	r.e.	772.141
– kosten wegens verplaatsing van de voorlopige vestiging van de Bank van Brussel naar Luxemburg	r.e.	290.125

De stijging van de personeelsuitgaven wordt hoofdzakelijk verklaard door de herziening van de salarissen in 1968 als aanpassing aan de stijging van de kosten van levensonderhoud in het vorige jaar, voorts door de uitbreiding van het personeel en de contractuele periodieke verhogingen.

Het personeel van de Bank omvatte op 31 december 1968 in totaal 162 personen, waarvan 105 personen werkzaam waren in de vertaaldiensten, de uitvoerende diensten en de interne dienst.

Rente en kosten van leningen.

Deze post bedraagt r.e. 43.788.396 en omvat de rente op de leningen en andere rentelasten, alsmede de emissiekosten en overige lasten van de opgenomen leningen.

Afschrijving inventaris en inrichting.

De in de loop van het verslagjaar verrichte netto-uitgaven voor inventaris en inrichting zijn geheel afgeschreven. Zij bedroegen r.e. 62.125 tegen r.e. 28.668 in het vorige verslagjaar.

CREDIT

Rente en provisie van de verstrekte kredieten.

Deze bate bedraagt r.e. 37.824.683 tegen r.e. 27.976.460 in de vorige verslagperiode. In deze stijging weerspiegelt zich de toeneming van de bedragen die op de verstrekte kredieten zijn uitbetaald.

Rente en provisie van de beleggingen.

Het bedrag aan opbrengsten, dat de belegging en uitzetting van de beschikbare middelen hebben opgeleverd, beloopt r.e. 18.651.681 tegen r.e. 15.347.055 in de vorige verslagperiode.

Andere baten.

Onder dit hoofd zijn opgevoerd de positieve waarderingsverschillen van de portefeuille, de commissies e.d., na aftrek van bankkosten.

IV

BESTUUR VAN DE BANK

In de jaarvergadering van 27 mei 1968 is de Raad van Gouverneurs overgegaan tot de algemene hernieuwing van de Raad van Bewind voor een periode van vijf jaar.

De Heren GIUSEPPE DI NARDI, ROBERTO DUCCI en JEAN SALTES, bewindvoerders en de Heren ROGER BOYER, ALBERTO CAPANNA en WALTER DUDEK, plaatsvervangers, hebben bij deze gelegenheid niet verzocht hun mandaat te hernieuwen.

Zij werden vervangen door de Heren LUDOVICO NUVOLONI, SALVATORE GUIDOTTI, Bewindvoerders en door de Heren PIERRE ESTEVA, JEAN-PIERRE METTAS, GIROLAMO TROTTA en ALFRED KUBEL, plaatsvervangers.

De Heer ANDRÉ POSTEL-VINAY voorheen plaatsvervanger, werd benoemd tot bewindvoerder.

Wij danken de Heren DI NARDI, DUCCI, SALTES, BOYER, CAPANNA en DUDEK voor de waardevolle en deskundige medewerking die zij nagenoeg allen de Bank sinds haar oprichting hebben verleend.

Sinds 1 september 1968 is de Bank gevestigd te Luxemburg, ingevolge het « Besluit van de Vertegenwoordigers van de Regeringen der Lid-Staten betreffende de voorlopige vestiging van bepaalde instellingen en bepaalde diensten van de Gemeenschappen » (artikel 5), besluit dat het Verdrag waarbij één enkele Raad en één enkele Commissie der Europese Gemeenschappen werden ingesteld en dat op 1 juli 1967 in werking is getreden, aanvult.

De diensten werden tijdens de zomer overgebracht naar het gebouw aan de Place de Metz, 2, waar vroeger de Hoge Autoriteit van de E.G.K.S.

was gevestigd. Deze verhuizing gebeurde niet zonder op gevoelige wijze de functionering van de Bank te beïnvloeden en was oorzaak van aanzienlijke wijzigingen in de samenstelling van het personeel.

De Bank behield te Brussel een Contactbureau, ten einde ter plaatse de vereiste contacten met name met de instellingen van de Europese Gemeenschappen, de Permanente Vertegenwoordigingen van de Lid-Staten en van de Geassocieerde Staten, alsmede met de pers te onderhouden.

De Bank opende te Rome een operationeel Bureau ten einde de bestu-
dering van de dossiers betreffende de financiering van in Italië gelegen
projecten te vergemakkelijken.

* * *

Luxemburg, 29 april 1969.

De Voorzitter van de Raad van Bewind,
Paride FORMENTINI

BALANS EN WINST- EN VERLIESREKENING

VERSLAG VAN PRICE WATERHOUSE & Co.

Ravensteinstraat 60

Brussel

De President

VAN DE EUROPESE INVESTERINGSBANK

LUXEMBURG

Volgens onze mening geven de bijgaande jaarrekeningen alsmede de toelichting gegeven in hoofdstuk III van het jaarverslag 1968 van de Europese Investeringsbank een getrouw beeld van de financiële positie van de Europese Investeringsbank per 31 december 1968 en van de resultaten over het op die datum geëindigde boekjaar en zijn zij opgesteld op basis van algemeen aanvaarde administratieve beginselen welke in vergelijking met het vorige jaar ongewijzigd zijn toegepast. Ons onderzoek van de jaarrekeningen is verricht volgens algemeen aanvaarde controlebeginselen en omvatte derhalve steekproeven in de boeken en bescheiden en zodanige andere controlemaatregelen, als wij onder de gegeven omstandigheden nodig oordeelden.

24 maart 1969.

PRICE WATERHOUSE & Co.

BALANS PER 31

(in rekeneenheden met een waarde van 0,88867088

Voor de samenstelling van de rekeningen van de Bank

1 rekeneenheid = 50 BFr. = 4,00 DM = 4,93706 FFr. = 625 Lires

ACTIVA

KAS EN BANKEN		
op zicht of met een looptijd van maximaal een jaar . .	224.143.980	
met een looptijd langer dan een jaar	6.040.000	
		230.183.980
GOUD		8.669.918
SCHATKISTPAPIER, WISSELS EN SCHULDBRIEVEN		
met een looptijd van maximaal een jaar	32.836.158	
met een looptijd langer dan een jaar	45.075.818	
		77.911.976
VORDERINGEN WEGENS GEPLAATSTE LENINGEN O/G. . . .		66.062.562
VERSTREKTE KREDIETEN		
waarop		
uitbetaald	698.164.198	
nog uit te betalen	207.041.418	
		905.205.616
INVENTARIS EN INRICHTING		1
TE ONTVANGEN RENTE EN PROVISIE		15.444.825
NOG NIET AFGESCHREVEN AFLOSSINGSPREMIES		5.870.579
DEPOSITO'S VOOR DE DIENST DER LENINGEN O/G. . . .		9.198.009
DIVERSE REKENINGEN		260.854
	Totaal : r.e.	1.318.808.320

PRO-MEMORIE

VORDERINGEN WEGENS NOG TE LEVEREN OBLIGATIES . .	15.000.000
NOG NIET BESTEMDE GLOBALE KREDIETEN	10.000.000

« SECTION SPECIALE »

Voor rekening en in opdracht van derden verstrekte
 (waarop uitbetaald : . . . . . r.e.
 nog uit te betalen : . . . . . r.e.

DECEMBER 1968

gram fijn goud – Art. 4 van de Statuten)

zijn de volgende omrekeningskoersen gebruikt :

= 50 Lux.Fr. = 3,62 fl. = 1 US \$ = 4,37282 Zw.Fr.

PASSIVA

KAPITAAL	1.000.000.000	
waarvan gestort overeenkomstig Art. 5 paragraaf 1 der Statuten		250.000.000
STATUTAIRE RESERVE		46.239.513
RESERVE VOOR VERLIEZEN UIT HOOFDE VAN VERSTREKTE KREDIETEN EN GARANTIES	41.000.000	
EGALISATIERESERVE VOOR RENTE OP LENINGEN EN VOOR EMISSIEKOSTEN.	6.000.000	
RESERVE VOOR VALUTA-RISICO'S NIET GEDEKT DOOR ART. 7. VAN DE STATUTEN.	2.000.000	
		49.000.000
PENSIOENFONDS VAN HET PERSONEEL.		1.405.111
BEDRAGEN VERSCHULDIGD UIT HOOFDE VAN ART. 7 PARAGRAAF 2 VAN DE STATUTEN		243.328
LENINGEN OP MIDDELLANGE EN LANGE TERMIJN	729.922.154	
AFLOSSINGSPREMIES	6.886.730	
		736.808.884
NOG TE BETALEN OP VERSTREKTE KREDIETEN		207.041.418
TE BETALEN EN VOORUITONTVANGEN RENTE EN PROVISIE		15.167.547
VERVALLEN NOG NIET UITBETAALDE COUPONS EN OBLIGATIES		9.198.009
DIVERSE REKENINGEN		3.704.510
	<i>Totaal : r.e.</i>	1.318.808.320

REKENINGEN

TE LEVEREN OBLIGATIES	15.000.000
VERPLICHTINGEN WEGENS NOG NIET BESTEMDE GLOBALE KREDIETEN.	10.000.000

leningen r.e. 140.061.210
60.824.589
79.236.621)

WINST- EN VERLIESREKENING

(in rekeneenheden met een waarde van 0,88867088

DEBET

ADMINISTRATIEKOSTEN EN VOORZIENINGEN	3.212.116
RENTE EN KOSTEN VAN LENINGEN	43.788.396
AFSCHRIJVING INVENTARIS EN INRICHTING	62.125
RESERVE VOOR VERLIEZEN UIT HOOFDE VAN VERSTREKTE KREDIETEN EN GARANTIES	5.000.000
WINSTSALDO OVERGEBOEKT NAAR DE STATUTAIRE RESERVE	4.709.600
<i>Totaal : r.e.</i>	<u>56.772.237</u>

gram fijn goud — Art. 4 van de Statuten)

CREDIT

RENTE EN PROVISIE VAN DE VERSTREKTE KREDIETEN	37.824.683
RENTE EN PROVISIE VAN DE BELEGGINGEN	18.651.681
KOERSVERSCHILLEN	40.547
ANDERE BATEN	255.326
<i>Totaal : r.e.</i>	<u>56.772.237</u>

SPECIFICATIE VAN DE REKENINGEN VAN DE

(in rekeneenheden met een waarde

ACTIVA

(I) TURKIJE			
VORDERINGEN OP DE LID-STATEN			
wegens verstrekte kredieten			62.394.022
VERSTREKTE KREDIETEN			
waarop			
uitbetaald	59.451.224		
nog uit te betalen	62.394.022		
			<hr/>
			121.845.246
(II) GEASSOCIEERDE AFRIKAANSE STATEN EN MADAGASCAR EN LANDEN EN GEBIEDEN OVERZEE			
VORDERINGEN OP DE EUROPESE ECONOMISCHE GE- MEENSCHAP			
wegens verstrekte kredieten			16.842.599
VERSTREKTE KREDIETEN			
waarop			
uitbetaald	1.373.365		
nog uit te betalen	16.842.599		
			<hr/>
			18.215.964
			<hr/>
		<i>Totaal : r.e.</i>	219.297.831
			<hr/> <hr/>

« SECTION SPÉCIALE » PER 31 DECEMBER 1968

van 0,88867088 gram fijn goud)

PASSIVA

(I) TURKIJE	
LID-STATEN WEGENS VERSTREKTE KREDIETEN	121.845.246
NOG TE BETALEN OP VERSTREKTE KREDIETEN	62.394.022
(II) GEASSOCIEERDE AFRIKAANSE STATEN EN MADAGASCAR EN LANDEN EN GEBIEDEN OVERZEE	
EUROPESE ECONOMISCHE GEMEENSCHAP WEGENS VERSTREKTE KREDIETEN	18.215.964
NOG TE BETALEN OP VERSTREKTE KREDIETEN	16.842.599
<i>Totaal : r.e.</i>	219.297.831

VERKLARING VAN HET COMITÉ TER CONTROLE VAN DE BOEKHOUDING

Het Comité ingesteld en benoemd krachtens artikel 14 van de Statuten en artikel 25 van het Reglement van Orde van de Europese Investeringsbank voor het controleren der regelmatigheid van haar verrichtingen en van haar boeken,

gezien het jaarverslag over 1968 alsmede de balans van de Bank op 31 december 1968 en de winst- en verliesrekening over het op die datum afgesloten boekjaar, zoals deze zijn vastgesteld door de Raad van Bewind in haar zitting van 29 april 1969,

gezien de artikelen 22, 23 en 24 van het Reglement van Orde,

verklaart bij deze :

dat de verrichtingen van de Bank gedurende het boekjaar 1968 hebben plaatsgevonden met inachtneming van de door de Statuten en het Reglement van Orde voorgeschreven vormvoorschriften en andere bepalingen;

dat de balans en de winst- en verliesrekening in overeenstemming zijn met de boekingen en dat zij, zowel wat de activa als de passiva betreft, een juist beeld geven van de financiële toestand van de Bank.

Brussel, 7 mei 1969

Het Comité ter controle van de Boekhouding,

R. BRESSON

K. BERNARD

A. M. DE JONG

DE BANK EN DE ASSOCIATIES VAN DE EUROPESE ECONOMISCHE GEMEENSCHAP MET GRIEKENLAND, TURKIJE EN DE AFRIKAANSE STATEN EN MADAGASCAR

In 1969 wordt de eerste fase van de Associatieovereenkomst tussen de Gemeenschap en Turkije afgesloten, terwijl tevens het aan deze Overeenkomst gehechte Financiële Protocol ten einde loopt. Bovendien loopt in dit jaar de Associatieovereenkomst met de achttien Afrikaanse Staten en Madagascar af. De onderhandelingen over de vernieuwing van deze Overeenkomst en de overgang naar de tweede fase van de Overeenkomst met Turkije zijn gaande. Griekenland is sinds eind 1962 met de Gemeenschap geassocieerd : het aan de associatieovereenkomst gehechte Financiële Protocol had een geldigheidsduur van vijf jaar, maar de nieuwe richting met betrekking tot de financiële hulp in het kader van de Associatie is nog niet bepaald.

In de teksten die de verhoudingen tussen de associatiepartners regelen wordt aan de Bank een belangrijke rol toebedeeld bij de toekenning van de financiële steun aan de geassocieerde landen. Op dit ogenblik, nu de Lid-Staten, de Commissie en de geassocieerde Staten bij de ervaringen uit het verleden te rade gaan om zich op de toekomst voor te bereiden, is het dienstig een algemeen overzicht te geven van het werk van de Bank : institutionele grondslagen, economische omstandigheden en de financieringsactiviteit zelf. Dit overzicht, dat het nut van het werk van de Bank in de geassocieerde landen illustreert, kan tevens van dienst zijn voor het verkrijgen van bepaalde inzichten met betrekking tot de toekomst.

De financiële bepalingen van de Associatieovereenkomsten.

Reeds bij de onderhandelingen over het Verdrag van Rome rees het probleem van de verlening van financiële steun aan de landen en gebieden

overzee, die destijds niet onafhankelijk waren. De onderhandelaars kozen voor handhaving van de preferentiële hetrekkingen die België, Frankrijk, Italië en Nederland met deze landen en gebieden onderhielden en besloten deze banden tot alle zes Lid-Staten uit te breiden, weliswaar zonder ze in de Gemeenschap op te nemen, maar door ze met haar te associëren.

Volgens het Verdrag van Rome dient de associatie een tweeledig doel te hebben : het stimuleren van de economische en sociale ontwikkeling en de totstandbrenging van nauwe economische betrekkingen. In een bijkomende overeenkomst werd aan de geassocieerde landen en gebieden een niet terug te betalen financiële steun toegekend, welke zou worden verdeeld door een daartoe opgericht « Ontwikkelingsfonds voor de landen en gebieden overzee »; dit fonds beschikte over een begroting van 581 miljoen rekeneenheden, gefinancierd door de zes Lid-Staten en beheerd door de Commissie. Nadat de betrokken Afrikaanse landen en Madagaskar onafhankelijk waren geworden, werd in 1963 te Jaoundé een overeenkomst gesloten tussen de Gemeenschap en de nieuwe Staten; wat de landen en gebieden overzee betreft werd deze overeenkomst door een besluit van de Raad van de Gemeenschap van 25 februari 1964 vervolledigd. Door deze teksten werd de totale financiële steun op 800 miljoen rekeneenheden gebracht, waarvan enerzijds 680 bestond uit steun die niet behoefde te worden terugbetaald en 50 miljoen uit leningen tegen speciale voorwaarden uit de middelen van een tweede fonds, het « Europese Ontwikkelingsfonds » (EOF), en anderzijds een bedrag van 70 miljoen rekeneenheden als gewone leningen van de Bank te financieren uit haar eigen middelen.

Bij de in het Verdrag van Rome genoemde financiële hulp aan landen buiten de Gemeenschappelijke Markt werd aan de Bank geen taak toegewezen. Maar reeds in 1960 zag men bij de onderhandelingen met Griekenland een mogelijke nieuwe taak voor de Bank en in 1962 werd op grond van art. 18 van haar statuten het besluit genomen om haar werkterrein uit te breiden tot Griekenland. Bij de het jaar daarop ondertekende overeenkomsten kreeg zij een belangrijke rol toebedeeld bij de hulp aan Turkije en aan de Afrikaanse landen en Madagaskar.

De uitbreiding van de activiteit van de Bank was in feite slechts het logische gevolg van een zekere specialisering van de financieringen binnen de Gemeenschappen. De Bank had in de Lid-Staten zowel met de financiering van grote infrastructuurprojecten, als met de financiering in de industriële

sector een zodanige ervaring opgedaan dat het vanzelfsprekend was daarvan gebruik te maken; deze ervaring bestemde haar voor andere taken : in Afrika voor de completering van de bestaande financieringsmogelijkheden, ten einde door diversificatie van de steun doelmatiger bij te dragen tot de industrialisatie, in Griekenland en later in Turkije, voor de financiering van rendabele investeringen in het kader van ontwikkelingsprogramma's.

Nadat de inschakeling van de Bank in de geassocieerde landen was aanvaard, moest daarvoor nog het juridische kader worden vastgesteld. De Bank bezit immers krachtens het Verdrag van Rome een andere rechtspersoonlijkheid dan de Gemeenschap; als bankinstelling verkrijgt zij het grootste deel van haar middelen door emissies op de kapitaalmarkt; zij dient dan ook haar leningen met afdoende waarborgen te omgeven ten einde haar kredietwaardigheid te behouden en dicht te blijven bij de op de kapitaalmarkten gangbare rentepercentages, waardoor deze rente betrekkelijk hoog is voor leningen in ontwikkelingslanden.

Met al deze facetten is in de diverse Associatieovereenkomsten op verschillende wijzen rekening gehouden (zie Tabel A). In het bijzonder wat de garanties betreft zijn de Lid-Staten in sommige gevallen overeengekomen de Bank waarborgen te verstrekken en in andere gevallen hebben zij haar zelfs, d.w.z. ook voor hun eigen risico, de benodigde middelen verschaft.

Inzake de rentepercentages hebben de Lid-Staten besloten om hetzij door bemiddeling van de Bank tegen speciale voorwaarden begrotingsgelden als lening te verstrekken, hetzij om rentesubsidies toe te kennen voor degenen die van de Bank een lening betrekken.

Voor Griekenland zijn de financiële bepalingen vastgelegd in een Protocol dat aan de Associatieovereenkomst is gehecht, op 9 juli 1961 te Athene werd ondertekend en op 1 november 1962 in werking is getreden. Het totale bedrag van de leningen door de Bank was aanvankelijk niet meer dan 50 miljoen dollar voor twee jaar, maar is nadien in 1966 op 125 miljoen dollar voor vijf jaar gebracht. In een interne overeenkomst van de Europese Economische Gemeenschap inzake het Financiële Protocol is een essentieel kenmerk voor de leningen door de Bank voorgeschreven, nl. dat deze handelt ingevolge een kredietopdracht van de Lid-Staten, welke zich jegens haar borg stellen voor de verplichtingen die uit de krachtens deze opdracht gesloten leningsovereenkomsten voortvloeien.

Tabel A — VOORNAAMSTE BEPALINGEN IN DE ASSOCIATIEOVEREENKOMSTEN
(EN IN DE DAAROP BETREKKING HEBBENDE DOCUMENTEN), WELKE VOOR DE BANK VAN BELANG ZIJN

Bepalingen	Griekenland	Turkije	G.A.S.M./L.G.O.
— Datum van ondertekening van de overeenkomst — Plaats van ondertekening — Inwerkingtreding	9.7.1961 ATHENE 1.11.1962	12.9.1963 ANKARA 1.12.1964	G.A.S.M. L.G.O. 20.7.1963 25.2.1964 JAOENDÉ (Besluit van de Raad van de E.E.G.) 1.6.1964 1.6.1964
Looptijd van de overeenkomst	1.11.1962 - 31.10.1967	1.12.1964 - 30.11.1969 (« voorbereidende fase »)	1.6.1964 - 31.5.1969
Bedrag van de financiële steun	125 miljoen \$ U.S.A.	175 miljoen r.e.	G.A.S.M. L.G.O. 730 miljoen r.e. 70 miljoen r.e.
Bijdragen van de Bank	125 miljoen dollar uit eigen middelen met garantie van de Lid-Staten : — Eerste tranche : 50 miljoen voor 2 jaar (besluit van 24.10.1962); — Tweede tranche: 75 miljoen (besluit van 28.7.1966).	175 miljoen r.e. in opdracht en uit middelen van de Lid-Staten (5.11.1963).	1°) 70 miljoen r.e. (64 : GASM 6 : LGO) uit eigen middelen. 2°) 50 miljoen r.e. (46 : GASM 4 : LGO) leningen op bijzondere voorwaarden uit middelen van het E.O.F., volgens samenwerkings-overeenkomst met de Commissie.
Bijzondere voorzieningen	—	« Section Spéciale » (opgericht 27.5.1963).	Voor leningen uit E.O.F.-middelen « Section Spéciale » (opgericht 27.5.1963).

<ul style="list-style-type: none"> — Rentevoet — Looptijd der leningen en aflossings vrije periode — Rentebonificaties 	<p>Rentevoet : als voor normale transacties van de Bank.</p> <p>Looptijd : ten hoogste 25 jaar.</p> <p>Bonificaties : voor projecten met een niet onmiddellijk aanwijsbare rentabiliteit en die eerst in de loop van de tijd rendabel worden in bepaalde sectoren (bodemverbetering, wegeaanleg, energievoorziening en tegen een vast percentage van 3 % per jaar; maximum: twee derde van het bedrag van de verstrekte leningen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Projecten met normale rentabiliteit: rentevoet : 4,5 %; duur : max. 30 jaar; terugbetaling: vangt aan na ten hoogste 7 jaar; — Projecten met een niet onmiddellijk aanwijsbare rentabiliteit en eerst in de loop van de tijd rendabel worden : rentevoet : 3 %; looptijd : 20 - 30 jaar; aflossingsvrije periode : 5 - 7 jaar. 	<p>1°) Rentevoet : als voor gewone leningen; looptijd : max. 25 jaar; mogelijkheid van rente; bonificaties, per afzonderlijk geval, tot 3 %, voor een duur van ten hoogste 25 jaar.</p> <p>2°) Leningen uit E.O.F.-middelen : gunstige rente (in feite in het algemeen tussen 1 en 3 %); looptijd : maximaal 40 jaar; aflossingsvrije periode : ten hoogste 10 jaar.</p>
Bepalingen betreffende de sectorsgewijze verdeling der leningen	Zie « rentebonificaties ».	De leningen aan de « industriële sector » mogen niet lager zijn dan 30 % van het jaarlijkse bedrag van de hulp.	—
Aanvullende procedures	Rentebonificaties bij besluit van de Lid-Staten.	Comité van de Lid-Staten kan beslissen over de ontvankelijkheid van de verzoeken om leningen.	<p>1°) Leningen uit middelen van de Bank : rentebonificaties bij besluit van de Commissie na advies van het Comité van het E.O.F.</p> <p>2°) Leningen uit E.O.F.-middelen : na advies van de Bank en het Comité van het E.O.F. beslist de Commissie over het verstrekken der leningen; zij geeft de Bank mandaat voor het beheer en de zorg voor de terugbetaling der leningen.</p>
Bijzondere regelingen	—	<ul style="list-style-type: none"> — zogenaamde « tweetraps »-procedure voor leningen in de industriële sector; — mantel overeenkomsten (op 2.2.-1967 5 miljoen r.e.; 29.11.1967 op 15 miljoen gebracht; en 15.10.1968 op 7,5 miljoen). 	—
Stand op 1 maart 1969 met betrekking tot de vernieuwing	—	Onderhandelingen zijn gaande.	Onderhandelingen zijn gaande.

De leningen aan Griekenland werden door de Bank uit eigen middelen verstrekt, op dezelfde voorwaarden als die welke de Bank in de Lid-Statens toepast. Er werd evenwel bepaald dat, gezien de voorrang die in het investeringsprogramma van Griekenland wordt toegekend aan investeringen die een niet onmiddellijk aanwijsbare rentabiliteit hebben en eerst in de loop van de tijd rendabel worden, « met name op het gebied van bodemverbetering en wegenbouw en in de energiesector », de leningen in aanmerking komen voor een rente subsidie van 3 % per jaar, met dien verstande dat deze rente-subsidie, gefinancierd door de Lid-Statens, slechts betrekking kan hebben op ten hoogste twee derde van het totale bedrag van de financiële hulp.

Voor Turkije is een andere oplossing gekozen. Op 27 mei 1963 nam de Raad van Goeverneurs het besluit om binnen de Bank een « Section Spéciale » op te richten, ten einde de Bank een passend middel te verschaffen om in het belang van de Gemeenschap te interveniëren telkenmale wanneer de aard van de te financieren projecten of een betalingsbalansverstoring van een geassocieerd land, financiële steun in de vorm van leningen tegen gunstige voorwaarden rechtvaardigt. De door de Bank in het kader van de « Section Spéciale » verrichte transacties zouden worden gefinancierd uit bijzondere middelen, rechtstreeks of zijdelings verstrekt door de Lid-Statens en afzonderlijk beheerd; deze transacties zouden geschieden op basis van door de Gemeenschap of door de Lid-Statens aan de Bank verstrekte opdrachten en wel uitsluitend voor hun risico.

Deze regeling vond juist in het kader van de Associatieovereenkomst met Turkije, welke op 12 december 1963 te Ankara werd ondertekend en op 1 december 1964 in werking is getreden, voor het eerst toepassing. Aan de Overeenkomst was een Financieel Protocol toegevoegd waarin werd bepaald dat in de loop van de eerste vijf jaar van de Associatie, leningen aan Turkije konden worden verstrekt voor een totaalbedrag van 175 miljoen rekeneenheden. Er werd besloten dat deze leningen zouden worden verstrekt door de Bank, krachtens een mandaat van de Lid-Statens, aangevuld met richtlijnen van de Raad van Goeverneurs. De maximale looptijd werd hierbij vastgesteld op dertig jaar, met een aflossingsvrije periode tot zeven jaar, met een rente van 3 % voor projecten met niet onmiddellijk aanwijsbare rentabiliteit en van 4 1/2 % voor projecten met normale rentabiliteit. Voor laatstgenoemde projecten die op het terrein van de productie liggen, heeft de Bank een speciale procedure gekozen met twee trappen; eerst worden de leningen op de zojuist genoemde soepele voorwaarden verstrekt aan de

Turkse staat; deze leent de betrokken bedragen op zijn beurt aan de bedrijven, hetzij rechtstreeks, hetzij via kredietinstellingen, op de voorwaarden en tegen de rente die in Turkije gebruikelijk zijn voor de financiering van industriële investeringsprojecten in de particuliere of de overheidsscator.

In de Overeenkomst van Jaoendé tenslotte, die op 20 juli 1963 werd ondertekend, op 1 juni 1964 in werking is getreden en nadien werd uitgebreid tot de landen en gebieden overzee, is een gemengde oplossing gekozen. Op 27 mei 1963 machtigde de Raad van Gouverneurs de Bank tot het verstrekken van gewone leningen uit eigen middelen, op eigen risico en op de normale voorwaarden ten belope van 70 miljoen rekeneenheden (64 miljoen voor de G.A.S.M. en 6 miljoen voor de landen, gebieden en departementen overzee) : voor deze leningen kan de Commissie van geval tot geval rente-subsidies toekennen uit de middelen van het Europese Ontwikkelingsfonds. Deze subsidies kunnen gaan tot 3%.

Naast deze gewone leningen heeft de Bank opdracht gekregen om voor een bedrag van 50 miljoen rekeneenheden (46 miljoen voor de G.A.S.M. en 4 miljoen voor de L.G.O.), tussenkomst te verlenen voor het onderzoek en het beheer van bijzondere leningen op zeer soepele voorwaarden uit de middelen van het tweede Europese Ontwikkelingsfonds, ten einde een zo groot mogelijke verscheidenheid te brengen in een steun die tot op dat ogenblik uitsluitend uit giften had bestaan. Bij het sluiten van de Overeenkomst van Jaoendé achtten de Lid-Staten namelijk het ogenblik aangebroken voor het invoeren van deze nieuwe categorie transacties op voorwaarden die zijn aangepast zowel aan de schuldcapaciteit van het betrokken land, als aan de aard van de projecten. Het beheer van deze transacties werd toevertrouwd aan de « Section Spéciale » van de Bank, zoals ook het geval is met de transacties in Turkije, waarvan zij zich echter onderscheiden door aanzienlijke procedureverschillen.

De kenmerken van de economie der geassocieerde landen en de konsekwentie daarvan voor de financiering door de Bank.

Uit bovenstaande uiteenzetting is gebleken, hoe de oorspronkelijke activiteit van de Bank zich met het sluiten der associatieovereenkomsten of -verdragen geleidelijk heeft uitgebreid. Volgens artikel 130 van het Verdrag van Rome heeft de Bank immers in de eerste plaats tot taak, investeringsprojecten in de Lid-Staten te financieren voor welomschreven doel-

einden : ontwikkeling van minder ontwikkelde gebieden, omschakeling, modernisering van ondernemingen en het scheppen van nieuwe bedrijvigheid in gebieden die met moeilijkheden te kampen hebben, alsmede projecten welke voor verscheidene Lid-Staten van gemeenschappelijk belang zijn.

Uiteraard konden deze programmapunten niet zonder meer worden overgenomen voor de financiering in de geassocieerde landen. Daarom worden de doelstellingen hiervan veel algemener geformuleerd. Wat Griekenland betreft dienen de financieringen bij te dragen tot de « verhoging van de produktiviteit » en « de verwezenlijking van de doelstellingen der Associatie-overeenkomst ». Wat Turkije betreft, worden in het Financieel Protocol dezelfde doelstellingen geformuleerd, maar dit Protocol verwijst bovendien naar het ontwikkelingsplan op lange termijn, dat sinds 1963 het economisch beleid van dit land beheerst : de gefinancierde projecten dienen onder dit plan te vallen. Wat de G.A.S.M. en de L.G.O. aangaat, vermeldt de Overeenkomst van Jaoundé in Titel II : « De Gemeenschap neemt deel aan de maatregelen die de economische en sociale ontwikkeling van de geassocieerde Staten kunnen bevorderen, in aanvulling op hetgeen door deze Staten zelf wordt verricht ».

Dat de omschrijving der algemene doelstellingen zo uiteenloopt, valt te verklaren uit de verschillende economische situatie in de geassocieerde landen; dit moest wel zijn weerslag vinden in de opzet der financiering.

1. *De economie van de geassocieerde landen.*

Beziet men het inkomen per hoofd van de bevolking of zelfs de economische structuur, dan verschillen sommige gebieden in Griekenland en Turkije – en zelfs sommige streken in Ivoorkust, Senegal, Kongo of Gabon – niet bijzonder van de minder ontwikkelde gebieden van de Gemeenschap, in sommige waarvan, zoals in Calabrië of Basilicata, het inkomen per hoofd van de bevolking momenteel amper boven de 500 rekeneenheden ligt, hetgeen minder is dan, bijvoorbeeld, het gemiddelde inkomen in Griekenland en slechts weinig meer dan dat in Gabon. In het italiaanse Molise bedraagt het aandeel van de landbouw in het bruto binnenlands produkt bijna 30%, dat wil zeggen iets minder dan in Turkije of Ivoorkust en iets meer dan in Gabon en Griekenland.

Maar dergelijke vergelijkingen bieden geen houvast. Het heeft bijvoorbeeld weinig zin, de ontwikkelde dichtbevolkte centra in de geassocieerde

landen te vergelijken met de nog op sommige plaatsen in de Gemeenschap bestaande gebieden met een sterk agrarische inslag, of om zo uiteenlopende structuren als de griekse en de turkse economie enerzijds en de afrikaanse economie anderzijds op één lijn te stellen.

Ook al liggen de inkomens er op een zeer laag niveau, de minder ontwikkelde gebieden in de Gemeenschap zijn niet meer werkelijk geïsoleerd van de grotere economische eenheid waartoe zij behoren. Doordat zij grenzen aan meer welvarende gebieden kunnen zij gewoonlijk in het kader van een modern beleid profiteren van de stuwende werking die de algemene expansie op den duur teweeg brengt; zij kunnen in de toekomst rekenen op bijstand en stimulerende maatregelen, in het bijzonder op het gebied van nieuwe industriële vestigingen; tenslotte kennen zij niet «het vraagstuk van de betalingsbalans» – althans niet in de klassieke vorm. Hun moeilijkheden betreffen echte regionale vraagstukken, op te lossen in het kader van een «regionaal beleid», of liever gezegd een «groeipolitiek». Voor de geassocieerde landen daarentegen, zelfs voor de meest ontwikkelde, blijven alle vraagstukken en alle politiek nauw verbonden met de «ontwikkeling», dat wil zeggen de versnelde structuurwijziging, met inachtneming van de bijzondere omstandigheden van elk land of gebied.

Ontwikkelingsvraagstukken en ontwikkelingspolitiek zijn niet voor alle geassocieerde landen gelijk. In de eerste plaats moet een onderscheid worden gemaakt tussen de landen aan de Middellandse Zee, in dit geval Griekenland en Turkije, en de Afrikaanse Staten en Madagaskar. Ongetwijfeld bestaan er ook tussen beide eerstgenoemde landen diepgaande verschillen, in het bijzonder wat betreft het inkomen per hoofd van de bevolking (dat in Griekenland tweemaal zo hoog is als in Turkije), de economische structuur (in Turkije is de landbouw nog steeds het belangrijkste, terwijl in de Griekse economie de diensten-sector een zeer grote rol speelt) en de meer of minder zwakke economische positie ten opzichte van het buitenland (de afgelopen drie jaar bedroeg de overheidssteun uit de buitenland voor Turkije 200 - 300 miljoen rekeneenheden per jaar, tegenover slechts circa 50 miljoen rekeneenheden voor Griekenland) ⁽¹⁾.

---

(1) Gemakshalve wordt de steun aan Griekenland uitgedrukt in rekeneenheden, hoewel in het Financieel Protocol het bedrag der leningen is uitgedrukt in Amerikaanse dollars.

Maar deze verschillen ten spijt hebben Griekenland en Turkije, vanuit het standpunt van de Bank gezien, één punt gemeen, dat zich onderscheidt van de problemen in Afrika : hoezeer hun methoden ook mogen uiteenlopen, beide geassocieerde landen streven bij hun ontwikkelingspolitiek vrijwel hetzelfde doel na, vooral wanneer men een en ander vanuit de associatie-verhoudingen beziet. Het gaat er namelijk voor deze twee landen om de drempel te overschrijden – in een of twee etappes – die hen nog scheidt van het peil der grote geïndustrialiseerde landen van Europa. Op het gebied van productiviteit, organisatie en inkomensniveau is de kloof ongetwijfeld nog groot; maar deze moet worden overbrugd, willen deze landen mettertijd, na oplossing van enkele speciale problemen en na de nodige aanpassingen, hun economie in voldoende mate kunnen integreren in die van de Lid-Staten van de Europese Gemeenschap.

In de afrikaanse landen liggen de economische verhoudingen anders. Deze landen, tien maal groter dan de zes Lid-Staten tezamen, terwijl de bevolking ongeveer een derde van die van de Gemeenschap bedraagt, versnipperd in tal van markten, behoren, gezien hun nationaal produkt per hoofd van de bevolking, tot de armste ter wereld. De binnenlandse besparingen zijn gering, de staatsfinanciën zijn dikwijls niet in evenwicht en slechts drie van deze landen kunnen meer dan 10 % van hun gewone ontvangsten op de begroting reserveren voor kapitaaluitgaven. De economie groeit langzaam : de afgelopen jaren lag slechts voor vier van deze landen de groei, in volume van het bruto binnenlands produkt waarschijnlijk boven de 4%, waarbij men nog dient te bedenken dat in de meeste van deze afrikaanse landen de bevolkingstoename meer dan 2 % per jaar bedraagt.

Wat de positie ten opzichte van het buitenland betreft : de overheidssteun aan deze landen bedroeg meer dan 500 miljoen rekeneenheden per jaar, dat is ca. 8 % van het bruto binnenlands produkt. De uitvoer neemt slechts langzaam toe en bovendien heeft deze uitvoer voor tien van deze Staten voor 70 % betrekking op slechts twee produkten, waarvan het ene soms een mijnbouwprodukt is zoals koper of ijzer, en het andere een tropisch landbouwprodukt waarvan de afzetmogelijkheden zich slechts langzaam uitbreiden. Hierdoor is de buitenlandse schuld toegenomen en de druk hiervan, ofschoon in sommige betrekkelijk bevoorrechte landen nog drage-lijk, wordt steeds zwaarder. Het kleiner worden van de terugbetalings-

capaciteit dreigt deze staten op den duur nog voor een extramoeilijkheid te plaatsen bij het verkrijgen van de traditionele internationale financieringen.

Dit verklaart ook waarom hier een andere weg is gevolgd dan in het geval van Griekenland en Turkije. Terwijl de financieringen door de Bank voor deze twee landen vrijwel de gehele financiële steun van de Gemeenschap vormen, maken zij in de Geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagaskar slechts een gering deel uit van de totale steun door de Gemeenschap; bovendien vertoont deze steun een veel groter verscheidenheid en is de taak van de Bank meer gespecialiseerd.

Er dient evenwel op te worden gewezen dat het verschil in uitgangspunt tussen de geassocieerde landen weliswaar geleid heeft tot een grotere veelzijdigheid bij het optreden van de Bank (herkomst der financieringsmiddelen, kredietvoorwaarden), maar dat dit vrijwel niet van invloed is geweest op de overige aspecten van het kredietbeleid. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat alle kredietverrichtingen die verband houden met de drie associatie-overeenkomsten worden verricht door één directie van de Bank, nl. die voor leningen aan geassocieerde landen, zonder dat zich bijzondere administratieve problemen hebben voorgedaan in verband met de bijzondere leningen.

2. *De gevolgen voor de financieringen.*

De interventies van de Bank zijn tot specifieke projecten beperkt gebleven: noch in de geassocieerde Staten, noch in de Lid-Staten verleent zij steun aan de begrotingen of financiert zij programma's; de projecten hebben betrekking op grote basisuitrustingen, de «infrastructuur», ofwel op de investeringen op het gebied van de productie.

Indien men alle door de Bank tot op 31 december 1968 goedgekeurde leningen beziet ⁽¹⁾, i.c. 237 projecten voor 1.263 rekeneenheden – constateert men dat het aandeel van de financieringen ten behoeve van de geassocieerde Staten een vijfde van het totaal bedraagt. Van de achtenzestig gefinancierde projecten (275,5 miljoen) hebben vijftwintig (163,6 miljoen) betrekking op de infrastructuur, en drieënveertig (111,9 miljoen) op de sector productie. De verhouding tussen de infrastructuur – en de productieprojecten is, wat de waarde aangaat, voor de geassocieerde landen 59 tegen 41, dus een ver-

---

(1) met inbegrip van de bijzondere leningen uit de middelen van het Europees Ontwikkelings Fonds.

houding die ongeveer gelijk is met die tussen de leningen in de Lid-Staten (64 : 36); voor de G.A.S.M. is deze verhouding duidelijk lager dan voor Turkije en vooral voor Griekenland. Deze situatie vindt onder meer haar verklaring in het feit dat de G.A.S.M. een groot deel van hun infrastructuurprojecten kunnen financieren met behulp van communautaire en bilaterale steun in de vorm van schenkingen.

De financiering van de infrastructuur.

De ervaring heeft uitgewezen dat een toereikend « quantum » basisvoorzieningen nodig voor het op gang brengen voor een versnelde economische ontwikkeling : de rol welke de voorziening met goedkope energie speelt, behoorlijke verkeers- en communicatievoorzieningen en irrigatiewerken voor landbouwverbeteringen wordt in het ontwikkelingsbeleid als uiterst belangrijk beschouwd. In het tweede turkse Plan (1968-1972) wordt op een totaal van 111,5 miljard turkse ponden voor de brutoinvesteringen in vaste activa, niet minder dan 26,9 miljard uitgetrokken voor investeringen in de sector energie en de sector verkeer en communicatie. In Griekenland is in het Plan voor Economische Ontwikkeling 1968-1972 bepaald dat van 211,5 miljard drachmen voor investeringen in vaste activa, 35 miljard zal worden bestemd voor openbare nutsbedrijven (elektriciteit, water) en 33 miljard voor de infrastructuur van vervoer en communicatie. In Afrika, en om slechts de Federale Republiek Cameroen als voorbeeld te nemen, vertegenwoordigt het voor de twee posten « energie » en « communicatie- en vervoermiddelen » uitgetrokken bedrag 39% van de totale investeringen van het Ontwikkelingsplan voor het tijdvak 1966-1971.

Van 1963 tot en met 1968 heeft de Bank in alle geassocieerde landen voor meer dan 160 miljoen rekeneenheden voor de infrastructuur gefinancierd. Haar investeringen waren ongeveer gelijk verdeeld over energie-, vervoer- en landbouwverbeteringsprojecten. In Turkije waren vooral de energieprojecten belangrijk en in de G.A.S.M. en de L.G.O. de communicatieprojecten. In Griekenland waren de landbouwverbeteringsprojecten het belangrijkste. Ook namen zij de eerste plaats in de gewone leningen van de Bank aan de G.A.S.M. in de vorm van financiering voor de hervorming van grote plantages en voor agrarisch-industriële eenheden.

Ten aanzien van de infrastructuur heeft de Bank geen project gefinancierd alleen omdat het in het Plan voorkwam. Door de keuze der projecten

en de bepalingen van haar contracten, bijvoorbeeld wat de termijn voor verwezenlijking betreft, heeft zij getracht die projecten te begunstigen die voor de toekomstige industriële en agrarische ontwikkeling van bijzonder gewicht zijn. Zo heeft zij de nadruk gelegd op de noodzaak een versnippering te vermijden die geleid zou kunnen hebben tot buitensporige spreiding der uitgaven of, op een gegeven tijdstip of punt, tot een gebrek aan technische of financiële middelen, die noodzakelijk zijn voor een snelle voltooiing der projecten of voor de doeltreffende inbedrijfneming hiervan, zoals uit onderstaande voorbeelden moge blijken.

Wat de grote projecten voor elektrische energie betreft, heeft de Bank evenveel belang gehecht aan het transport van de stroom als aan de opwekking hiervan, door te eisen dat bij de planning van de uitvoering het complementariteitsbeginsel in acht werd genomen. Ten aanzien van de wegenbouwprojecten heeft zij het accent gelegd op de verkeersprognoses en de mate waarin de capaciteit benut wordt; niet alleen heeft zij rekening gehouden met de bereikte besparingen op de vervoerkosten maar ook met de mogelijkheden voor ontplooiing van nieuwe activiteiten. Ten slotte, wat landbouwhervormingsprojecten aangaat, heeft zij zich moeite getroost de exploitatiebedrijven aan te moedigen om in het algemene project aanvullende uitrustingen voor verwerking, verpakking, verhandeling, enz. op te nemen; tevens heeft zij veel belang gehecht aan de productiviteit en de verbetering van de structuren en afzetmogelijkheden, door haar voorkeur te beklemtonen voor projecten (irrigatiewerken, plantages) die betrekking hebben op nieuwe cultures en die bijdragen tot vermindering van de productiekosten, tot kwaliteitsverhoging, en meer in het algemeen tot het concurrentievermogen der producten.

Kortom, ter zake van de infrastructuur heeft de Bank, zoals in de overeenkomsten, is gestipuleerd de « productiviteit van de economie » willen bevorderen door middel van investeringen die eerst na verloop van tijd rendabel zijn en waarvan de uitwerking vrij vaak niet onmiddellijk aanwijsbaar is, maar die zeker een substantiële bijdrage bieden tot de ontwikkeling der productieve sectoren bieden zowel direct als indirect.

De financiering van de industrie.

De Bank heeft gemeend dat haar eigenlijke taak op het gebied van de productie ligt. Welnu, op dit gebied hebben de economische kenmerken van de geassocieerde landen de Bank voor bepaalde problemen gesteld. De betrek-

kelijke schaarste aan voor bankinterventie in aanmerking komende projecten en de noodzaak een bevredigend rentabiliteitsniveau te verlangen, waren de twee belangrijkste.

In het algemeen heeft de Bank (hoewel de situatie in dit opzicht vrij sterk verschilt tussen de twee Middelandse-zeelanden en de groep van afrikaanse Landen) moeten constateren dat het aantal tot haar gerichte aanvragen die voldeden aan de criteria voor rendabele financiering op lange termijn tegen marktvoorwaarden ⁽¹⁾ niet voldoende was om binnen de gestelde termijnen de in de overeenkomsten voor industriële financiering opgenomen doelstellingen te verwezenlijken. Zulks was het geval in de G.A.S.M. Voor Griekenland waren er ook problemen maar deze schenen op weg naar een oplossing te zijn. Turkije is evenwel een uitzondering.

In Turkije werd het minimumpercentage voor interventies in de industrie, dat in de richtlijnen van de Raad van Goeverneurs op 30 % was gesteld, ruimschoots overtroffen : op 31 december 1968 maakten de leningen van de Bank in deze sector 42 % van het totaal uit. Verscheidene factoren hebben tot dit resultaat bijgedragen. Allereerst heeft de grote stijging van het BNP (7 % per jaar sedert 1963) geleid tot vergroting van de markt voor bepaalde industrieproducten, in het bijzonder door vervanging van ingevoerde door plaatselijke producten. Dit had een tamelijk sterke vraag naar financiering ten gevolge, niet alleen in de sector halffabrikaten (papierstof, papier en karton; meststoffen; metaalwerk; cement; glas en aardewerk) maar ook in die van de eindproducten (synthetische vezels, traditionele weefsels, banden, enz.). In de tweede plaats heeft de betekenis die aan de industriële ontwikkeling van het land, overeenkomstig de richtlijnen van het plan gegeven wordt, de turkse Regering ertoe gebracht de bijstand van de Bank te verzoeken voor belangrijke publieke werken en de door particuliere ondernemingen gedane aanvragen om financiering door haar fiat te steunen. Ten slotte werd de ontwikkeling van de transactie ten behoeve van de particuliere sector vergemakkelijkt door de tussen de Bank en de Bank voor Industriële Ontwikkeling van Turkije (T.S.K.B.) gegroeide samenwerking. Deze op industrieel terrein zeer actieve instelling heeft in bovengenoemde « tweetrapsprocedure » een doeltreffende bemiddelingsrol gespeeld.

---

(1) Dit is blijkens de statuten van de Bank en de bepalingen der overeenkomsten uiteraard vereist, afgezien van de speciale financiering uit het Europese Ontwikkelingsfonds. Wat Turkije betreft zij eraan herinnerd dat de industriële leningen, dank zij de zogenaamde tweetrapsprocedure, geen uitzondering op de bankregel vormen.

In Griekenland had de Bank in november 1967, datum van het verstrijken van het Financiële Protocol, een bedrag van 15,9 miljoen reken-eenheden voor leningen aan de industrie goedgekeurd. Tweederden van dit bedrag vertegenwoordigden een lening aan « Aluminium de Grèce ». In feite was de effectieve vraag naar industriële leningen die op de voorwaarden van de Bank voor financiering in aanmerking kwamen, ontoereikend. In het begin van de periode heeft de afwezigheid van een geschikte financiële bemiddelinstelling de situatie in dit opzicht niet vereenvoudigd; de met de Griekse Bank voor Industriële Ontwikkeling (E.T.B.A.), een staatsinstelling en met de Nationale Investeringsbank (een particuliere instelling) gevoerde onderhandelingen hebben de hoop gegeven dat in de toekomst een oplossing voor deze eerste moeilijkheid zou kunnen worden gevonden. Niettemin bestaat er een andere hindernis : Griekenland schijnt nog te zoeken naar de beste voorwaarden voor de bevordering van de snelle industrialisatie van zijn economie. Ondanks de niet onaanzienlijke resultaten die zijn behaald in verschillende sectoren zoals aluminium, meststoffen, scheepsbouw en petrochemie, schijnen moeilijkheden het ontplooiën en vooral het welslagen van particuliere initiatieven voor gediversifieerde industriële projecten van middelgrote omvang die in het bijzonder op de uitvoer gericht zijn, te vertragen.

Wat de G.A.S.M. betreft, beliep het bedrag van de tot op 31 december 1968 goedgekeurde gewone leningen 45,1 miljoen rekeneenheden. De financierbare aanvragen vielen uiteen in drie bepaalde groepen projecten : grote industriële of agrarisch-industriële eenheden, gericht op mijn- of landbouw-exploitatie – deze groep nam het leeuwendeel der financieringen voor haar rekening; projecten ter vervanging van invoer van halffabrikaten, bijvoorbeeld meststoffen; ten slotte – in nog geringer aantal en internationaal gezien van bescheiden omvang – projecten gericht op de vervaardiging van landproducten of op die van levensmiddelen, beide bestemd voor plaatselijk gebruik of voor uitvoer naar andere afrikaanse landen (textielsector bijvoorbeeld).

Een dergelijke structuur wijst op een industriële ontwikkeling die nog in het eerste stadium verkeert. De industrialisering van Afrika wordt in haar huidige fase bovendien gekenmerkt door de geringe marktomvang (welk bezwaar nog niet kon worden ondervangen, door een vruchtbare multinationale integratie), de handicap van de grote afstanden, de onvolgende productie van energie en van andere basisuitrustingen, alsook de

afwezigheid van een industriële traditie. Deze factoren staan de ontplooiing van industrieel initiatief in de weg, want zij brengen een vergroting van het risico mee en hebben juist daardoor de aarzelende houding van investeerders ten gevolge.

De ontoereikende eigen middelen van de initiatiefnemers belemmeren in sommige gevallen eveneens het optreden van de Bank. Hetzelfde kan worden gezegd van het feit dat daar waar de oprichting van nieuwe industrieën op bijzondere obstakels stuit, de rentevoet die de Bank gezien de herkomst van haar middelen moet aanhouden als te hoog wordt beschouwd, zowel ten opzichte van de door andere bilaterale en multilaterale organen toegepaste rente als inzake de mogelijkheid met de nationale ontwikkelingsbanken samen te werken ten behoeve van kleine en middelgrote ondernemingen. Weliswaar is voorzien in de mogelijkheid van het, per afzonderlijk geval, toestaan van rentesubsidies, maar de betrekkelijke ingewikkeldheid van die procedure en, in het bijzonder, het ontbreken van een forfaitair karakter staan in de praktijk de toepassing van deze maatregel in de weg.

Bij het maken van een selectie van industrieprojecten met het oog op haar financieringen, heeft de Bank geen strenge, op een industrialiserings-theorie gebaseerde criteria willen aanleggen. Zij heeft zich juist zeer open opgesteld ten aanzien van de door de verschillende landen keuze in industriële « strategie ». De ervaring leert dat de geassocieerde landen of groepen van landen de neiging hebben hun industriële ontwikkeling te concentreren op het zoeken naar productievormen die zijn gebaseerd, hetzij op de exploitatie, zo mogelijk op grote schaal, van de plaatselijke hulpbronnen, hetzij op de geleidelijke vervanging van ingevoerde goederen door nationale producten. Een zodanig industrialisatiebeleid gaat uit van bepaalde feitelijke gegevens. Maar het is duidelijk dat de op deze productietypen gefundeerde expansiefase nu reeds, of vroeger of later, op grenzen stuit, zodra de gemakkelijkste en ook de meest voor de hand liggende mogelijkheden zijn uitgeput. Dan zal het erop aankomen meer gewicht te hechten aan op uitvoer georiënteerde producties, wegens de noodzaak een kosten- en prijspeil te bereiken dat op internationaal niveau concurrerend is.

Naast de betrekkelijke schaarste aan voor bankinterventie in aanmerking komende projecten, was het tweede grote probleem op industrieel gebied de noodzaak slechts projecten te financieren, die niet alleen op korte termijn maar vooral in een verder verschiet economisch en financieel gezond zijn. Dit vraagstuk, dat in feite het probleem is van de bijdrage tot de versterking

van het concurrentievermogen van de economie der geassocieerde landen, speelt in de drie associatie gevallen, hoewel ook hier bepaalde differentiaties zich voordoen.

Voor de groep van de afrikaanse landen moest de bijdrage der projecten tot de versterking van het concurrentievermogen van de economie vrij ruim worden geïnterpreteerd, gezien het feit dat de kernvraag blijft het overschrijden van een kritisch niveau van infrastructuur-voorzieningen en van industriële prestaties, waarboven de « external economies » volledig tot hun recht gaan komen.

In de gevallen van Griekenland en van Turkije zag de Bank zich soms geplaatst voor projecten welker financiële rentabiliteit bevredigend scheen, doch waarvan de werkelijke productiviteit, en derhalve het concurrentievermogen op internationaal vlak, onvoldoende dreigde te zijn. Dit paradoxale resultaat vindt zijn verklaring in een hoge protectie die, door de nationale en de internationale kosten te scheiden, de werkelijke zwakten in de wijzen waarop de ondernemingen werden geëxploiteerd, versluierte. Deze protectie was geboden teneinde in het binnenland opkomende industrieën te beschermen, en ook omwille van de zwakke handelsbalans. De Bank, zich bewust van deze moeilijkheden, was van oordeel dat een redelijke protectie stellig gerechtvaardigd kan zijn met het oog op de betalingsbalans en de betrekkelijk zwakke situatie van een industrie in haar eerste ontwikkelingsfase. Maar bij de bestudering der projecten heeft zij, elke keer dat het bevredigende peil van de financiële rentabiliteit in feite slechts te danken was aan een al te grote afscheiding van de markt van de wereldconcurrentie, een voorbehoud moeten maken. Zij moest dus wel de voorwaarde stellen dat men zich inzake de productiviteit, bijzondere inspanningen moet getroosten, door in zulke gevallen haar steun afhankelijk te maken van het gebruik maken van technische bijstand voor de opzet, de uitvoering en zelfs de exploitatie van de projecten.

Ten slotte heeft de Bank kunnen constateren dat bij de twee vorige nog een bijzonder probleem kwam : de abnormaal hoge kosten van de kapitaalgoederen die ten behoeve van een investering worden geïmporteerd, hetgeen in economische termen neerkomt op een hoge marginale kapitaalcoëfficiënt, en in financiële termen op een rentabiliteit waarvan het niveau slechts bevredigend wordt juist door een globale protectie die, paradoxaal genoeg, de neiging vertoont om door de investering te worden versterkt. De Bank heeft zich derhalve uitgesproken voor een verlaging van

de invoerkosten van investeringsgoederen en grondstoffen – wanneer deze kosten bijzonder hoog zijn en het niet waarschijnlijk is dat de producten op korte termijn in het desbetreffende land worden aangemaakt.

Samenvattend kan dus worden gesteld dat de werkzaamheid van de Bank in de geassocieerde landen haar ertoe heeft gebracht eveneens aandacht te besteden aan bepaalde algemene vraagstukken die het kader van de te financieren projecten te boven gaan en betrekking hebben op de economische achtergrond van deze landen. De Bank heeft geconstateerd dat het in deze landen niet mogelijk was financieringsvraagstukken en de algemene economische achtergrond gescheiden te houden. Zij heeft dan ook voortdurend haar optreden aangepast aan de bijzondere problemen die zich in elk dezer landen voordeden. Dit blijkt trouwens uit een meer gedetailleerd overzicht van de interventies van de Bank in de geassocieerde landen.

De interventies van de Bank in de geassocieerde landen.

In de financiële bepalingen van de associatieovereenkomsten was, in elk geval en voor een bepaalde periode, het bedrag vastgelegd van de leningen die de Gemeenschap, door tussenkomst van de Bank (uit de eigen middelen van de Bank of uit de middelen van de Lid-Staten), bereid was aan de geassocieerde landen toe te kennen. In het geval van Griekenland ging het om 125 miljoen rekeneenheden in vijf jaar; voor Turkije om 175 miljoen, eveneens in vijf jaar, en in het geval van de Geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagaskar en de landen en gebieden overzee ging het, voor de looptijd van de Overeenkomst van Jaoundé, om 70 miljoen rekeneenheden voor de normale leningen en om 50 miljoen rekeneenheden voor de bijzondere leningen (in samenwerking met de Commissie).

De Bank heeft er naar gestreefd, haar activiteit in de geassocieerde landen naar dit schema te richten, maar – afgezien van de aanloopmoeilijkheden – moest zij rekening houden met een aantal bijzondere factoren die, zoals in het geval van Griekenland, haar werk hebben vertraagd of beperkt. Ten slotte heeft de Bank op 31 december 1968 – ofwel behalve voor wat Griekenland betreft, voordat de in de verdragen genoemde periodes zijn verstreken – haar goedkeuring kunnen hechten aan financieringen tot een totaalbedrag van 275,5 miljoen rekeneenheden, waarvan 130,3 miljoen voor Turkije, 68,9 miljoen voor Griekenland en 76,3 miljoen voor de Geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagaskar en de landen en gebieden overzee ⁽¹⁾.

---

(1) 45,1 miljoen uit hoofde van de gewone leningen en 31,2 miljoen uit hoofde van de bijzondere transacties.

Turkije.

De interventies van de Bank in Turkije verliepen grotendeels volgens het plan. De verwachting is dan ook gewettigd, dat de bij het verstrijken van de periode van vijf jaar verleende bijstand nagenoeg even groot zal zijn als het bedrag dat in het aan de Overeenkomst van Ankara gehechte Financiële Protocol was voorzien. Onder de talrijke factoren die tot dit resultaat hebben bijgedragen, moet de soepelheid der procedures worden genoemd, vooral de werking van de zogenaamde «tweetrapsprocedure», ingesteld op grond van de richtlijnen van de Raad van Goeverneurs van 10 februari 1964, en het gebruik van «mantelovereenkomsten» (overeenkomsten van 1967 en 1968 betrekking hebbende op 22,5 miljoen rekeneenheden), waardoor een aanmerkelijke vereenvoudiging van de procedures werd verkregen.

Uit een oogpunt van de verdeling der interventies in Turkije is het meest opmerkelijke feit ongetwijfeld gelegen in het aantal en de verscheidenheid van de leningen voor de industriële projecten (zie Tabel B). Ofschoon de leningen aan de cellulosebranche en aan de papierindustrie een belangrijk aandeel van het totaal uitmaakten (de desbetreffende projecten werden door de Bank gesteund wegens het belang van de wouden in het Noorden en Zuid-Westen van het land en wegens de betekenis van deze projecten voor de betalingsbalans), moet de verscheidenheid van de overige gefinancierde projecten niet uit het oog worden verloren; deze hadden zowel de modernisering of uitbreiding van de traditionele bedrijfstakken (textielwaren, kunstmest, cement) ten doel als de bevordering van nieuwe industrieën (synthetische vezels, banden, draadtrekkerijen, enz.).

De bijdrage van deze industriële financieringen tot de economische ontwikkeling van Turkije kan worden beoordeeld vanuit het drievoudige gezichtspunt van de werkgelegenheid, de betalingsbalans en van de schepping van toegevoegde waarde. Er werden ongeveer drieduizend permanente arbeidsplaatsen gecreëerd, waarvan de helft in de papierbranche. Over het algemeen waren de kosten per arbeidsplaats hoog (veelal variërende van 25.000 tot 75.000 rekeneenheden per werknemer, hetgeen ten dele wordt veroorzaakt door de hoogte van de invoerrechten en -heffingen, maar vooral door de noodzaak, gebruik te maken van tamelijk kapitaalintensieve technieken. Overigens was de schepping van toegevoegde waarde tamelijk hoog

Tabel B — TURKIJE
Door de Bank per 31 december 1968 goedgekeurde leningen (1)

<i>Sector en bedrijfstak</i>	<i>Aantal projecten</i>	<i>Bedrag (in miljoenen r.e.)</i>	<i>Aandeel van elke sector in het geheel %</i>
INFRASTRUCTUUR	6	75,9	58,2
Werken tot verbetering van de landbouw	1	15,0	11,5
Energie	4	49,9	38,3
Vervoer	1	11,0	8,4
INDUSTRIE	23	54,4	41,8
Metaalindustrie	4	2,9	2,2
Bouwmaterialen	3	5,4	4,1
Glas en aardewerk	1	2,1	1,6
Papierstof, papier	4	26,4	20,3
Chemische industrie	1	5,6	4,3
Synthetische vezels	3	8,3	6,4
Textiel	4	1,8	1,4
Andere industrieën	3	1,9	1,5
Totaal	29	130,3	100,0

(1) Na aftrek van annuleringen.

en waren de deviezenbesparingen aanzienlijk. Men mag daarom aannemen, dat voor het totaal van de door de Bank gefinancierde projecten de gecreëerde toegevoegde waarde in een normaal bedrijfsjaar ca. tweederden zal uitmaken van de totale industriële investeringen in vaste activa, hetgeen, ook al is dit een zeer aanzienlijk gedeelte, niettemin op een tamelijk hoge marginale kapitaalcoëfficiënt duidt. De meeste financieringen van de Bank hadden dus betrekking op tamelijk kapitaalintensieve projecten, zulks teneinde het geleidelijke ontstaan te bevorderen van een net van vrij grote ondernemingen met een gevorderde technologie, geschikt om de rol van leidende en volkomen concurrerende industrieën et vervullen. Via een bij de financiering van een kaderovereenkomst gereserveerde tranche kon echter, door middel van een globaal krediet, de kleine en meer traditionele industrie ook worden bevorderd.

Op het gebied van infrastructuur heeft de Bank haar inspanningen geconcentreerd op de financiering van het grote energieproject Keban, voor de bouw waarvan zij 30 miljoen rekeneenheden heeft verstrekt op grond van een financieringsproject waarin, behalve de door haarzelf en de

Wereldbank verstrekte bijstand, belangrijke bilaterale bijdragen zijn geleverd door Duitsland, Frankrijk, Italië en de Verenigde Staten. Voorts heeft zij bijgedragen tot de financiering van twee andere centrales en van een hoogspanningsleiding. Op vervoergebied heeft zij deelgenomen in de financiering van de gedeeltelijke omschakeling op dieseltractie door de turkse spoorwegen. Op het gebied van grote werken tot verbetering van de landbouw heeft zij deelgenomen in de financiering van het irrigatieproject van Gediz, waarmee een oppervlakte van 103.000 hectare is gemoeid en dank zij welk project het mogelijk moet zijn, het landbouwincome per hoofd van de bevolking in dat gebied te verdubbelen.

Griekenland.

De activiteit van de Bank in Griekenland werd enerzijds gekenmerkt door een zekere moeilijkheid om de financieringen volgens het gestelde tijdschema te doen verlopen en anderzijds door de zeer duidelijke overheersing van de financieringen op het gebied van de infrastructuur. Wat de eerste betreft, zij eraan herinnerd dat begin november 1967 de in het Protocol genoemde periode verstreek juist toen het einde van de moeilijkheden waarop het werk van de Bank, vooral op industriegebied, stuitte, in zicht leek te zijn.

De bijdrage van de Bank in de financieringen van de industrie kenmerkte zich vooral door de interventie ten behoeve van het project « Aluminium de Grèce » voor de bouw van een groot productiecentrum voor aluinaarde en aluminium om de plaatselijk aanwezige bauxiet te kunnen exploiteren. Er werden duizend arbeidsplaatsen gecreëerd en de invloed van de productie van het complex op de betalingsbalans bedraagt van de jaarlijkse waarde der griekse uitvoer van industrieproducten reeds ongeveer 20 miljoen rekeneenheden. Naast deze interventie heeft de Bank de modernisering gefinancierd van de uitbreiding van een cementfabriek, waardoor de werkgelegenheid (800 personen) gestabiliseerd werd, alsmede de bouw van een andere cementfabriek van grote regionale betekenis (ca. 150 arbeidsplaatsen, de bouw van een kunstmestfabriek (ca. 160 arbeidsplaatsen) en drie kleinere projecten op het gebied van textiel, metalen en de chemische industrie.

Op infrastructuurgebied heeft de Bank bijzondere aandacht besteed aan het productief maken van grond door middel van irrigatie, en heeft zij haar bijstand verleend aan drie grote projecten in het gebied van Saloniki

Tabel C – GRIEKENLAND
Door de Bank per 31 december 1968 goedgekeurde leningen (1)

<i>Sector en bedrijfstak</i>	<i>Aantal projecten</i>	<i>Bedrag (in miljoenen r.e.)</i>	<i>Aandeel van elke sector in het geheel %</i>
INFRASTRUCTUUR	8	52,9	76,9
Werken tot verbetering van de landbouw	3	30,3	44,1
Energie	1	5,6	8,1
Vervoer	4	17,0	24,7
INDUSTRIE	7	15,9	23,1
Non-ferrometalen	2	10,1	14,7
Bouwmaterialen	3	3,6	5,2
Chemische industrie	1	2,0	2,9
Textiel	1	0,2	0,3
Totaal	15	68,9	100,0

(1) Na aftrek van annuleringen.

(61.000 ha), in dat van Karditsa (14.000 ha) en in het dal van de Pinios (22.500 ha). De verwachtingen met betrekking tot de landbouwincomens, gebaseerd op de structurele veranderingen welke de irrigatie mogelijk moet maken, zijn hoog gespannen. In de vlakte van Karditsa hoopt men het landbouwincome per hoofd van de bevolking in 20 jaren te verviervoudigen – weliswaar uitgaande van een bijzonder laag niveau. Men hoopt het gezinsinkomen van de landbouwers in de omgeving van Saloniki te verdubbelen en het in de vlakte van Pinios te verdrievoudigen. De Bank heeft steun verleend aan het internationale wegenprogramma van Griekenland, voor de bouw waarvan zij leningscontracten heeft ondertekend voor een bedrag van 17 miljoen rekeneenheden, aldus deelnemende in een investering die wordt geraamd op 46,7 miljoen (voor 422 kilometer aan te leggen weg). Op energiegebied tenslotte heeft de Bank gedeeltelijk de aanleg gefinancierd van hoopspanningsleidingen, bestemd voor het transport van de energie die de centrale van Kremasta aan de Acheloos zal gaan produceren.

G.A.S.M./L.G.O.

De tot 31 december 1968 goedgekeurde leningen bestaan voor vrijwel gelijke delen uit gewone en bijzondere leningen.

Tabel D — AFRIKAANSE STATEN EN MADAGASKAR
Gewone leningen goedgekeurd (*) op 30 december 1968
Bedragen in miljoenen r.e. met tussen haakjes het aantal leningen

STAAT	SECTOR							Totaal	Aandeel van iedere Staat in het geheel %
	Infrastructuur		Industrieën (**)						
	Energie	Vervoer	Extrac- tieve nijver- heid	Land- bouw en levens- middelen- indus- trieën	Metaal	Textiel	Kunst- mest		
Ivoorkust				10,9				10,9 (3)	24,2
Kameroen	4,0			2,0	1,2	1,2		8,5 (4)	18,8
Kongo (Brazzaville)			9,0					9,0 (1)	20,0
Senegal							2,4	2,4 (1)	5,4
Mauritanië			11,0					11,0 (1)	24,4
Gabon		2,3		0,5		0,4		3,2 (1)	7,2
Totaal	4,0 (1)	2,3 (1)	20,0 (2)	13,5 (5)	1,2 (1)	1,6 (2)	2,4 (1)	45,1 (13)	100,0
Aandeel van elke sector in het geheel (%)	9,0	5,2	44,3	29,8	2,7	3,6	5,4	100,0	

(*) exclusief annuleringen.

(**) inclusief, voor de landbouw en levensmiddelenindustrieën, de projecten voor de industriële exploitatie van voor de uitvoer bestemde landbouwproductie.

Dertien gewone leningen (zie Tabel D) werden in zes afrikaanse Staten toegekend: de Republiek Ivoorkust, de Islamitische Republiek Mauritanië, de Republiek Kongo-Brazzaville, de Federale Republiek Kameroen, de Republiek Gabon en de Republiek Senegal. Twee van deze dertien leningen zijn bestemd om de ontginning van belangrijke bodemschatten (kalium, koper) mogelijk te maken, twee betreffen financieringen in de sector energie of wegenbouw en negen, waarmee in totaal 19 miljoen rekeneenheden zijn gemoeid, zijn bestemd voor de vestiging van verwerkende industrieën. Van deze laatsten hebben er vijf betrekking op landbouw- en levensmiddelenindustrieën: de verpakking van bananen in kartonnen

dozen, een fabriek voor ananasconserven alsook palmolieslagerijen in Ivoorkust, een suikerfabriek in Kameroen, een meelfabriek gecombineerd met een pluimveefokkerij in Gabon; twee leningen zijn bestemd voor de oprichting van textielindustrieën : de geïntegreerde productie spinnen bedrukken in Kameroen, een textieldrukkerij in Gabon; tenslotte zijn twee leningen bestemd voor de metaalindustrie en de chemische industrie : een aluminiumwalserij in Kameroen en een kunstmestfabriek in Senegal.

Wat de bijzondere leningen uit de middelen van het E.O.F. betreft (zie Tabel E), heeft de Bank, van juli 1965 tot eind december 1968, een gunstig advies uitgebracht over dertien projecten; voor elf daarvan heeft de Commissie het besluit tot financiering genomen. Deze leningen zijn

*Tabel E — AFRIKAANSE STATEN EN MADAGASKAR
EN LANDEN EN GEBIEDEN OVERZEE
Bijzondere leningen uit middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds d.d. 31 december 1968
Bedragen in miljoenen r.e. met tussen haakjes het aantal leningen*

	<i>Infra- structuur (vervoer)</i>	<i>Agrarisch- industriële eenheden</i>	<i>Verwer- kende industrieën</i>	<i>Totaal</i>	<i>Aandeel van elke Staat, van elk land of gebied in het geheel %</i>
Ivoorkust	6,0	3,6		9,6 (2)	30,8
Kameroen	6,4	6,5	1,6	14,5 (4)	46,5
Centraalafrikaanse Republiek		0,2		0,2 (1)	0,6
Tsjaad			1,2	1,2 (1)	3,8
Mauritanië	2,8			2,8 (1)	9,0
Totaal G.A.S.M.	15,2	10,3	2,8	28,3 (9)	90,7
Nieuw Caledonië	1,0			1,0 (1)	3,2
Suriname	1,9			1,9 (1)	6,1
Totaal G.A.S.M. en L.G.O.	18,1 (6)	10,3 (3)	2,8 (2)	31,2 (11)	100,0
Aandeel van elke sector in het geheel (%)	58,0	33,0	9,0	100,0	

over een iets groter aantal gebieden verspreid dan de gewone leningen. Begunstigden zijn onder meer de Centraalafrikaanse Republiek, de Republiek Tsjaad, Nieuw Caledonië en Suriname, om slechts de landen te noemen die niet werden vermeld met betrekking tot de gewone leningen. De financieringen door bijzondere leningen golden voornamelijk de infrastructuur (verbindingen, energie) en agrarisch-industriële eenheden.

De activiteit van de Bank in de G.A.S.M./L.G.O. is, als natuurlijk gevolg van de bepalingen van de Overeenkomst van Jaoundé, in de praktijk ontwikkeld tot een geografische en sectorsgewijze specialisatie. De gewone leningen van de Bank werden bij voorkeur bestemd voor de financiering van financieel rendabele projecten, inzonderheid industriële projecten inzake mijnbouw of energie met normale risico's en in landen met een voldoende grote capaciteit om schulden aan te gaan. Bij de beoordeling van dit vermogen wordt overigens rekening gehouden met de mate waarin het project tot de versterking ervan kan bijdragen, met name door een snellere groei van het nationaal product en van de besparingen, alsmede door de verbetering van het evenwicht op de betalingsbalans en van de openbare financiën. Bij deze beoordeling wordt, zo nodig, rekening gehouden met de kwaliteit van de garanties.

Wat de leningen tegen bijzondere voorwaarden uit de middelen van het E.O.F. betreft, deze werden uit hoofde van de uitzonderlijk gunstige voorwaarden waaronder zij kunnen worden toegestaan, veeleer bestemd voor de financiering van projecten waarvan de financiële rentabiliteit geringer is of zich pas later manifesteert, zoals de projecten betreffende infrastructuur, energie en industriële plantages. Zij bleken ook zeer geschikt te zijn voor de financiering van industriële projecten waarvan de verwezenlijking op bijzondere moeilijkheden stuit omdat zij gelocaliseerd zijn in een land met een beperkt vermogen om schulden aan te gaan of in een gebied waarvan het isolement en de grote afstand tot zeehavens zowel leiden tot een kleine markt als tot hoge kosten. Totnogtoe evenwel kwamen dergelijke financieringen vrij weinig voor.

De activiteit van de Bank in de G.A.S.M./L.G.O. kan bescheiden lijken en ligt ongetwijfeld beneden het peil dat voor de bevordering van de industrialisering – in ruime zin – van die staten, landen en gebieden verantwoord zou zijn. Het bedrag van de toegestane leningen echter geeft slechts een onvolledig beeld van de werkelijke betekenis van de verrichte

financieringen. Deze financieringen hebben betrekking op projecten waarmee investeringen gemoeid zijn die vijfmaal groter zijn dan de leningen en die in totaal bijna 230 miljoen rekeneenheden belopen. Zij spelen bovendien bijna altijd een stimulerende rol; de belangstelling welke de Bank voor een bepaald initiatief toont kan het vertrouwen van de promotoren en de financiers alleen maar versterken en aldus kan de Bank, door haar voorbeeld, de financiering van een project mede mogelijk maken.

Bovendien heeft de Bank door haar leningen de diversificatie en zelfs tot een diversificatie op hoger niveau bijgedragen van de afrikaanse volkshuishoudingen, aangezien de projecten het vaak mogelijk hebben gemaakt om een nieuw product voort te brengen of zelfs om een nieuwe tak van industrie te creëren die afgestemd is op nieuwe markten welke in vele gevallen minder kwetsbaar en instabiel zijn dan die van de traditionele tropische producten.

Ten slotte is van de interventies van de Bank een stuwend effect uitgegaan waarvan het belang aan de hand van de volgende gegevens kan worden beoordeeld : dank zij de dertien uit de gewone middelen van de Bank gefinancierde afrikaanse projecten zullen ongeveer 6.800 nieuwe arbeidsplaatsen kunnen worden gecreëerd (waarvan 90% van de aanvang af zullen worden ingenomen door Afrikanen die zonodig beroepsopleiding zullen krijgen). Het bedrag waarmee de toegevoegde waarde in de industrie als rechtstreeks gevolg van de uitvoering der projecten zal worden verhoogd kan op ongeveer 60 miljoen rekeneenheden worden geraamd, dit is een verhoging met 12% van de bruto toegevoegde waarde van de secundaire sector der zes betrokken Staten. Indien dan ook nog een voorzichtige raming wordt gemaakt van de indirecte effecten, kan de extra toegevoegde waarde zelfs op bijna 120 miljoen rekeneenheden per jaar worden geschat, dit is ongeveer 4% van het huidige bruto binnenlandse product van de zes betrokken landen samen. De verbetering van de handelsbalans van de zes afrikaanse landen in kwestie door invoersubstitutie en uitvoervergroting kan op nagenoeg 70 à 75 miljoen rekeneenheden per jaar worden geraamd. Na aftrek van de te voorziene transfers naar het buitenland voor de afbetaling van leningen en de betaling van de buitenlandse productiefactoren, zullen de jaarlijkse besparingen waarschijnlijk de 35 miljoen rekeneenheden overtreffen. De gevolgen van de projecten voor de openbare financiën zullen over het geheel genomen beperkt zijn, zulks als gevolg van de op grond van de investerings-voor-

schriften toegekende fiscale voordelen en van de daling der douane-inkomsten ten gevolge van de tenuitvoerlegging van projecten die de vervanging van de invoer door inheemse producten ten doel hebben.

Het positieve aspect van de financieringen mag de moeilijkheden in verband met industriële investeringen in de afrikaanse Staten niet aan het oog onttrekken. De investeringskosten zijn er hoog: per gecreëerde arbeidsplaats waren gemiddeld ongeveer 33.100 rekeneenheden nodig (voor de dertien projecten samen), en 14.600 rekeneenheden wanneer men alleen de negen industriële projecten in aanmerking neemt (exclusief de vier projecten inzake mijnbouw, energie en wegenbouw). De marginale kapitaalcoëfficiënt lag dus hoog; deze constatering is niet verbazingwekkend, gezien de aard van de gefinancierde projecten, de algemeen-economische achtergrond, en met name de geringe omvang der markten die de realisering van aanzienlijke besparingen door schaalvergroting belet. Voorts drukken de betaling van dividend en rente op buitenlands kapitaal, alsmede de bezoldiging van buitenlands personeel waarop althans tijdelijk een beroep moet worden gedaan, op de exploitatiekosten, aangezien zij tot 40-60% van de toegevoegde waarde in beslag nemen. Deze kenmerken, waarvoor eveneens een verklaring is te vinden in de economische achtergrond, verminderen uiteraard de economische rentabiliteit van de projecten voor de betrokken landen.

Uit het overzicht van de activiteiten van de Bank in de geassocieerde landen blijkt dat aan haar verrichtingen een uitgesproken positief aspect vastzit, doch ook dat er bepaalde problemen bestaan. De op handen zijnde vernieuwing der financiële bepalingen in het kader der associaties zou dan ook de gelegenheid kunnen bieden om enkele belangrijke aspecten van de financiële bijstand aan de geassocieerde landen opnieuw te bezien op grond van de ervaring die tijdens de jongste jaren is opgedaan.

De Bank en de vernieuwing van de overeenkomsten.

De uitwerking van de financiële bepalingen van de Associatieovereenkomsten doet noodzakelijkerwijze delicate problemen rijzen betreffende bedragen, financiële technieken en procedures. Het zou dan ook niet te verwonderen zijn dat de betrokken partijen te dier gelegenheid ertoe werden gebracht om, daargelaten hun instemming met de doelstellingen

en het algemene beleid, een voorkeur te kennen te geven, ja zelfs een standpunt te verdedigen ten aanzien van welbepaalde technische oplossingen.

Over enkele specifieke punten kunnen dan ook een aantal mogelijke oplossingen naar voren worden gebracht die niet helemaal identiek zijn en waaruit pas bij het sluiten van de overeenkomst een definitieve keuze zal worden gemaakt. De opgedane ervaring heeft de Europese Investeringsbank ertoe aangezet om met betrekking tot de sectoren die haar uit hoofde van haar karakter en van haar taak als leningverstrekking instituut meer direct raken een aantal suggesties te doen over de vorm waarin de nieuwe overeenkomsten dienen te worden gegoten.

Deze suggesties betreffen de vernieuwing van de Associatieovereenkomsten met de G.A.S.M. en van het eerste Financiële Protocol met Turkije, die respectievelijk op 31 mei 1969 en 30 november 1969 verstrijken; in beide gevallen heeft de Gemeenschap zich bereid verklaard de vernieuwing der overeenkomsten in overweging te nemen en daarbij opnieuw te voorzien in aanzienlijke steun; dienaangaande zijn met de afrikaanse Staten en Madagaskar alsmede met Turkije onderhandelingen aan de gang. Wat Griekenland betreft, hangt de vernieuwing van het aan de Associatieovereenkomst gehechte Financiële Protocol, dat op 31 oktober 1967 is afgelopen, van zuiver politieke factoren af, zodat bij de opstelling van het onderhavige verslag niet kon worden voorzien wanneer deze verlenging in overweging kan worden genomen.

Ter zake van de hernieuwing van de Overeenkomst van Jaoendé stemmen de voorstellen van de Commissie van de Europese Gemeenschappen en de suggesties van de Bank, wat de principes betreft, overeen. Zo zijn zowel de Commissie als de Bank van mening dat de steun ten behoeve van de ontwikkeling van de industrieën in de Geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagaskar moet worden voortgezet en zelfs vergroot. Een dergelijk beleid impliceert een intensivering van de investeringen in Afrika en de voortzetting van de acties ter verbetering van de infrastructuur, ter ontwikkeling van de beroepsopleiding en ter bevordering van de totstandkoming van regionale markten. Het maakt echter ook een zekere aanpassing van de methoden van financiering noodzakelijk.

Een tamelijk veelvuldig gebruik van rentesubsidies voor de gewone leningen van de Bank zou de ontwikkeling van die bijstand zeker ten

goede komen, mits een efficiënte toepassing van het systeem wordt mogelijk gemaakt door een op forfaitaire criteria gebaseerde regeling voor de toekenning van de steun. De inschakeling van regionale en nationale ontwikkelingsbanken daar waar de aard der projecten en de mate van organisatie van deze banken zulks mogelijk maken, is eveneens wenselijk ten einde in bepaalde gevallen de totstandkoming van leningen tegen bijzondere voorwaarden of van leningen met rentesubsidies te vergemakkelijken en op deze wijze de communautaire steunverlening in ruimere mate te richten op projecten van kleine en middelgrote bedrijven, waarvan de betekenis voor een evenwichtige economische ontwikkeling geen betoog meer behoeft.

Het lijkt tevens wenselijk te zijn bij de nieuwe vormen van communautaire steunverlening een stelsel in te voeren dat tot doel heeft het eigen kapitaal van industriële en handelsbedrijven in de geassocieerde landen te versterken.

Wat de procedures voor de toekenning van de steun en het institutionele aspect ervan betreft, schijnen geen ingrijpende veranderingen nodig te zijn. De oorspronkelijkheid van de Overeenkomst van Jaoundé ten opzichte van vroegere regelingen bestond immers in een zekere specialisering. Omdat bij deze overeenkomst steun werd ingesteld die terugbetaald moest worden, dit met handhaving van de steun die het karakter van giften had, moest een gespecialiseerde bankinstelling in de communautaire hulpverlening worden ingeschakeld. Het lag dan ook in de lijn dat de Europese Investeringsbank, die haar mogelijkheden om middelen op de kapitaalmarkt aan te trekken duidelijk had aangetoond, werd uitgenodigd om de toekenning harer gewone leningen ook tot de Geassocieerde Afrikaanse Staten en Madagaskar uit te breiden. Bovendien kreeg zij bepaalde taken in verband met de behandeling van leningen tegen bijzondere voorwaarden uit middelen van het Europees Ontwikkelingsfonds; de Bank onderzoekt namelijk de projecten die eerst door de Commissie zijn geselecteerd, brengt vervolgens een advies uit en behartigt tenslotte, op grond van de opdrachten die haar voor elk geval afzonderlijk door de Gemeenschap worden verstrekt, het beheer van de leningen die door de Commissie na raadpleging van het E.O.F. worden toegestaan.

Vorengenoemde nieuwe financiële regelingen lijken zeer geschikt om een aantal van de hinderpalen die de volledige ontplooiing van de activiteiten

van de Bank belemmerden, uit de weg te ruimen. Men mag verwachten dat zij de ontwikkeling zowel van de gewone leningen als van de leningen tegen bijzondere voorwaarden in positieve zin zullen beïnvloeden. Men kan zich ook afvragen of men niet meer belang moet hechten aan het principe van de specialisering, dat gedurende de laatste Overeenkomst de toets heeft doorstaan, door aan de Bank grotere verantwoordelijkheden te geven bij behandeling en beheer van de communautaire steunverlening die meer in het bijzonder bestemd is voor de ontwikkeling van de industrie-sector.

De hernieuwing van het Financiële Protocol met Turkije doet niet dezelfde problemen rijzen. In dit land namelijk heeft de Bank haar activiteit zonder al te grote moeilijkheden kunnen ontplooien en heeft zij een bestemming kunnen geven aan het bedrag (175 miljoen rekeneenheden) dat voor de looptijd van het eerste Financiële Protocol was uitgetrokken. Toch zijn er enkele problemen en ervaringen waarmee bij het vaststellen van de wijze waarop de Bank in de toekomst in Turkije werkzaam zal zijn, rekening moet worden gehouden. Zo moet ingevolge het ontbreken van concurrentie bijzondere aandacht worden besteed aan de productiviteit en de invoering van moderne technologie. Wellicht moet zulks in sterkere mate worden voorbereid door studies waarvoor, meer nog dan in het verleden, middelen afkomstig van de «Section Spéciale» van de Bank, moeten worden aangewend. Verder is er dan nog de zware belasting op de invoer in Turkije van investeringsgoederen en grondstoffen. De geleidelijke opheffing daarvan zou in het belang zijn van de ontwikkeling van concurrerende turkse ondernemingen, die ook op de exportmarkten steeds meer succes boeken.

De Bank acht het in elk geval noodzakelijk dat voldoende financiële hulp onder bijzondere voorwaarden uit het buitenland naar Turkije blijft toestromen, daar anders het gevaar bestaat dat door onvoldoende complementaire investeringen een gedeelte van de tot dusver verrichte inspanningen niet volledig tot zijn recht komt. Zoals op vele andere punten deelt zij dus ook op dit punt het standpunt van de Lid-Staten en van de Commissie van de Europese Gemeenschap, om na het verstrijken van het eerste Financiële Protocol de communautaire steunverlening onder gunstige voorwaarden voort te zetten. Het is echter van belang te onderstrepen dat het, om van de hulpverlening een optimaal resultaat te verkrijgen, nodig is dat

Turkije een economische politiek voert die de recentelijk opgekomen inflatoire tendensen moet tegengaan en die op langere termijn een voldoende stabiliteit moet verzekeren.

* * *

Samenvattend kan worden gezegd dat de Bank met haar interventies in de geassocieerde landen opmerkelijke successen heeft geboekt. Zij is bereid haar activiteit in deze landen voort te zetten en, indien nodig, uit te breiden als zij daartoe de gelegenheid krijgt. Mochten de verbeteringen die zij op grond van de tijdens de laatste jaren opgedane ervaring heeft gesuggereerd gehoor vinden, dan zou zulks een beslissende stap vooruit betekenen.

Met name de afrikaanse industrialisatie zou door dergelijke verbeteringen krachtig worden bevorderd; tevens zouden zij aan de Instellingen der Gemeenschap een instrument verschaffen waardoor deze een meer actieve rol zouden gaan spelen bij de opstelling der financieringsprogramma's.

Op het ogenblik waarop de financiële betrekkingen met de geassocieerde landen in een nieuwe fase treden, wenst de Bank op deze wijze een positieve bijdrage te leveren tot de coördinatie van de mogelijkheden der Lid-Statens, de initiatieven van de promotoren en de belangen van de geassocieerde landen.

